

UVODNA BESEDA

Posinodalna apostolska spodbuda o krščanskih laikih (Christifideles laici) je ne samo najdaljše besedilo med dokumenti sedanjega papeža Janeza Pavla II., marveč je tudi dokument, kije bil dalj časa v pripravi in so ga zlasti laiki nestrpno pričakovali. Čeprav je vlogo laikov v Cerkvi in svetu obravnaval že 2. vatikanski koncil v svojih dokumentih (prim. dogmatično konstitucijo o Cerkvi, odlok o laškem apostolatu, pastoralno konstitucijo o Cerkvi v sedanjem svetu) in je to vprašanje našlo odmeve tudi v drugih pokoncilskih dokumentih (prim. okrožnico o skrbi za socialno vprašanje (1987) in apostolsko pismo o dostojanstvu žene (1988), so ostala številna vprašanja odprta. Tega tudi ni mogla rešiti škofovska sinoda, ki je v času od 1. do 30. oktobra 1987 obravnavala prav ta vprašanja.

Dobro leto pozneje, 30. decembra 1988, je papež Janez Pavel II. posinodalno apostolsko spodbudo o krščanskih laikih podpisal, izšla pa je in bila predstavljena javnosti 30. januarja 1989.

Poleg uvodnega in sklepnega dela ima spodbuda pet poglavij. Začenja se z ugotovitvami, med katerimi ene zbujejo zaskrbljenost in nemir, druge pa upanje. V nasprotju s koncilom, ki je tedaj — kljub nekaterim nasprotovanjem — imel besedo priznanja za razvoj (tedanjega) sveta, nova spodbuda ne skriva negativnih ugotovitev. Politične, ekonomske, družbene, ekološke, ideološke napetosti in problemi se vrstijo in zaostrejejo. Človeka, njegovo dostojanstvo, vero in prepričanje ogrožajo sekularizem, različne oblike terorizma in duhovnega nasilja. Zarja novega upanja je prebujanje zavesti o človekovem dostojanstvu, nove kulture, hrepenenja po religioznem, pravičnosti in vesoljnem miru.

V teh okoliščinah je Cerkev v našem času poklicana k novi evangelizaciji sveta, civilizacij, kultur, okolja, vseh področij in por življenja. Zvesta koncilski teologiji spodbuda gradi na nekaterih temeljih, ki jih le na kratko povzemamo: poklicanost in poslanstvo krščanskih laikov izhaja iz koncilске ekleziologije, se pravi pojmovanja Cerkve kot občestva, v katerem imajo vsi in vsak posameznik svojo vlogo, izhajajočo iz udeležbe na Kristusovi trojni službi; neodtujljivo je dostojanstvo človeške osebe, za katero si je treba v sedanjih razmerah prizadevati na vseh ravneh; verska svoboda, najbolj osebna in transcendentna človekova odločitev, je temelj drugim človekovim pravicam; družina je in ostane prostor človeške ljubezni, vzgoje in humanizacije človeka, skupnosti in celotne človeške družbe; na področju družbenega življenja imajo kristjani za merilo in vodilo evangelij, v pomoč pa krščanski socialni nauk; kristjani so v svojih političnih in družbenih odločitvah svobodni in samostojni, da le vedno in povsod upoštevajo temeljna moralna načela — človekovo dostojanstvo, vest, svobodo, pravice ter skupno blaginjo družbe; posebno pozornost velja posvetiti evangelizaciji kulture oziroma ustvarjanju nove kulture; znotraj Cerkve so laiki deležni poklicanosti po krstu, birmi in drugih zakramentih, pa tudi po službah, ki jih sprejmejo znotraj tega občestva; konkretna oblika tega dela je župnija in krajevna Cerkev, kjer najdejo prostor za svoje življenje in delo tudi različna duhovna gibanja; v tem okolju najde tudi žena prostor za svoje poslanstvo in apostolat v družini, družbi in Cerkvi. Laiki potrebujejo za svoje poslanstvo ustrezno vzgojo, izobrazbo, povezanost z drugimi in hierarhijo; pri vsem pa gre za zavest, da Kristusovo naročilo in zapoved »Pojdite po vsem svetu« velja vsem verujočim.

Čeprav posinodalna apostolska spodbuda ne prinaša novosti in ne zbuja revolucionarnih misli, marveč izraža zvestobo cerkvenemu učiteljstvu, so v dokumentu ne samo zbrane misli dosedanjih podobnih listin, predhodnih papežev in koncila, marveč odpira pot razvoju teologije laikata znotraj sedanje katoliške teologije. Ni dvoma, da imajo tudi laiki sami nalogo prispevati svoj delež pri razvoju te teologije. Doslej so jo pisali skoraj izključno kleriki; nova področja apostolata laikov, zlati družinsko, družbeno in socialno življenje ter področje znanosti in kulture bodo rodila tudi nova spoznanja o poklicanosti laikov. Posamezniki, skupine, družine in ustanove, ki se bodo lotili študija spodbude in bodo po njej uravnavali svoje apostolsko in osebno življenje, bodo lahko kmalu

ugotovili, da je spodbuda bogata zakladnica misli, spodbud, navodil in smernic za življenje krščanskega laika v sedanjem svetu.

O POKLICANOSTI IN POSLANSTVU LAIKOV V CERKVI IN SVETU

Škofom, duhovnikom in diakonom, redovnikom in redovnicam in vsem vernim laikom!

UVOD

1. Krščanski laiki (Christifideles laici), katerih »poklicanost in poslanstvo v Cerkvi in svetu dvajsetih let po drugem vatikanskem koncilu« je bil razlog za škofovsko sinodo o laikih leta 1987, pripadajo tistemu božjemu ljudstvu, kije podobno delavcem v vinogradu, o katerih govori Matejev evangelij: »Nebeško kraljestvo je namreč podobno hišnemu gospodarju, kije šel zgodaj zjutraj najemat delavce za svoj vinograd. Z delavci seje pogodil za en denar na dan in jih poslal v vinograd« (Mt 20,1—2).

Evangeljska prilika odpira našemu pogledu neizmeren Gospodov vinograd in množico oseb, mož in žena, ki jih je On poklical in jim naročil, naj gredo delat vanj. Vinograd je celoten svet (prim. Mt 13,38), ki mora biti preoblikovan po božjem načrtu glede na dokončni prihod božjega kraljestva.

POJDITE TUDI VI V MOJ VINOGRAD

2. »Okrog tretje ure je šel ven in videl druge na trgu postajati brez dela. Tudi tem je rekel: 'Pojdite tudi vi v moj vinograd'« (Mt 20,3—4).

Poziv Gospoda Jezusa »Pojdite tudi vi v moj vinograd« ne preneha odmevati do tega že oddaljenega dne v teku zgodovine in se obrača na vsakega človeka, ki pride na ta svet.

V naših časih, v obnovljenem izlitju binkoštnega Duha, ki je prišlo z 2. vatikanskim koncilom, je Cerkev dozorela do bolj žive zavesti o svoji misijonarski naravi in sprejela glas svojega Gospoda, ki jo je poslal v svet kot »vesoljni zakrament odrešenja«.¹

Pojdite tudi vi. Klic se ne ozira samo na pastirje, duhovnike, redovnike in redovnice, ampak na vse ljudi: tudi krščanske laike je Gospod osebno poklical. Od njega prejemajo poslanstvo za Cerkev in za svet. To omenja sv. Gregor Veliki, ko pridiga ljudstvu in takole razlaga besede o delavcih v vinogradu: »Glejte na vaš način življenja, predragi bratje, in uresničite same sebe kot Gospodove delavce«.²

Posebej je koncil s svojo bogato učiteljsko, duhovno in pastoralno vsebino namenil najčudovitejše strani naravi, dostojanstvu, duhovnosti, poslanstvu in odgovornosti krščanskih laikov. In tudi koncilski očetje so, poslušajoč Kristusov poziv, zaklicali vsem krščanskim laikom, možem in ženam, naj delajo v njegovem vinogradu: »Cerkveni zbor torej vse laike v Gospodu goreče roti, naj se Kristusovemu glasu, ki jih v tej uri še posebej nujno vabi, in delovanju Svetega Duha radi odzovejo s plemenitim in pripravljenim srcem. Mladini je to vabilo na poseben način namenjeno, naj ga čuti in sprejme z veseljem in z velikodušnostjo. Po tem cerkvenem zboru namreč sam Gospod znova vabi vse laike, naj se vedno tesneje z njim zedinjajo in naj čutijo kot »svoje«, kar je njegovega (prim. Flp 2,5), ter se pridružijo njegovemu odrešenjskemu poslanstvu. Znova jih pošilja v vsako mesto in vsak kraj, kamor hoče sam priti (prim. Lk 10,1)«³.

Pojdite tudi vi v moj vinograd. Te besede so še enkrat duhovno odmevale med zasedanjem škofovske sinode v Rimu od 1. do 30. oktobra 1987. Očetje so ostali na koncilskih poteh in so sprejemali luč osebnih in občestvenih izkustev iz vse Cerkve. Prejšnja sinoda jim je dala spodbudo,

da so se na poseben način in glede na mnoge razloge spoprijeli s poklicanostjo in poslanstvom laikov v Cerkvi in svetu.

Na tem škofovskem zborovanju ni manjkala kvalificirana navzočnost krščanskih laikov, mož in žena, ki so prispevali dragocen prispevek k delu sinode, kar je bilo javno priznано v sklepni homiliji: »Zahvaljujemo se za dejstvo, da smo se mogli med potekom sinode veseliti ne samo udeležbe laikov (poslušalcev in poslušalk), pač pa še bolj poteka sinodalnih pogovorov, pri katerih je bilo mogoče poslušati glas povabljenih predstavnikov laikata. Ti so prišli iz vseh delov sveta, iz različnih dežel, zato se nam je bilo mogoče obogatiti z njihovimi izkustvi, z njihovimi nasveti, s spodbudami, ki izvirajo iz njihove ljubezni za skupno stvar«. ⁴

Ob pogledu nazaj, na čas po koncilu, so sinodalni očetje mogli ugotoviti, kako je Duh neprestano prenavljal Cerkev in v tolikih krščanskih laikih prebujal nove energije svetosti in sodelovanja. Med drugim so bila doma pričevanja o novem načinu sodelovanja med duhovniki, redovniki in krščanskimi laiki; o dejavni udeležbi pri bogoslužju, pri oznanjevanju božje besede in pri katehezi; o mnogovrstnih službah in nalogah, ki so zaupane krščanskim laikom in o njihovih dolžnostih; o bujnem razcvetu skupin, združenj in duhovnih gibanj ter laičkih nalog; o široki in pomembni udeležbi žena v življenju Cerkve in v razvoju družbe.

V istem času je sinoda odkrila, da pokoncilski pot krščanskih laikov ni bila brez težav in nevarnosti. Posebej se lahko spomnimo dveh skušnjav, kijih nismo znali vedno odstraniti: skušnjave, da bi ohranili čim močnejše zanimanje za cerkvene službe in da bi se hkrati izognili praktičnim nalogam v svoji posebni odgovornosti v poklicnem, družbenem, gospodarskem, kulturnem in političnem svetu. Druga skušnjava naj bi opravičila napačno delitev med vero in življenjem, med sprejemom evangelija in konkretnim delovanjem v zelo različnih časnih in zemeljskih resničnostih.

Med potekom svojega dela se je sinoda neprestano ozirala na 2. vatikanski cerkveni zbor, na njegov nauk o laikatu pred dvajsetimi leti in razkrivala njegovo presenetljivo aktualnost in včasih preroško daljnosežnost. Njegov nauk je zmožen osvetliti in presoјati odgovore, kakršne je treba dajati danes na nove probleme. Izziv, ki so ga dali koncilski očetje, usmerja posameznike na konkretne poti z namenom, da bi sijajna »teorija« laikata, ki jo je izdelal koncil, mogla postati pristna cerkvena »praksa«. Nekateri problemi so postali pomembni zaradi njihove določene »novosti«, tako da jih lahko poimenujemo pokoncilski, vsaj v kronološkem smislu: tudi sinodalni očetje so jim posvetili posebno pozornost med potekom svojih pogovorov in razmišljanj. Med njimi je treba spomniti na nekatere obravnavane cerkvene službe in dolžnosti, ki so že zaupane ali jih je treba zaupati krščanskim laikom. Na razširitev in rast novih »gibanj« poleg ostalih oblik zbiranja, na položaj in vlogo žene tako v Cerkvi kot v družbi.

Ob koncu svojega dela so mi sinodalni očetje z veliko odgovornostjo, opolnomočenostjo in plemenitostjo izrazili željo, za katero so zagotovili tudi svojo molitev, da naj ob primernem času vesoljni Cerkvi darujem zaključni dokument o krščanskih laikih. ⁵

Ta posinodalna apostolska spodbuda daje veljavnost vsemu bogatemu sinodalnemu delu, zvezkoma *Lineamenta* in *Instrumentum laboris*, uvodnemu poročilu, kakor tudi posegom posameznih škofov in laikov ter združenemu poročilu po pogovoru v avli, pogovorom in poročilom »malih skupin«, »predlogom« ter sklepni poslanici. Ob tem se pričujoči dokument ne postavlja sinodi ob stran, ne ugotavlja, kaj je verno in skladno povedano, ampak je sad skupnega dela, h katerega končnemu izidu so doprinesli s svojimi prispevki Svet generalnega tajništva sinode in samo tajništvo.

Cilj, ki ga ta spodbuda hoče doseči, je spodbujati in ohranjati odločno osveščenje odgovornosti, ki jo imajo v občestvu in poslanstvu Cerkve vsi krščanski laiki in vsak posebej.

AKTUALNE ZAHTEVE SVETA: ZAKAJ STOJITE VES DAN BREZ DELA?

3. Temeljna oznaka te sinode in najbolj dragocen sad, ki si ga želi, je pristanek krščanskih laikov na Kristusov klic, da bi delali v njegovem vinogradu, da bi se živo, zavestno in odgovorno udeležili poslanstva Cerkve v tej veličastni in dramatični uri zgodovine, v bližini tretjega tisočletja.

Novi položaji, bodisi cerkveni, bodisi družbeni, gospodarski, politični in kulturni, priganjajo danes z vso močjo prav posebej k delovanju krščanske laike. Opuščanje nalog je bilo vedno nesprejemljivo, danes pa je to še toliko bolj povezano s krivdo. Nikomur se ne spodobi ostati brez dela.

Berimo dalje evangeljsko priliko: »Ko je šel okrog enajste ure ven, je našel druge, ki so tam postajali, in jim je rekel: 'Kaj stojite tukaj ves dan brez dela?' 'Ker nas nihče ni najel,' so mu odgovorili. Tedaj jim reče: 'Pojdite tudi vi v moj vinograd!'« (Mt 20,6—7).

Ne stati ob strani, toliko je dela, ki vse čaka v Gospodovem vinogradu. »Hišni gospodar« ponavlja močnejše svoje povabilo: »Pojdite tudi vi v moj vinograd«.

Gospodov glas gotovo odmeva v notranjosti same biti vsakega kristjana, ki je s posredovanjem vere in zakramentov krščanskega uvajanja (inicijacije) oblikovan po Jezusu Kristusu, vcepljen v Cerkev kot živ ud in je delovna osebnost v njegovem poslanstvu odrešenja. Gospodov glas gre zato tudi skozi zgodovinske menjave v Cerkvi in v človeštvu, kot nas spominja koncil: »V prežetosti z vero, da mu je dano vodstvo Gospodovega Duha, ki napolnjuje vesoljstvo, si božje ljudstvo prizadeva v dogodkih, zahtevah in težnjah, ki jih je deležno skupaj z ostalimi ljudmi naše dobe, razločiti, katera so v vsem tem prava znamenja božje navzočnosti ali božjih namenov. Vera namreč vse osvetljuje z novo lučjo in razkriva božjo voljo glede celotne človekove poklicanosti in tako usmerja razum k rešitvam, ki v polnosti ustrezajo človeški naravi.«⁶

Torej je potrebno gledati v obraz ta naš svet z njegovimi vrednotami in problemi, z njegovimi skrbmi in upanji, z njegovimi pridobitvami in porazi: svet, katerega gospodarski, družbeni, politični in kulturni položaj predstavlja najtežje probleme in težave, ki jih opisuje koncil v pastoralni konstituciji Veselje in upanje.⁷ Vsekakor je to vinograd, je to področje, na katerem so krščanski laiki poklicani, da živijo svoje poslanstvo. Jezus hoče, da so vsi njegovi učenci sol zemlje in luč sveta (prim. Mt 5,13—14). Toda, kakšna je današnja podoba »zemlje« in »sveta«, katerega »sol« in »luč« morajo biti kristjani?

Precej velika je različnost okoliščin in vprašanj, ki so navzoča danes v svetu in jih označuje pospešeno poslabševanje. Zato je predvsem potrebno ugotoviti krivična posploševanja in poenostavljanja. Tako je mogoče razkriti nekatere črte teženj, ki izhajajo iz današnje družbe. Kakor raste na evangeljskem polju ljuljka skupaj z dobrim žitom, tako se v zgodovini, ki je vsakdanje gledališče, v katerem so pogosto protislovne vaje človeške svobode, nahajajo zlo in dobro, krivica in pravica, strah in upanje, ki med seboj občujejo in so tolikokrat globoko prepleteni med seboj.

Sekularizem in religiozna potreba

4. Kako naj ne mislimo na vztrajno razširjanje verskega indiferentizma in ateizma v njihovih najrazličnejših oblikah, še posebej v obliki sekularizma, ki je danes najbolj razširjeno? Človeka opijanljajo čudovite pridobitve nezaustavljivega znanstveno-tehničnega napredka, predvsem pa ga prevzema najstarejša in vedno nova skušnjava, da hoče postati kakor Bog (prim. 1 Mz 3,5) z uporabo svobode brez meja. S tem spodrezuje verske korenine, ki so v njegovem srcu: pozablja na Boga, meni, da je za njegovo bivanje brez pomena, ga zavrača z malikovanjem najrazličnejših »idolov«.

Današnji pojav sekularizma je resnično težaven: ne osvaja samo posameznikov, ampak se na razne načine vriva v občestvo, kakor to razkriva že koncil: »Vedno številnejše množice praktično odpadajo od vernosti.«⁸ Večkrat sem že sam spomnil na pojav dekristjanizacije, ki so ga zakrivila starejša krščanska ljudstva, kar brez vsakega odlašanja zahteva novo evangelizacijo.

Vendar težnje in potrebe po veri ni mogoče popolnoma ugasniti. Zavest vsakega človeka, kadar ima pogum, da se spoprime z najtežjimi vprašanji človeškega bivanja, še posebej z vprašanjem o smislu življenja, trpljenja in smrti, ne more tajiti resnice, ki jo je razglasil sv. Avguštin: »K sebi si nas ustvaril in nemirno je naše srce, dokler ne počije v tebi.«⁹ Podobno tudi današnji svet pričuje v vedno širših in živih oblikah odprtost za duhovni in transcendentni pogled na življenje, prebuja se k verskemu iskanju, vrača se k čutu za sveto in k molitvi, želi si biti svoboden v klicanju imena Gospodovega.

Človekova oseba: poteptano in povzdignjeno dostojanstvo

5. Mislimo med drugim na mnogovrstna nasilja, ki jim je danes podvržena človekova oseba. Ker človeško bitje ni priznано in ljubljeno v svojem dostojanstvu žive božje podobe (prim. 1 Mz 1,26), je izpostavljen najbolj ponižujočim in zablodelim oblikam »popredmetenja«, kar ga napravlja za ubogega sužnja močnejšemu. In ta »močnejši« prevzema najrazličnejša imena: ideologija, gospodarska moč, nečloveški politični sistemi, znanstvena tehnokracija, napadalnost družbenih občil. Tu na novo najdemo vrste mnogih oseb, naših bratov in sester, ki jim kršijo osnovne pravice, česar posledica pa je, da so pretirano potrpežljivi. Očitna je krivičnost določenih civilnih zakonov: kršijo jim pravico do življenja in nedotakljivosti, pravico do svobode vesti in izražanja vere.

Kdo more prešteti nerojene otroke, umorjene v telesih njihovih mater, otroke, ki so jih lastni starši zavrgli ali jih mučijo, ter otroke, ki rastejo brez čustva in vzgoje? V nekaterih deželah večina ljudi nima stanovanja in dela in so brez absolutno potrebnih sredstev za človeških bitij vredno življenje in jim manjka celo to, kar je potrebno za njihov obstanek. Strahotne puščave uboštva in bede, fizične in moralne, se nahajajo danes po hišah na robu velikih mest in smrtno udarjajo po skupinah ljudi.

Vendar pa svetosti osebe ni mogoče izničiti, čeprav jo tako pogosto zaničujejo in stiskajo. Ker ima svoj neomajen temelj v Bogu Stvarniku in Očetu, se pomen svetosti osebe vedno znova vrača.

Zato se vedno bolj širi in vedno močnejše utrjuje pomen osebnega dostojanstva slehernega človeškega bitja. Danes se neprestano uveljavlja dobrodelnost in se razširja med vse narode zemlje. Narašča zavzetost za človeško dostojanstvo: vsekakor človek ni »reč« ali »predmet« za izrabo, ampak je zmeraj in samo »oseba«, obdarovana z vestjo in svobodo, poklicana, da živi odgovorno v družbi in zgodovini, usmerjena k duhovnim in verskim vrednotam.

Bilo je rečeno, naš čas čas »humanizmov: nekateri od njih so s svojim ateističnim in sekularističnim namenom presenetljivo končali v pobijanju in uničevanju človeka; drugi ga povzdigujejo do take točke, da dosežejo oblike pravega in posebnega malikovanja; mnogi drugi pa naposled spoznajo resnično veličino in bedo človeka, ko izpričujejo, podpirajo in pospešujejo njegovo popolno dostojanstvo.

Znamenje in sad teh humanističnih tokov je rastoča potreba po sodelovanju. Ta je brez dvoma ena različnih potez današnjega človeštva, resnično »znamenje časa«, ki zori na različnih področjih in v različnih smereh: predvsem glede žene in sveta mladih ter v smeri ne le družinskega in šolskega, ampak tudi kulturnega, ekonomskega, družbenega in političnega življenja. Skupna zahteva za vse in za vsakogar je, da moramo biti pospeševalci in na nek način ustvarjalci nove humanistične kulture.¹⁰

Spokornost in mir

6. Končno ni mogoče, da se ne bi spomnili tudi na drug pojav, ki zaznamuje današnje človeštvo: močnejše kot kdaj koli v svoji zgodovini je vsakdanost človeštva globoko ranjena in razbičana s spori. Ta pojav ima več oblik, ki se razlikujejo od legitimnega pluralizma miselnosti in pobud in se izraža v nesrečnih nasprotjih

med osebami, skupinami, kategorijami, narodi in bloki narodov. Gre za nasprotje v oblikah nasilja, terorizma in vojne. Še enkrat, toda v neizmerno povečanih razsežnostih, obnavljajo različni predeli današnjega človeštva, ko hočejo pokazati svojo »vsemogočnost«, obnavljajo nesmiseln poskus zidanja »babilonskega stolpa« (prim. 1 Mz 11,1—9), kar spočenja zmedo, boj, razhajanje in nasilje. Človeška družina je tako sama v sebi dramatično popačena in raztrgana.

Z druge strani pa obstaja popolnoma sproščena težnja posameznikov in ljudstev po nepogrešljivi dobroti miru v pravičnosti. Evangeljski blagor: »Blagor tistim, ki delajo za mir« (Mt 5,9) najde v ljudeh današnjega časa novo in značilno soglasje: ljudstva danes živijo, trpijo in delajo v pričakovanju miru in pravičnosti. Deležnost takih oseb in skupin v družbenem življenju pomeni danes vedno bolj prehojeno pot v želji, da bi mir postal resničnost. Na tej poti srečamo mnogo vernih laikov, ki se velikodušno udeležujejo na družbenem in političnem področju v najrazličnejših oblikah, tako institucionalnih kot prostovoljnih, ter v službi zapostavljenim.

JEZUS KRISTUS, UPANJE ČLOVEŠTVA

7. To je neizmerno in težavno področje, ki ga imajo pred seboj delavci, ki jih je poklical »hišni gospodar«, da bi delali v njegovem vinogradu.

Na tem področju je navzoča in delovna Cerkev; vsi mi, pastirji in verniki, duhovniki, redovniki in laiki. Položaji, na katere smo opozorili, se globoko dotikajo Cerkve: njeno bit deloma pogojujejo, a je ne morejo utesniti, še manj premagati, kajti Sveti Duh, ki je njena duša, jo podpira v njenem poslanstvu.

Cerkev ve, da vsi napor človeštva za graditev občestva in deležnosti niso brez težav, nazadovanj in protislovij, ki jih povzročajo človeške omejenosti, greh in hudobni duh in dobijo poln odgovor v posegu Jezusa Kristusa, odrešenika človeka in sveta.

Cerkev ve, da jo je On poklical kot »znamenje in orodje za notranjo zvezo z Bogom in za edinstvo vsega človeškega rodu«.¹¹

Kljub vsemu torej človeštvo lahko upa: živ in osebni evangelij, sam Jezus Kristus, je novo »sporočilo«, ki prinaša veselje, ki ga Cerkev dan za dnem oznanja in izpričuje vsem ljudem.

V tem oznanilu in v tem pričevanju imajo posebno in nenadomestljivo mesto verni laiki: po njih je Kristusova Cerkev navzoča na najrazličnejših področjih sveta kot znamenje in izvir upanja in ljubezni.

I. JAZ SEM TRTA, VI MLADIKE

Dostojanstvo krščanskih laikov v skrivnosti Cerkve

SKRIVNOST VINOGRADA

8. Podobo vinograda uporablja sveto pismo na mnoge načine in v različnih pomenih: posebej mu služi za označevanje skrivnosti božjega ljudstva. Krščanski laiki v tej najbolj notranji perspektivi

niso enostavno delavci, ki delajo v vinogradu, ampak so del samega vinograda: »Jaz sem trta, vi mladike« (Jn 15,5), pravi Jezus.

Že v Stari zavezi so se preroki zatekali k podobi vinograda, da so z njo označevali izvoljeno ljudstvo. Izrael je božji vinograd, Gospodovo delo, veselje njegovega srca: »Jaz sem te zasadil kot plemenito trto« (Jer 2,21); »Tvoja mati je bila kakor vinska trta, zasajena ob vodi; rodovitna in vejata je bila od obilne vode« (Ez 19,10); »Vinograd je imel moj ljubi na rodovitnem griču. Prekopal ga je, ga otrebil kamenja in ga zasadil z žlahtno trto (...)« (Iz 5,1-2).

Jezus prevzame podobo vinograda, ki mu služi za razkrivanje nekaterih vidikov božjega kraljestva: »Neki človek je zasadil vinograd, ga obdal z ograjo, izkopal stiskalnico in sezidal stolp. Dal gaje v najem viničarjem in odpotoval« (Mr 12,1; prim. Mt 21,28 sl.).

Evangelist Janez povabi tu k sestopu v globino k uvajanju v razkritje skrivnosti vinograda: ta je simbol in podoba ne samo božjega ljudstva, ampak samega Jezusa. On je trta in mi, učenci, smo mladike; On je »prava trta«, v katero so življenjsko vcepljene mladike (prim. Jn 15,1 sl.).

Ko 2. vatikanski koncil navaja različne svetopisemske podobe, ki osvetlujejo skrivnost Cerkve, uporabi tudi podobo trte in mladik: »Kristus je prava vinska trta, ki daje življenje in rodovitnost mladikam, to je nam, ki po Cerkvi v njem ostanemo in ki brez njega ne moremo ničesar storiti« (Jn 15,1—5).¹² Sama Cerkev je naposled evangelijski vinograd. Je skrivnost, kajti ljubezen in življenje Očeta, Sina in Svetega Duha sta popolnoma zastonjski dar, po katerem smo rojeni iz vode in Duha (prim. Jn 3,5), poklicani, da oživimo samo božje občestvo in ga izpričamo ter posredujemo v zgodovini (misijon): »Tisti dan,« pravi Jezus, »boste spoznali, da sem jaz v Očetu in vi v meni in jaz v vas« (Jn 14,20).

Torej samo v notranjosti skrivnosti Cerkve kot skrivnosti občestva se razodeva »identiteta« krščanskih laikov, njihovo izvirno dostojanstvo. In samo znotraj tega dostojanstva je mogoče opredeliti njihov poklic in njihovo poslanstvo v Cerkvi in svetu.

KDO SO KRŠČANSKI LAIKI

9. Sinodalni očetje so upravičeno izrazili potrebo opredeliti in predložiti pozitivni opis poklicanosti in poslanstva krščanskih laikov, poglobljen s študijem nauka 2. vatikanskega koncila bodisi v luči najnovejših dokumentov cerkvenega učiteljstva, bodisi iz izkustva samega življenja Cerkve, ki jo vodi Sveti Duh.¹³

V odgovoru na vprašanje, »kdo so krščanski laiki«, je koncil presegel prejšnje pretežno negativne razlage in je odprt za odločno pozitiven pogled. Izpričal je svoj temeljni namen v potrditvi polne pripadnosti krščanskih laikov Cerkvi in njeni skrivnosti in posebnega značaja njihove poklicanosti, ki ima na poseben način namen »iskati božje kraljestvo s tem, da se ukvarjajo s časnimi rečmi in jih urejajo v skladu z božjo voljo«. ¹⁴ »Pod imenom laiki«, kakor pravi konstitucija o Cerkvi, »razumemo tukaj vse vernike, razen udov svetega reda in redovniškega stanu, potrjenega v Cerkvi, to se pravi vernike, ki so bili s krstom včlenjeni v Kristusa in s tem uvrščeni v božje ljudstvo. Ti verniki so s krstom na svoj način postali deležni Kristusove duhovniške, preroške in kraljevske službe in izvršujejo svoj delež poslanstva celotnega krščanskega ljudstva v Cerkvi in v svetu«. ¹⁵

Že Pij XII. je rekel: »Verniki, natančneje laiki, se nahajajo na najbolj sprednji črti življenja Cerkve; po njih je Cerkev življenjsko načelo človeške družbe. Zato morajo oni, posebej oni, imeti vedno bolj jasno zavest ne le pripadnosti Cerkve, ampak da so oni Cerkev, velja reči občestvo vernih na zemlji pod vodstvom skupnega poglavarja, papeža, in škofov v občestvu z njim. Ti so Cerkev

Po svetopisemski podobi vinograda so krščanski laiki kakor vsi udje Cerkve mladike, vraščeni v Kristusa, resnično trto, kijih živi in oživlja.

Vcepitev v Kristusa po veri in zakramentih krščanske iniciacije je prva korenina, ki začenja novi položaj kristjana v skrivnosti Cerkve. Sestavljajo njena najgloblja »fizionomija«, ki temelji na vseh

poklicih in razgibanosti krščanskega življenja krščanskih laikov: v Jezusu Kristusu, umrlem in vstalem, postane krščenec »nova stvar« (Gal 6,15; 2 Kor 5,17), očiščena greha in oživiljena z milostjo.

Na ta način zajema kristjan od skrivnostnega bogastva, ki mu ga Bog daje v svetem krstu in tako nastane možnost orisati »podobo« krščanskega laika.

KRST IN KRŠČANSKA NOVOST

10. Ni pretirano reči, daje smisel notranje biti krščanskega laika prinašati spoznanje o radikalni krščanski novosti, ki izhaja iz krsta, zakramenta vere, da more živeti obveznosti poklica, ki gaje prejel od Boga. Za opis »podobe« krščanskega laika se torej poslužimo z izrečnim in najbolj neposrednim premišljevanjem med drugim tehle treh temeljnih vidikov: krst nas prerodi za življenje božjih otrok, nas zedini z Jezusom Kristusom in z njegovim telesom, ki je cerkev, nas mazili v Svetem Duhu in nas napravi za duhovna svetišča.

Sinovi v Sinu

11. Spomnimo se Jezusovih besed Nikodemu: »Resnično, resnično ti povem: če se kdo ne rodi iz vode in Duha, ne more priti v božje kraljestvo« (Jn 3,5). Krst je pravzaprav novo rojstvo, prerojenje.

Apostol Peter je razmišljajoč prav o tem vidiku krstnega daru vzkliknil v pesmi: »Zahvaljen bodi Bog in Oče našega Gospoda Jezusa Kristusa! V svojem velikem usmiljenju nas je s tem, daje obudil od mrtvih Jezusa Kristusa, prerodil za živo upanje, za neuničljivo, brezmadežno in nepokvarljivo dediščino« (1 Pt 1,3—4). In kliče kristjane kot tiste, kijih »ni prerodilo uničljivo, ampak neuničljivo seme, božja beseda, ki je živa in večna« (1 Pt 1,23).

S svetim krstom postanemo sinovi Boga v njegovem edinorojenem Sinu Jezusu Kristusu. Ko se vzdigne iz vode svetega studenca, zasliši vsak kristjan glas, ki so ga nekega dne poslušali ob reki Jordanu: »Ti si moj ljubljeni Sin, zelo sem te vesel« (Lk 3,22) in dojame, daje bil pridružen najljubšemu Sinu, ko je bil posinovljen (prim. Gal 4,4—7) in je postal Kristusov brat. Tako se v zgodbi vsakega človeka dopolnjuje večni Očetov načrt: »Zakaj tiste, kijih je že vnaprej poznal, je tudi vnaprej določil, naj bodo podobni njegovemu Sinu, da bi bil ta prvorojenec med mnogimi brati« (Rim 8,29).

Sveti Duh napravlja krščene za božje otroke in istočasno za ude Kristusovega telesa. Na to spominja Pavel kristjane v Korintu: »V enem Duhu namreč smo bili vsi krščeni v eno telo« (1 Kor 12,13), zato more apostol reči krščanskim laikom: »Vi ste pa Kristusovo telo in vsak zase ud« (1 Kor 12,27); »Da pa ste sinovi, se vidi iz tega, da je Bog poslal v naša srca Duha svojega Sina« (Gal 4,6; prim. Rim 8,15—16).

Eno samo telo v Kristusu

12. Prerojeni kot »sinovi v Sinu« so krščeni hkrati »Kristusovi udje in udje telesa Cerkve«, kakor oznanja firenški koncil.¹⁷

Krst naznačuje in uresničuje skrivnostno, toda resnično utelešenje v križano in poveljčano Jezusovo telo. Po zakramentu pridruži Jezus krščenca svoji smrti, da bi ga pridružil svojemu

vstajenju (prim. Rim 6,3—5), mu sleče »starega človeka« in ga obleče v »novega človeka«, to je v samega sebe: »Zakaj vsi, ki ste bili krščeni v Kristusa« — oznanja apostol Pavel — »ste oblekli Kristusa« (Gal 3,27; prim. Ef4,22—24; Kol 3,9—10). Iz tega izhaja, da smo »mi, čeprav nas je več, eno telo v Kristusu« (Rim 12,5).

V Pavlovih besedah najdemo veren odmev nauka samega Jezusa, v katerem je razodel skrivnostno edinost med njegovimi učenci in njim ter med njimi, ki jo je predstavil kot podobo in podaljšek tistega skrivnostnega občestva, ki povezuje Očeta s Sinom in Sina z Očetom v ljubeči vezi Svetega Duha (prim. Jn 17,21). To je prav ista edinost, o kateri Jezus govori s podobo trte in mladik: »Jaz sem trta, vi mladike« (Jn 15,5), podoba, ki razsvetljuje ne samo globoko zaupnost med učenci in Jezusom, ampak tudi življenjsko občestvo med učenci: vsemi mladikami iz iste Trte.

Živa in sveta svetišča Duha

13. Z drugo podobo, z zgradbo, opredeli apostol Peter krščene kot »žive kamne«, zidane na Kristusu, »temeljnemu kamnu«, določene, da se vgrajujejo »v duhovno stavbo« (1 Pt 2,5 ss). Ta podoba uvaja drug vidik krstne novosti, kakor ga predstavi drugi vatikanski koncil: »Tisti, ki so krščeni, so namreč s prerojenjem in maziljenjem s Svetim Duhom posvečeni za duhovno stavbo.«¹⁸

Sveti Duh »mazili« krščenega, mu vtisne svoje neizbrisno znamenje (prim. 2 Kor 1,21—22) in ga napravi za duhovno svetišče oziroma ga napolni s sveto božjo navzočnostjo, ko se zedini z Jezusom Kristusom in se oblikuje po njem.

Po tem duhovnem »maziljenju« kristjan lahko na svoj način ponovi Jezusove besede: »Gospodov Duh je nad menoj, kajti Gospod me je mazilil. Poslal me je, da oznanim blagovest ubogim, da jetnikom prinesem oproščanje in slepim vid, da zatirane pustim na svobodo in napovem leto Gospodovega usmiljenja« (Lk 4,18—19; prim. Iz 61,1—2). Tako se krščenec z bogastvom krsta in birme udeležuje samega poslanstva Jezusa Kristusa, Mesija, Odrešenika.

DELEŽNI DUHOVNIŠKE, UČITELJSKE IN VODSTVENE SLUŽBE JEZUSA KRISTUSA

14. Ko se apostol Peter obrača na krščene kot »pravkar rojene otroke«, piše: »K njemu stopite, k živemu kamnu, ki so ga sicer ljudje zavrgli, a je pri Bogu izbran in dragocen. Saj ste vendar živi kamni. Tudi vi se vgrajujte v duhovno stavbo, tako da boste sveto duhovništvo in boste darovali duhovne daritve, ki bodo po Jezusu Kristusu prijetne Bogu (...) Vi pa ste 'izvoljeni rod, kraljevsko duhovništvo, svet narod, ljudstvo, določeno za božjo last, da bi oznanjali slavna dela' tistega, ki vas je poklical iz teme v svojo čudovito svetlobo (...)« (1 Pt 2,4—5.9).

To je nov vidik krstne milosti in dostojanstva: krščanski laiki se s svoje strani udeležujejo trojne službe — duhovniške, učiteljske in vodstvene — Jezusa Kristusa. To je vidik, ki ga živo izročilo Cerkve ni nikoli pozabilo, kot to razodeva na primer Avguštinova razlaga šestindvajsetega psalma: Piše: »David je bil maziljen kralj. Od tistega časa mazilijo samo kralja in duhovnika. V teh dveh osebah je bila predpoda prihodnjega edinega kralja in duhovnika Kristusa (zato »Kristus« prihaja od »krizma«). Zato je bila maziljena ne samo naša glava, ampak smo bili maziljeni tudi mi, njegovo telo (...) Zato pripada maziljenje vsem kristjanom, medtem ko je v času stare zaveze pripadalo samo dvema osebama. Jasno se razodeva, da smo mi dejansko Kristusovo telo, ker smo vsi maziljeni in smo v njem vsi Kristusi in Kristus, ker na določen način glava in telo tvorita Kristusa v njegovi celotik.«¹⁹

V smislu 2. vatikanskega koncila²⁰ sem od začetka svoje pastoralne službe razumljivo slavil dostojanstvo duhovniške, učiteljske in vodstvene službe celotnega božjega ljudstva, rekoč: »On, kije rojen iz Device Marije, sin tesarja — kakor so mislili — Sin živega Boga, kakor je izpovedal Peter, je prišel, da nas je vse napravil za »kraljestvo duhovnikov«. Drugi vatikanski koncil je spomnil na skrivnost, katere moč je udejanjena v poslanstvu Kristusa — duhovnika, preroka — učitelja, kralja — in se nadaljuje v Cerkvi. Vsi, vse božje ljudstvo se udeležuje tega trojnega poslanstva.«²¹

S to spodbudo so krščanski laiki še enkrat povabljeni, da z razumom in ljubeznijo znova berejo, meditirajo in si prisvojijo bogato in plodovito učenje koncila o njihovi udeležbi pri trojni Kristusovi službi.²² Zatorej tu v sintezi podajam bistvene elemente tega nauka.

Krščanski laiki se udeležujejo duhovniške službe, v kateri je Jezus samega sebe daroval na križu in se neprestano daruje v evharističnem slavlju v slavo Očeta za odrešenje človeštva.

Utelešeni v Jezusa Kristusa so krščeni zedinjeni z Njim in z njegovo daritvijo, da darujejo sami sebe in vso svojo dejavnost (prim. Rim. 12,1—2). Ko govori koncil o krščanskih laikih, pravi: »Vsa njihova dela, molitve in apostolske pobude, zakonsko in družinsko življenje, vsakdanje delo, duševni in telesni počitek, če to izvršujejo v Duhu, pa tudi nadloge življenja, če jih prenašajo potrpežljivo, postanejo duhovne daritve, prijetne Bogu po Jezusu Kristusu (prim. 1 Pt 2,5). V obhajanju evharistije laiki vse to hkrati z darovanjem Gospodovega telesa v globoki pobožnosti darujejo Očetu. Tako kot povesod dejavni božji častilci, tudi svet sam posvečujejo Bogu.«²³

Udeležba pri preroški službi Kristusa, »kije tako s pričevanjem svojega življenja kakor tudi z močjo besede razglasil Očetovo kraljestvo«²⁴, usposablja in zavezuje krščanske laike, da v veri sprejemajo evangelij ter ga oznanjajo z besedo in z dejanji in brez pomišljanja pogumno razkrinkavajo zlo. Ko krščanske laike Kristus, »veliki prerok« (Lk 7,16), zedinja in so v Svetem Duhu postavljeni za »priče« vstalega Kristusa, so deležni ne samo nadnaravnega čuta vere Cerkve, ki »se v verovanju ne more motiti«²⁵, ampak tudi milosti besede (prim. Apd 2,17—18; Raz 19,10); poklicani pa so tudi k temu, da novost in moč evangelija napravijo vidno v svojem vsakdanjem življenju, družinskem in družbenem, in izpričujejo s potrpežljivostjo in pogumom v protislovjih današnjega časa upanje v večno slavo »tudi v urejanju svetega življenja.«²⁶

S svojo pripadnostjo Kristusu, Gospodu in Kralju veselja, se krščanski laiki udeležujejo njegove vodstvene službe in On jih kliče k služenju božjemu kraljestvu in njegovemu razširjanju v zgodovini. Krščansko kraljevanje živijo predvsem z duhovnim bojem, da bi v samih sebi premagali kraljestvo greha (prim. Rim 6,12), in ko sebe darujejo za služenje v ljubezni in pravici, je sam Jezus navzoč v vseh svojih bratih, predvsem v najmanjših (prim. Mt 25,40).

Krščanski laiki so še posebej poklicani, da stvarstvu vrnejo vso njegovo prvotno vrednost. Če s svojim, v milosti utemeljenim ravnanjem, urejujejo stvarstvo v dobro ljudi, potem sodelujejo pri delovanju moči, s katero vstali Kristus vse stvari priteguje k sebi, da jih bo s seboj vred podvrgel Očetu, da bo Bog vse v vsem (Jn 12,32; 1 Kor 15,28).

Deležnost krščanskih laikov v trojni službi Kristusa duhovnika, preroka in kralja, najde svojo prvo korenino v krstnem maziljenju, svoj razvoj v birmi ter svojo dopolnitev in razgibano podporo v evharistiji. Ta deležnost je dana posameznim krščanskim laikom, kolikor tvorijo eno Gospodovo telo. Tako Jezus s svojimi darovi bogati samo Cerkev kot svoje telo in svojo nevesto. Na ta način so posamezniki deležni trojne Kristusove službe, kolikor so udje Cerkve, kakor jasno naznačuje apostol Peter, ki krščene opredeli kot »izvoljeni rod, kraljevsko duhovništvo, svet narod, ljudstvo, določeno za božjo last« (1 Pt 2,9). Ker deležnost krščanskih laikov pri trojni Kristusovi službi izhaja iz cerkvenega občestva, jo je treba živeti in uresničevati v občestvu in zaradi rasti občestva. Sveti Avguštín piše: »Kakor na osnovi mistične karizme vse imenujemo kristjane, tako vse imenujemo duhovnike, ker so udje edinega Duhovnika.«²⁷

KRŠČANSKI LAIKI IN SVETNI KARAKTER

15. Krščanska novost je temelj in razlog enakosti vseh krščenih v Kristusu, vseh udov božjega ljudstva: »skupno je dostojanstvo udov po njihovem prerojenju v Kristusu, skupna je milost božjega otroštva, skupna poklicanost k popolnosti, eno zveličanje, eno upanje in nedeljena ljubezen«. ²⁸ V moči skupnega krstnega dostojanstva je krščanski laik soodgovoren skupaj s posvečenimi služabniki ter z redovniki in redovnicami za poslanstvo Cerkve.

Vendar vsebuje skupno krstno dostojanstvo v krščanskem laiku pogoj, ki ga razločuje ne pa loči od duhovnika, redovnika in redovnice. Drugi vatikanski koncil je ta pogoj označil kot svetni karakter: »Laikom pripada posebna, njim lastna svetnost«. ²⁹

Da bi mogli celostno, ustrezno in specifično razumeti mesto laikov v Cerkvi, je potrebno poglobiti umevanje teološkega pomena svetnega karakterja v luči božjega odrešenjskega načrta in v skrivnosti Cerkve.

Kakor je rekel Pavel VI., ima Cerkev »pristno svetno razsežnost, kije navzoča v njeni notranji naravi in poslanstvu in je njena korenina vsajena v skrivnost učlovečene Besede in jo njeni udje uresničujejo v različnih oblikah«. ³⁰

Cerkev dejansko živi v svetu, čeprav ni od sveta (prim. Jn 17,16) in je poklicana, da nadaljuje odrešenjsko delo Jezusa Kristusa, ki »je po sebi naravnano na odrešenje in zveličanje ljudi, vendar pa obsega tudi zgraditev časnega reda«. ³¹

Res so vsi udje Cerkve deležni njene svetne razsežnosti, vendar v različnih oblikah. Krščanski laiki oživljajo in izvajajo na poseben način to deležnost, ki jim je po nauku koncila tudi na poseben način lastna: ta način označujemo z izrazom »svetni karakter«. ³²

Koncil opisuje svetni karakter krščanskih laikov predvsem kot kraj, kjer naletimo na božji klic: »Tam jih kliče Bog«. ³³ Ta kraj predstavljajo razgibani pojmi: »V svetu žive, to je v vseh posameznih svetnih dolžnostih in poslih in v rednih družinskih in družbenih razmerah, iz katerih je njihov obstanek tako rekoč tkan«. ³⁴ To so osebe, ki živijo normalno življenje v svetu, študirajo, delajo, vzpostavljajo prijateljske, družbene, poklicne, kulturne odnose in podobno. Koncil gleda na te njihove življenjske odnose ne le kot na nekaj zunanjega in pogojenega z okoljem, ampak kot resničnost, ki mora najti polnost svojega pomena v Jezusu Kristusu. ³⁵ Trdi: »Kot učlovečena Beseda je on sam (Kristus) hotel biti deležen te življenjske skupnosti z ljudmi (...) Posvetil je tesne človeške medsebojne odnose, zlasti družinske, ki so vir družbenega življenja; in radovoljno seje podrejal postavam svoje domovine. Živeti je hotel življenje rokodelca, kakršno je bilo lastno njegovemu času in kraju«. ³⁶

Tako postane »svet« kraj in sredstvo krščanske poklicanosti vernih laikov, kajti svet sam je določen v slavo Bogu Očetu v Kristusu. Zato lahko koncil pokaže na lasten in poseben smisel božjega klica, namenjenega krščanskim laikom. Niso pa poklicani, da bi svoje mesto v svetu zapustili. Krst jih ne izvzame iz sveta. To razkriva že apostol Pavel: »Bratje, vsak naj ostane pred Bogom v tistem stanu, v katerega je bil poklican« (1 Kor 7,24). Zaupa jim poklic, ki se nanaša na znotrajsvetni položaj: tako krščanske laike »kliče Bog, da bi z izvrševanjem svoje lastne naloge in ob vodstvu evangeljskega duha kakor kvas od znotraj prispevali k posvečenju sveta in da bi na ta način predvsem s pričevanjem svojega življenja in z žarom svoje vere, upanja in ljubezni razodevali Kristusa drugim.« ³⁷ Tako je bivanje in delovanje krščanskih laikov v svetu ne samo antropološka in sociološka resničnost, ampak tudi specifično teološka in cerkvenostna. V njihovem znotrajsvetnem položaju Bog izraža svoj načrt in jim narekuje poseben poklic, »iskati božje kraljestvo s tem, da se ukvarjajo s časnimi rečmi in jih urejajo v skladu z božjo voljo«. ³⁸

Ravno v tej smeri so sinodalni očetje rekli: »Svetnega karakterja pri krščanskem laiku ne moremo opredeliti samo v sociološkem smislu, ampak predvsem v teološkem. Svetno oznako je treba razumeti v luči božjega stvariteljskega in odrešenjskega dejanja, po katerem je svet zaupal možem in ženam, da bi ti sodelovali pri delu stvarjenja, osvobajali stvarstvo samo vpliva greha in se

posvečali v zakonskem ali samskem življenju, v družini, v poklicu in v različnih družbenih aktivnostih.«³⁹

Položaj krščanskih laikov v Cerkvi radikalno opredeljuje njihova krščanska novost in ga označuje njihov svetni značaj.⁴⁰

Evangeljske podobe: sol, luč in kvas se brez razlike tičejo vseh Jezusovih učencev, vendar še na poseben način laikov. Te podobe imajo čudovit pomen, ker ne govorijo samo o globokem prodoru in polni udeležbi krščanskih laikov na zemlji, v svetu, v človeškem občestvu, ampak tudi in predvsem o novosti in izvirnosti prodora in deleža, določenega v prid širjenja evangelija, ki odrešuje.

POKLICANI K SVETOSTI

16. Dostojanstvo krščanskih laikov se v polnosti razkriva, ko razmišljamo o prvem in temeljnem poklicu, h kateremu usmerja vsakega od njih Oče po Jezusu Kristusu in po Svetem Duhu: k poklicu k svetosti, se pravi k popolnosti ljubezni. Svetnik najbolj čudovito pričuje o dostojanstvu Kristusovega učenca.

O splošni poklicanosti k svetosti je najbolj presvetljene besede spregovoril 2. vatikanski koncil. Lahko celo trdimo, daje prav v tem najvažnejša naloga vsakega koncila, da si postavi za cilj prenovo krščanskega življenja v smislu evangelija pri vseh sinovih in hčerah Cerkve. To naročilo ni navadna moralna spodbuda, ampak je neizbežna zahteva skrivnosti Cerkve, ki je izbran vinograd, v katerem mladike živijo in rastejo v istem svetem soku, ki ga posvečuje Kristus; to je Kristusovo skrivnostno telo, katerega udje živijo isto življenje svetosti kot Glava, kije Kristus; je nevesta, ki jo Gospod Jezus ljubi in je dal samega sebe, da bi jo posvetil (prim. Ef 5,25sl). Duh, ki posvečuje Jezusovo človeško naravo v Marijinem deviškem naročju (prim. Lk 1,35) je isti Duh, ki prebiva in deluje v Cerkvi z namenom, da bi ji posredoval svetost božjega Sina, ki je postal človek.

Danes je nujno, da stopijo vsi kristjani na pot evangeljske preнове in velikodušno sprejmejo apostolsko povabilo, da bi bili sveti »v vsem ravnanju« (1 Pt 1,15). Izredna sinoda leta 1985, dvajset let po zaključku koncila, je trdno vztrajala pri tej zahtevi: »Ker je Cerkev v Kristusu skrivnost, jo je treba razumeti kot znamenje in orodje svetosti (...). Svetniki in svetnice so bili vedno studenec in izvir preнове v najtežjih okoliščinah skozi vso zgodovino Cerkve. Danes kar najbolj potrebujemo svetnike, ki si jih moramo z vztrajnostjo izprositi pri Bogu.«⁴²

Vsi verniki v Cerkvi prejemajo in si kot njeni udje delijo skupno poklicanost k svetosti. K njej so v polnem pomenu, brez vsake razlike z drugimi udi Cerkve, poklicani tudi krščanski laiki: »Vsem je torej jasno, da so vsi kristjani, naj bodo katerega koli stanu ali položaja, poklicani k polnosti krščanskega življenja in k polnosti ljubezni«;⁴³ »Vsi verniki so torej vabljeni in dolžni težiti po svetosti in svojemu stanu primerni popolnosti.«⁴⁴

Poklicanost k svetosti je zakoreninjena v krstu, obnavlja pa se v drugih zakramentih, zlasti v evharistiji: ker so oblekli Kristusa in so napolnjeni s Svetim Duhom, so kristjani »sveti« in zato usposobljeni ter dolžni, da svetost svoje biti izpričajo v svetosti vsega svojega delovanja. Apostol Pavel ni pomišljal opominjati vseh kristjanov, naj živijo, »kakor se spodobi svetim« (Ef 5,3).

Življenje v Duhu, česar sad je posvečevanje (prim. Rim 6,22; Gal 5,22), spodbuja in zahteva v vseh in v vsakem kristjanu, da hodi za Jezusom Kristusom in ga posnema tako, da sprejema njegove blage, da posluša in preišljuje božjo besedo, da se zavestno in dejavno udeležuje bogoslužnega in zakramentalnega življenja v Cerkvi, da osebno moli, da skupaj molijo v družini in skupnostih, da je lačen in žejen pravičnosti, da izpolnjuje zapoved ljubezni v vseh položajih življenja in v službi bratom, predvsem malim, ubogim in trpečim.

Posvečevati se v svetu

17. Poklicanost krščanskih laikov k svetosti pomeni, naj se njihovo življenje v Duhu izraža predvsem v prodoru v časne resničnosti in v njihovi udeležbi pri zemeljskih dejavnostih. Apostol še opominja: »In vse, karkoli delate v besedi ali v dejanju, vse delajte v imenu Gospoda Jezusa in se po njem zahvaljujte Bogu Očetu« (Kol 3,17). Apostolove besede obrača koncil na krščanske laike in kategorično trdi: »Niti družinske skrbi niti druga svetna opravila ne smejo biti zunaj okvira duhovnega življenja«. ⁴⁵ Sinodalni očetje pa so s svoje strani rekli: »Edinost življenja krščanskih laikov je največjega pomena: posvečevati se morajo v rednem poklicnem in družbenem življenju. Da bodo mogli odgovoriti na svoj poklic, morajo krščanski laiki vse dejavnosti svojega vsakdanjega življenja motriti kot priložnost za edinost z Bogom, na izpolnjevanje njegove volje in kot služenje drugim ljudem, ki naj jih vodijo v občestvo z Bogom v Kristusu«. ⁴⁶

Poklicanost k svetosti morajo krščanski laiki sprejeti in nanjo gledati kot na neodtujljivo dolžnost, kot svetlo znamenje neskončne ljubezni Očeta, ki jih je prerodil, da bi živeli v svetosti. Tako poklicanost je torej treba razumeti kot bistveno komponento neločljivo od novega krstnega življenja. Tako je sestavna prvina njihovega dostojanstva. Istočasno je poklicanost k svetosti najbolj notranje združena s poslanstvom in odgovornostjo krščanskih laikov v Cerkvi in v svetu. Dejansko pomeni ta svetost, ki izhaja iz deležnosti pri življenju svetosti Cerkve, prvi in temeljni doprinos h graditvi Cerkve, kije »občestvo svetnikov«. Oči, kijih razsvetljuje vera, vidijo čudovit scenarij: tolikeri krščanski laiki, možje in žene, v svojem vsakdanjem življenju in dejavnostih pogosto neopaženi ali celo deležni nerazumevanja, prezreti s strani mogočnih na zemlji, ki pa jih z ljubeznijo gleda Oče, so neutrudni delavci, ki delajo v Gospodovem vinogradu, in so — gotovo z močjo božje milosti—ponižni in veliki graditelji božjega kraljestva v zgodovini.

Potem moramo še reči, da je svetost temeljna predpostavka in popolnoma neodpovedljiv pogoj za izpolnitev odrešenjskega poslanstva Cerkve. Svetost Cerkve je skrivnosten izvir in nezmotljiva mera njene apostolske učinkovitosti ter njene misijonarske moči. Samo v tisti meri, v kolikršni Cerkev, Kristusova nevesta, dovoljuje Njemu, dajo ljubi, in mu ljubezen vrača, postane Mati, plodovita v Duhu.

Se enkrat se poslužimo svetopisemske podobe: mladike kalijo in rastejo zato, ker so vraščene v trto. »Kakor mladika ne more sama roditi, če ne ostane na trti, tako tudi vi ne, če ne ostanete v meni. Jaz sem trta, vi mladike. Kdor živi v meni in jaz v njem, rodi obilo sadu, kajti brez mene ne morete ničesar storiti« (Jn 15,4—5).

Naravno je, da se tu spomnimo slovesne proglasitve krščanskih laikov, mož in žena, za blažene in svetnike med sinodalno mašo.

Znotraj božjega ljudstva lahko najdejo krščanski laiki na poseben način nove oblike svetosti in nova pričevanja junaške kreposti v skupnih in rednih pogojih človeškega bivanja. Sinodalni očetje so rekli: »Krajevne Cerkve in še zlasti mlade Cerkve morajo marljivo med lastnimi udi razpoznavati takšne možje in žene, ki so v takšnih pogojih (v vsakdanjih pogojih v svetu in zakonskem stanu) izpričali svetost in morejo biti zgled drugim in jih je zato mogoče predložiti za beatifikacijo in kanonizacijo«. ⁴⁷

Ob koncu teh razmišljanj, ki sem jih posvetil opredelitvi mesta krščanskega laika v Cerkvi, mi prihaja na misel znamenit opomin sv. Leona Velikega: »Spoznaj, o kristjan, svoje dostojanstvo!« ⁴⁸ Isti opomin je izrekel sveti Maksim, torinski škof, tistim, ki so prejeli maziljenje svetega krsta: »Hrepenite po dostojanstvu, ki ste ga prejeli v tej skrivnosti!« ⁴⁹ Vsi krščeni naj znova prisluhnejo besedam sv. Avguština: »Veselimo in zahvaljujmo se: postali nismo samo kristjani, ampak Kristus (...) Čudite in veselite se: postali smo Kristus!«. ⁵⁰

Krščansko dostojanstvo, izvir enakosti vseh udov v Cerkvi, zagotavlja in pospešuje duha občestva in bratstva in je istočasno skrivnost in moč apostolske in misijonarske razgibanosti krščanskih laikov. To je zahtevno dostojanstvo, dostojanstvo delavcev, ki jih je Gospod poklical na

delo v svojem vinogradu: v koncilskih tekstih beremo: »Vsem laikom je torej naloženo častno breme prizadevanja, da bi božji odrešitveni sklep bolj in bolj dosegel vse ljudi vseh časov in vseh krajev na zemlji«. ⁵¹

II. VSE MLADIKE IZ ENE TRTE

Deležnost krščanskih laikov pri življenju občestva Cerkve

SKRIVNOST OBČESTVA CERKVE

18. Vrnimo se k Jezusovim besedam: »Jaz sem prava vinska trta in moj Oče je vinogradnik (...). Ostanite v meni in jaz v vas« (Jn 15,1-4).

V teh preprostih besedah je razodeto skrivnostno občestvo, ki združuje v eno Gospoda in apostole, Gospoda in vse krščene: eno živo in oživljajoče občestvo, po katerem kristjani ne pripadajo sami sebi, ampak so Kristusova last, so kakor mladike, vcepljene v trto.

Predpodoba, izvir in cilj občestva kristjanov z Jezusom je občestvo Sina z Očetom v podaritvi Svetega Duha: zedinjeni s Sinom z vezjo ljubezni Duha so kristjani zedinjeni z Očetom.

Jezus nadaljuje: »Jaz sem trta, vi mladike« (Jn 15,5). Iz občestva kristjanov s Kristusom izhaja občestvo kristjanov med seboj: vsi so mladike ene Trte, ki je Kristus. V tem bratskem občestvu Gospod Jezus naznačuje čudovit odsvit in skrivnostno deležnost pri najbolj notranjem življenju ljubezni Očeta in Sina in Svetega Duha. Za to občestvo Jezus moli: »Da bodo vsi eno, kakor si ti, Oče, v meni in jaz v tebi, naj bodo tudi oni v nama, da bo svet veroval, da si me ti poslal« (Jn 17,21).

Takšno občestvo je sama skrivnost Cerkve, na kar nas opozarja 2. vatikanski koncil s slovito besedo sv. Ciprijana: »Tako vesoljna Cerkev stopa pred nas kot 'ljudstvo, zbrano v edinosti Očeta in Sina in Svetega Duha'«. ⁵² K tej skrivnosti občestva Cerkve smo običajno vedno znova poklicani na začetku evharističnega slavja, kadar se duhovnik posluži pozdrava apostola Pavla: »Milost Gospoda Jezusa Kristusa in ljubezen Boga in občestvo Svetega Duha z vami vsemi« (2 Kor 13,13).

Ko smo orisali »podobo« krščanskih laikov v njihovem dostojanstvu, moramo torej osvetliti tudi njihovo poslanstvo in odgovornost v Cerkvi in v svetu: to pa lahko verodostojno doumemo samo v živem kontekstu občestva Cerkve.

Koncil in ekleziologija občestva

19. Tu gre za temeljno idejo Cerkve o sami sebi, ki jo je predložila na 2. vatikanskem koncilu, na kar je opozorila izredna sinoda leta 1985 ob proslavljanju dvajsetletnice koncila: »Občestvena ekleziologija je osrednji in temeljni pojem v koncilskih dokumentih. Koinonia — občestvo, utemeljeno na Svetem pismu, je bilo v veliki časti v stari Cerkvi, v vzhodnih Cerkvah pa prav do naših dni. Zato se je 2. vatikanski koncil zavzel za to, da bi Cerkev kot občestvo jasneje doumeli in konkretnije prenesli v življenje. Kaj pomeni v svoji mnogoznačnosti beseda 'občestvo'? V temelju gre za občestvo z Bogom po Jezusu Kristusu v Svetem Duhu. To občestvo se uresničuje po božji besedi in po zakramentih. Krst je vhod in temelj krščanskega občestva, evharistija je vir in vrh vsega krščanskega življenja (prim. C 11). Občestvo z evharističnim Kristusovim telesom pomeni in udejanja ali gradi tesno občestvo vseh vernikov v Kristusovem telesu, kije Cerkev (prim. 1 Kor 10,16s)«. ⁵³

Dan po koncilu je Pavel VI. govoril vernikom: »Cerkev je občestvo. Kaj v tem primeru hočemo reči z besedo občestvo? Opozarjamo vas na poglavje v katekizmu, ki govori o sanctorum communionem, o občestvu svetnikov. Cerkev pomeni občestvo svetnikov. In občestvo svetnikov pomeni dvojno življenjsko deležnost: utelešenje kristjanov v Kristusovo življenje in kroženje iste ljubezni med vsemi verniki na tem in na drugem svetu. Edinost od Kristusa in v Kristusu ter edinost med kristjani v Cerkvi.«⁵⁴

Svetopisemske podobe, s katerimi je koncil hotel uvajati h kontemplaciji skrivnosti Cerkve, osvetljujejo resničnost Cerkve kot občestva v njeni neločljivi razsežnosti občestva kristjanov s Kristusom in občestva kristjanov med seboj. Te podobe so: hlev, čreda, trta, duhovna zgradba, sveto mesto.⁵⁵ Predvsem podoba telesa, ki gaje predstavil apostol Pavel, nam prihaja naproti v mnogih koncilskih tekstih v njegovi izvirnosti in privlačnosti.⁵⁶ Koncil znova ustvarja iz celotne zgodovine odrešenja in nam na novo predstavi podobo Cerkve kot božjega ljudstva: »Bog je hotel ljudi posvečevati in zveličati, ne posamič in brez vsakršne medsebojne zveze, temveč jih je hotel narediti za ljudstvo, ki bi ga v resnici priznavalo in mu sveto služilo.«⁵⁷ Že v prvih vrsticah konstitucija o Cerkvi na čudovit način strne ta nauk, ko piše: »Cerkev je v Kristusu nekaj zakrament, to je znamenje in orodje za notranjo zvezo z in za edinost vsega človeškega rodu.«⁵⁸

Resničnost Cerkve kot občestva je torej bistveni del in predstavlja celo osrednjo vsebino »skrivnosti«, torej božjega načrta odrešenja za človeštvo. Zato tisti, ki nanj gledajo zgolj kot na sociološko in psihološko resničnost cerkvenega občestva ne morejo pravilno razložiti. Cerkev kot občestvo je »novo« ljudstvo, »mesijansko« ljudstvo, ljudstvo, ki mu je »glava Kristus (...) Odlikovano je to ljudstvo z dostojanstvom in svobodo božjih otrok (...) Za postavo ima novo zapoved, ljubiti tako, kakor nas je ljubil sam Kristus (...) Za cilj ima naposled božje kraljestvo (...) Kristus gaje ustanovil kot občestvo življenja, ljubezni in resnice.«⁵⁹ Vezi, ki združujejo ude novega ljudstva med seboj — in še prej s Kristusom — niso iz »mesa« in »krvi«, marveč iz duha, še bolj točno iz Svetega Duha, ki ga prejmejo vsi krščeni (prim. Gal 3,1). Isti Duh, ki od vekomaj povezuje edino in neločljivo Trojico »v polnosti časov« (Gal 4,4) neločljivo zedinja človeško meso z božjim Sinom, isti in identični Duh je v teku krščanskih generacij nepremagljiv in neustvarjen izvir občestva Cerkve in v Cerkvi.

Organsko občestvo: različnost in komplementarnost

20. Cerkevno občestvo se, bolj natančno rečeno, oblikuje kot »organsko« občestvo, podobno živemu in delujočemu telesu: označuje ga sonavzočnost različnosti in komplementarnosti poklicev in življenjskih položajev, služb, karizem in odgovornosti. Zaradi te različnosti in komplementarnosti najde vsak krščanski laik samega sebe v odnosu do vsega telesa in mu daruje svoj lastni prispevek.

Apostol Pavel na prav poseben način poudari organsko občestvo Kristusovega skrivnostnega telesa in njegov bogati nauk najdemo v tejle sintezi, ki jo je podal koncil: Jezus Kristus je »s podelitvijo svojega Duha« — kakor beremo v konstituciji o Cerkvi — »svoje brate, sklicane izmed vseh narodov, na skrivnosten način napravil za svoje telo. V tem telesu se razliva Kristusovo življenje v verujoče (...). A kakor vsi udje človeškega telesa, čeprav jih je mnogo, sestavljajo vendarle eno telo, tako ga tudi verniki v Kristusu (prim. 1 Kor 12,12). Tudi v zgradbi Kristusovega skrivnostnega telesa obstoji različnost udov in opravil. En Duh je, ki v korist Cerkve svoje raznovrstne darove razdeljuje v skladu s svojim bogastvom in s potrebami služb (prim. 1 Kor 12,1—11). Med temi darovi se odlikuje milost apostolov, katerih oblasti sam Duh podreja tudi karizmatike (prim. 1 Kor 14). Isti Duh sam po sebi in s svojo močjo ter z notranjim medsebojnim povezovanjem udov zedinja telo ter prebujata in razvema ljubezen med verniki. Zato, če en ud trpi, trpe z njim vsi udje; če je en ud v časti, se z njim vesele vsi udje (prim. 1 Kor 12,26)«. ⁶⁰

Vedno je eden in isti Duh razgibajoče počelo različnosti in edinosti Cerkve in v Cerkvi. Znova beremo v konstituciji o Cerkvi: »Da bi se v njem (Kristusu) neprenehoma prenavljali (prim. Ef 4,23), nas je napravil deležne svojega Duha, kije prav isti v Glavi in udih in ki celotnemu telesu daje življenje, enoto in gibanje, tako da so mogli cerkveni očetje njegovo delovanje primerjati s tisto nalogo, ki jo izpolnjuje življenjsko počelo, to je duša, v človeškem telesu«. ⁶¹ Na drugem mestu, na katerem posebej zgoščeno in dragoceno izraža »organskost« cerkvenega občestva pod vidikom njegove nenehne rasti naproti popolnemu občestvu, koncil piše: »Sveti Duh prebiva v Cerkvi in v vernikih kakor v templju (prim. 1 Kor 3,16; 6,19) in moli v njih in pričuje o njihovem božjem posinovljenju (prim. Gal 4,6; Rim 8,15—16.26). Cerkev, katero uvaja v vso resnico (prim. Jn 16,13) in jo zedinja v občestvu in službi, obdarja in vodi z različnimi hierarhičnimi in karizmatičnimi darovi ter krasi s svojimi sadovi (prim. Ef 4,11—12; 1 Kor 12,4; Gal 5,22). Z močjo evangelija pomlaja Cerkev in jo vedno prenavlja ter vodi do popolne zedinjenosti z njenim Ženinom. Kajti Duh in nevesta govorita Gospodu Jezusu: 'Pridi!' (prim. Raz 22,17)«. ⁶²

Cerkveno občestvo je torej dar, velik dar Svetega Duha, ki naj ga krščanski laiki, kakor so poklicani, sprejemajo s hvaležnostjo in ga hkrati živijo z globokim čutom odgovornosti. Konkretno to uresničujejo s svojo udeležbo v življenju in poslanstvu Cerkve, h katere služenju doprinašajo s svojimi različnimi in dopolnjujočimi se službami in karizmami.

Krščanski laik »se ne more zapreti sam vase, se duhovno izločiti iz občestva, ampak mora živeti v neprestanem dialogu z drugimi: i živim čutom za bratstvo, v veselju nad enakim dostojanstvom, in si prizadevati, da bo neizmerni podedovani zaklad obrodil sad. Gospodov Duh mu daje kakor drugim mnoge karizme, ga vabi k različnim službam in nalogam ter spominja njega, kakor spominja druge v pogledu nanj, na to, da tisto, kar ga razlikuje od drugih, ni večji delež na dostojanstvu, pač pa posebna in dopolnjujoča se usposobljenost za služenje (...). Tako obstajajo karizme, službe, naloge in služenja krščanskega laika v občestvu in za občestvo. To so dopolnjujoča se bogastva, ki pod modrim vodstvom pastirjev služijo vsem«. ⁶³

SLUŽBE IN KARIZME, DAROVI DUHA CERKVI

21. Drugi vatikanski koncil prikazuje službe in karizme kot darove Svetega Duha graditev Kristusovega telesa in za njegovo odrešitjsko poslanstvo v svetu. ⁶⁴ Cerkev zares vodi in usmerja Duh, ki razliva različne hierarhične in karizmatične darove na vse krščene in jih kliče, naj bo vsak dejaven in odgovoren na svoj način.

Službe in karizme bomo premišljevali v njihovem neposrednem odnosu do krščanskih laikov in v njihovi udeležbi pri življenju Cerkve kot občestva.

Službe, naloge in funkcije

Vse v Cerkvi navzoče in delujoče službe so, čeprav po načinu različne, deležne službe Jezusa Kristusa, dobrega Pastirja, ki da življenje za svoje ovce (prim. Jn 10,11), ponižnega služabnika, ki se je popolnoma daroval za zveličanje vseh (prim. Mr 10,45). Pavel dobro razloži službeno zgradbo apostolske Cerkve. V 1. pismu Korinčanom piše: »Tisti, ki jih je Bog v Cerkvi postavil, pa so: prvič apostoli, drugič preroki, tretjič učitelji (...)« (1 Kor 12,28). V pismu Efežanom beremo: »Vsakomur izmed nas pa je bila dana milost po meri, s kakršno nas je obdaroval Kristus (...). In on je dal, da so nekateri apostoli, drugi preroki, spet drugi evangelisti, spet drugi pastirji in učitelji, da se sveti usposobijo za opravljanje poslanstva pri oblikovanju Kristusovega telesa, to vse dotlej, dokler vsi skupaj ne pridemo do edinosti vere in do spoznanja Božjega Sina, do popolnega človeka, do svoje

polne doraščlosti v Kristusu« (Ef 4,7.11—13; prim. Rim 12,4—8). Kakor razkrivajo ta in drugi teksti nove zaveze, so tako cerkvene službe kot darovi in naloge mnogovrstne in različne.

Službe, ki izhajajo iz Svetega reda

22. Prvo mesto imajo v Cerкви službe posvečenih, oziroma službe, ki izhajajo iz zakramenta svetega reda. Gospod Jezus je izbral in postavil apostole, seme ljudstva Nove zaveze in izvor svete hierarhije.⁶⁵ Zaupal jim je naročilo, naj vse narode napravijo za svoje učence (prim. Mt 28,19), naj oblikujejo in vladajo duhovniško ljudstvo. Poslanstvo apostolov, ki ga Gospod Jezus neprestano podeljuje pastirjem svojega ljudstva, je resnična služba, ki jo Sveto pismo pomenljivo naziva »diakonia«, torej služenje, služba. V nepretrganem apostolskem nasledstvu prejemajo služabniki karizmo Svetega Duha, ki jim jo daje vstali Kristus v zakramentu svetega reda: s tem sprejmejo oblast in sveto polnomočje za delovanje »in presona Christi Capitis«⁶⁶ (v osebi Kristusa Glave), ko služijo Cerкви in jo zedinjajo v Svetem Duhu po evangeliju in zakramentih.

Službe ordiniranih so še bolj kot za prejemnike milost za vso Cerkev. Izražajo in udejanjajo deležnost pri duhovništvu Jezusa Kristusa, kije od te deležnosti, ki jo dasta krst in birna vsem vernikom, različna ne le po stopnji, ampak po bistvu. Z druge strani pa je službeno duhovništvo, kakor je opomnil 2. vatikanski koncil, bistveno namenjeno kraljevemu duhovništvu vseh vernikov in posvečencu samemu.⁶⁷

Zato je za zagotovitev in pospeševanje rasti občestva Cerkve, posebej na področju različnih in dopolnjujočih se služb, potrebno, da pastirji prepoznajo, daje njihova služba do korenine usmerjena k služenju vsemu božjemu ljudstvu (prim. Heb 3,1), s svoje strani pa morajo tudi krščanski laiki prepoznati, daje službeno duhovništvo neobhodno potrebno za njihovo življenje in za njihovo udeležbo pri poslanstvu Cerkve.⁶⁸

Službe, naloge in funkcije laikov

23. Odrešenjskega poslanstva Cerkve ne udejanjajo samo služabniki v moči zakramenta svetega reda, ampak tudi vsi krščanski laiki: ti so v moči svoje krtne usposobljenosti in svojega posebnega poklica po meri vsakega posameznika deležni Kristusove duhovniške, preroške in kraljevske službe.

Zato morajo pastirji priznati in potrditi službe, naloge in funkcije krščanskih laikov, ki imajo svoj zakramentalni temelj v krstu in birni, za mnoge od njih pa tudi v zakonu.

Kolikor zahteva potreba in korist Cerkve, lahko pastirji zaupajo krščanskim laikom glede na trdna načela splošnega prava nekatere dolžnosti, ki so pridružene njihovi lastni pastirski službi, vendar se za njihovo izvajanje ne zahteva sveti red. Zakonik cerkvenega prava piše: »Kjer potrebe Cerkve zaradi pomanjkanja služabnikov to narekujejo, morejo laiki, čeprav niso bralci ali mašni pomočniki, opravljati nekatere teh služb; namreč po pravnih predpisih opravljati službo besede, voditi liturgične molitve, krščevati in obhajati.«⁶⁹ Zato ob takšnih opravilih krščanski laik ne postane pastir: v resnici službe ne postavi naloga, pač pa zakramentalno posvečenje. Samo zakrament svetega reda da službi ordinarnega posebno deležnost pri službi Kristusa Glave in Pastirja in pri njegovem večnem duhovništvu.⁷⁰ Formalno in neposredno daje legitimnost zastopniško izvajani nalogi uradno pooblastilo pastirjev. Njeno konkretno izvrševanje je podrejeno vodstvu cerkvene oblasti.⁷¹

Zadnji sinodalni zbor je predstavil široko in pomembno panoramo cerkvenega položaja glede služb, nalog in funkcij krščenih. Očetje so živo ovrednotili apostolski prispevek krščanskih laikov, mož in žena, na področju evangelizacije, posvečenja in krščanskega spodbujanja časnih resničnosti, kakor tudi njihovo velikodušno pripravljeno zastopati pastirje v trenutni ali trajni stiski.⁷²

V razvoju liturgične preнове, ki jo je spodbudil koncil, so krščanski laiki prišli do bolj žive zavesti o svojih nalogah v liturgičnem zboru in v njegovi pripravi; širokosrčno so se dali na voljo za izpolnjevanje teh nalog: bogoslužno slavlje v resnici ni samo sveto dejanje duhovnikov, ampak vsega zbora. Zato je naravno, da naloge, ki niso pridržane posvečenim služabnikom, opravljajo krščanski laiki.⁷³ Spontano je prišlo do prehoda od čustvenega sodelovanja laikov pri bogoslužju do njihovega sodelovanja pri oznanjevanju božje besede in v dušnem pastirstvu.⁷⁴

Na istem sinodalnem zborovanju ni manjkalo poleg pozitivnih kritičnih sodb glede preveč nerazločne uporabe pojma »služba«, nejasnosti in ponovnega izenačevanja med splošnim in službenim duhovništvom, preskopega upoštevanja določenih cerkvenih norm in določb, samovoljne razlage pojma »nadomeščanje«, tendence »klerikalizacije« krščanskih laikov in tveganja dejanskega oblikovanja cerkvenih služb paralelno s tistimi, ki temeljijo na zakramentu svetega reda.

Da bi te nevarnosti obvladali, so sinodalni očetje vztrajali pri tem, daje treba govoriti jasno, tudi s pomočjo bolj jasnega izrazoslovja.⁷⁵ Edinosti poslanstva Cerkve so deležni vsi krščeni, je pa bistvena razlika med službo pastirjev, ki temelji v zakramentu svetega reda, ter med drugimi službami, nalogami in funkcijami, ki temeljijo v zakramentih krsta in birme.

Ko pastirji priznavajo in zaupajo določene službe, naloge in funkcije laikom, ne smejo zanemariti dolžnosti, da jih skrbno poučijo o korenini teh služb v krstu. Nadalje je nujno, da so pastirji budni nad nevarnostjo, da bi nekateri lahko miselno in neverodostojno proglašali domnevne »položaje stiske«, ali »nujna nadomeščanja«, kijih v resnici ni ali pa jih je s pametnim načrtovanjem mogoče odstraniti.

Različne službe, naloge in funkcije, kijih krščanski laiki lahko legitimno izvršujejo v bogoslužju, v posredovanju vere in v pastoralnih ustanovah Cerkve, naj izvršujejo primerno njihovemu posebnemu laškemu poklicu, ki je različen od poklica posvečenih služabnikov. Potreba po evangelizaciji je v tem smislu spodbudila krščanske laike k različnemu sodelovanju pri evangelizacijskem življenju in poslanstvu Cerkve, ter pravi: »Svojsko področje njihove evangelizacijske dejavnosti je obširni in zapleteni svet politike, socialnosti in gospodarstva; a tudi znanosti in umetnosti, mednarodnega življenja in sredstev družbenega obveščanja; prav tako drugih stvarnosti, ki so evangelizaciji posebno odprte, kakor so to ljubezen, družina, vzgoja otrok in mladine, strokovno delo, trpljenje. Čim več bo tukaj laikov, ki bodo prežeti z evangelizacijskim duhom in se bodo čutili odgovorne za te stvarnosti ter se v njih prepričljivo udeleževali in zaustavljali za njihov razvoj in napredek svoje skromno znanje in sposobnosti, obenem pa se zavedali, da je treba v polnosti razviti svoje krščanske možnosti, mnogokrat zakopane in zadušene, tem bolj bodo te stvarnosti stopile v službo graditvi božjega kraljestva in s tem odrešenja v Jezusu Kristusu, ne da bi izgubile ali zapravile kaj od svoje človeške vrednosti in pomembnosti; nasprotno, razodevale bodo dostikrat pozabljeno transcendentno razsežnost«.⁷⁶

Med delom sinode so očetje nemalo pozornosti posvetili lektoratu in akolitatu. Ta dva reda sta obstajala v preteklosti latinske Cerkve samo kot duhovni stopnji na poti do posvečene službe. Z listino Pavla VI. *Ministeria quaedam* (15. avgusta 1972) sta dobila lastno samostojnost in ustaljenost in so ju lahko začeli prejemati laiki, čeprav samo moški. V istem smislu govori novi Zakonik cerkvenega prava.⁷⁷ Sinodalni očetje so torej izrazili željo, »da je treba listino 'Ministeria quaedam' pregledati na podlagi prakse, ki se je razvila v delnih Cerkvah, pri čemer je predvsem treba postaviti kriterije, po katerih bo mogoče izbrati kandidate za posamezno službo«.⁷⁸

V tem smislu je bila ustanovljena posebna komisija ne le zato, da bi dala odgovor tej izrecni želji sinodalnih očetov, ampak tudi in še bolj zato, da bi na poglobljen način proučevala različne teološke, liturgične, juridične in pastoralne probleme, ki jih postavlja današnje naraščanje števila služb, nalog in funkcij, zaupanih krščanskim laikom.

V upanju, da bo ta komisija svoja raziskovanja dokončala in bo s tem cerkvena praksa služb, zaupanih laikom, urejena in bo lahko plodovito delovala, je treba zgoraj navedena teološka načela

zvesto upoštevati v vseh delnih Cerkvah, predvsem glede na bistveno razliko med službenim in skupnim duhovništvom in s tem med službami, ki prihajajo iz zakramenta svetega reda, ter službami, ki izhajajo iz zakramentov krsta in birme.

Karizme

24. Sveti Duh zaupa Cerkvi kot občestvu različne službe. Hkrati pa jo bogati že z drugimi posebnimi darovi in spodbudami, ki jim pravimo karizme. Nastopajo lahko v zelo različnih oblikah, bodisi da izražajo popolno svobodo Duha, kijih deli, bodisi da so odgovor na številne zahteve zgodovine Cerkve. Opis in razdelitev teh darov v tekstih nove zaveze so znamenje njihove velike različnosti: »Vsakemu se daje razodetje Duha v korist vseh. Enemu je po Duhu dana beseda modrosti, drugemu po istem Duhu beseda spoznanja. Drugemu vera po istem Duhu, drugemu po istem Duhu darovi ozdravljanja, drugemu čudežna moč, drugemu prerokovanje, drugemu razločevanje duhov, drugemu raznovrstni jeziki, drugemu razlaganje jezikov« (1 Kor 12,7—10; prim. 1 Kor 12,4—6.28—31; Rim 12,6—8; 1 Pt 4,10—11).

Bodisi izredne, bodisi preproste in ponižne karizme so milosti Svetega Duha, ki so direktno ali indirektno koristne za Cerkev, namenjene njeni graditvi, v dobro ljudem in za potrebe sveta.

Tudi danes ne manjka pojavov različnih karizem med krščanskimi laiki, možmi in ženami. Prejmejo jih posamezne osebe, lahko pa jih tudi posameznik deli z drugimi na tak način, da trajajo dalj časa kot dragocena in živa dediščina, ki rojeva posebno duhovno povezanost med osebami. Drugi vatikanski koncil piše posebej glede na laiški apostolat tole: »Sveti Duh, ki po službi in zakramentih posvečuje božje ljudstvo, podeljuje vernikom za izvajanje tega apostolata tudi posebne darove (prim. 1 Kor 12,7); 'deli jih slehernemu, kakor hoče' (1 Kor 12,11), da bi 'vsak z darom, kakor gaje prejel, stregel drug drugemu' in da bi tudi oni 'kot dobri oskrbniki mnogotere milosti božje' (1 Pet 4,10) prispevali h graditvi celotnega telesa v ljubezni (prim. Ef 4,16).«⁷⁹

Po logiki izvirnega obdarovanja, iz katerega darovi Svetega Duha prihajajo, zahtevajo, da jih tisti, kijih prejmejo, uporabljajo za rast vse Cerkve, kakor govori o tem koncil.⁸⁰

Karizme naj sprejemajo s hvaležnostjo: tako tisti, kijih prejmejo, kakor vsi ostali v Cerkvi. Karizme so posebno bogastvo milosti za živ apostolat in za svetost znotraj Kristusovega telesa, kajti to so darovi, ki resnično prihajajo iz Duha in jih nosilci uporabljajo v polni prilagoditvi pristnim spodbudam Duha. Zato je vedno potrebno karizme razlikovati. V resnici, so rekli sinodalni očetje, »ni vedno lahko spoznati in sprejeti delovanja Duha, ki veje, kjer hoče.

Vemo, da Bog deluje v vseh vernih kristjanih, in se zavedamo dobrot, kijih dajejo karizme bodisi za posameznike bodisi za vso krščansko občestvo. Vsekakor se tudi zavedamo moči greha in njegovih poskusov, da bi zmotil in zmešal življenje vernih.«⁸¹

Zaradi tega nobena karizma ne oprošča odnosa do Cerkve in podrejenosti pastirjem. Z jasnimi besedami piše koncil: »Sodba o njihovi pristnosti in urejeni uporabi pa gre tistim, ki so v Cerkvi predstojniki in ki jim gre posebej naloga, da ne ugašajo Duha, ampak vse preskušajo in, kar je dobro, ohranijo (prim. 1 Tes 5,12 in 19—21)«,⁸² da tako vse karizme v svoji različnosti in dopolnjevanju prispevajo k skupnemu dobremu.⁸³

DELEŽNOST KRŠČANSKIH LAIKOV PRI ŽIVLJENJU CERKVE

25. Krščanski laiki se udeležujejo življenja Cerkve ne samo z izvrševanjem svojih služb in karizem, ampak tudi na mnoge druge načine.

Najprej in najbolj je potrebno, da se udeležujejo življenja in poslanstva krajevne Cerkve, škofije, »v kateri resnično živi in deluje ena, sveta, katoliška in apostolska Kristusova Cerkev«. ⁸⁴

Krajevne Cerkve in vesoljna Cerkev

Da se bodo krščanski laiki prav udeleževali cerkvenega življenja, je povsem nujno, da pridejo do jasnega in natančnega pogleda na krajevno Cerkev v njeni izvorni povezavi z vesoljno Cerkvijo. Krajevna Cerkev ne nastane iz nekakšnega drobljenja vesoljne Cerkve, kakor da bi ustroj vesoljne Cerkve pomenil navadno vsoto krajevnih Cerkva; pač pa jih povezuje živa, bistvena in stalna vez tako, da vesoljna Cerkev obstaja in se izraža v krajevnih Cerkvah. Zato koncil pravi, da so krajevne Cerkve »oblikovane po podobi vesoljne Cerkve. V njih in iz njih obstoji ena in edina katoliška Cerkev.«⁸⁵

Isti koncil močno spodbuja krščanske laike, naj delovno živijo svojo pripadnost krajevni Cerkvi hkrati z vedno večjim »katoliškim« čutom: »Stalno naj gojijo čut za škofijsko skupnost, saj je župnija nekakšna celica škofije; vedno naj bodo pripravljeni, da bodo na poziv svojega škofa pomagali tudi pri škofijskih pobudah. Še več: da bi pomagali k reševanju potreb mest in podeželja, naj svojega sodelovanja ne omejujejo na župnijo ali škofijo, marveč naj si prizadevajo, da ga bodo razširili na medžupnijsko, medškofijsko, narodno ali mednarodno področje; to tem bolj, ker vedno naraščajoče preseljevanje ljudi, tesnejši medsebojni stiki in lahkota pri obveščanju ne dopuščajo nobenemu delu družbe, da bi ostal zaprt vase. Tako naj skrbijo za potrebe ljudstva, razkropljenega po vsem svetu.«⁸⁶

Zadnja sinoda je v tem smislu naročila, naj se pospešuje ustanavljanje škofijskih pastoralnih svetov, ki jih je treba prilagoditi razmeram in potrebam. Na škofijski ravni naj bo to najvažnejša oblika sodelovanja in dialoga kakor tudi odločanja.

Vključenost laikov v te svete lahko razširja možnosti posvetovanja in omogoča, da se bolj na široko in močneje uveljavlja načelo sodelovanja in v nekaterih primerih tudi odločanja.⁸⁷

Zakonik cerkvenega prava določa tudi udeležbo krščanskih laikov na škofijskih sinodah in na delnih cerkvenih zborih, bodisi pokrajinskih, bodisi plenarnih. Tako pomagajo graditi eklezialno občestvo in poslanstvo krajevne Cerkve, bodisi na njenem posebnem področju, bodisi v njenem odnosu do drugih krajevnih Cerkva cerkvene pokrajine ali škofovske konference.

Škofovske konference so poklicane, da skušajo na čim bolj primeren način razvijati posvetovanje in sodelovanje krščanskih laikov, mož in žena, na narodni ali pokrajinski ravni. Tako se bodo lahko posvetovali o skupnih problemih, ki se pojavljajo v cerkvenem občestvu.⁸⁹

Župnija

26. Cerkevno občestvo, ki ima vedno vesoljno razsežnost, najde svoj najbolj viden in neposreden izraz v župniji, saj pomeni poslednje prostorsko vraščanje Cerkve in je v določenem smislu Cerkev sama, ki živi sredi med hišami svojih sinov in hčera.⁹⁰

Potrebno je, da v veri vsi na novo odkrijemo resničen obraz župnije oziroma samo »skrivnost« Cerkve, ki je v njej navzoča in v njej deluje. Čeprav izgleda uboga v osebah in sredstvih, četudi je razpršena po velikem teritoriju ali pa je potlačena v sredo gosto naseljenih mestnih četrti, polnih problemov, kjer jo je težko odkriti, vendar župnija ni prvenstveno ustanova, teritorij in zgradba, ampak je predvsem »božja družina kot bratstvo, ki ga navdihuje duh edinosti«, ⁹¹ je »bratski in gostoljuben družinski dom«, ⁹² je »občestvo vernih«. ⁹³ Končno je utemeljena na teološki resničnosti kot evharistično občestvo. ⁹⁴ To pomeni, daje občestvo, določeno, da obhaja evharistijo. V njej je dana živa korenina, ki to občestvo gradi, in pomeni zakramentalno vez njegovega obstoja v polnem občestvu z vso Cerkvijo. Ta namen je zakoreninjen v dejstvu, daje župnija občestvo vere in organsko

občestvo, ki ga sestavljajo posvečeni služabniki in drugi kristjani, med katerimi je župnik — ki predstavlja krajevnega škofa — hierarhična vez z vso krajevno Cerkvijo.

Vendar pa je gotovo, da naloge Cerkve v današnjih dneh ne more do kraja izpolniti samo župnija. Zato navaja Zakonik cerkvenega prava oblike sodelovanja med župnijami na določenem ozemlju⁹⁶ in naroča škofu, naj skrbi za vse kategorije vernikov, tudi za tiste, kijih redna pastorala ne doseže. Na mnogih krajih in v mnogoterih oblikah sta potrebna navzočnost in delovanje Cerkve, da posredujeta besedo in milost evangelija v različnih življenjskih pogojih ter mnoga druga dejanja izžarevanja vere in apostolata v okolju, na kulturnem, družbenem, vzgojnem in poklicnem področju. Za ta področja župnija ne more biti center ali izhodiščna točka pastorale. Ne glede na to pa vendar doživlja danes nov in pomemben vzpon. Zato je Pavel VI. na začetku svojega pontifikata rekel rimskemu duhovniku: »Verjamemo preprosto, da ima župnija, ta stara in slavna ustanova, nenadomestljivo poslanstvo za sedanjost. V njej se krščansko ljudstvo najprej zbere v občestvo, v njej ljudstvo vstopa v Cerkev in se zbira k rednemu izražanju bogoslužnega življenja, v njej se ohranja in poživlja vera med današnjimi ljudmi, v njej se ljudje učimo Kristusovega odrešenjskega nauka, v njej izvršujemo s čutenjem in delovanjem bratovska dobra dela v ponižni dobroti.«⁹⁸

Sinodalni očetje so bili s svoje strani pozorni na trenutni položaj mnogih župnij in so dali pobudo za njihovo prenovo: »Mnoge župnije, bodisi v urbaniziranih predelih, bodisi na misijonskem področju ne morejo delovati s polno učinkovitostjo zaradi pomanjkanja materialnih sredstev ali posvečenih služabnikov ali tudi zaradi preobširne geografske razsežnosti ali zaradi posebnih pogojev nekaterih kristjanov (kot so npr. izgnanci in izseljenci). Ker so vse take župnije resnično krščanska občestva, morajo krajevne oblasti pospeševati naslednje: a) župnijske strukture je treba prilagoditi zelo gibljivim položajem, kar ščiti cerkveno pravo zlasti s potrditvijo vloge laikov pri pastoralni odgovornosti, b) mala bazična eklezijska občestva, imenovana tudi živa občestva, v katerih verniki lahko na blizu govorijo ob božji besedi in same sebe izražajo v služenju v ljubezni. Ta občestva so resnično izraz občestva Cerkve in središča evangelizacije v občestvu z njihovimi pastirji.«⁹⁹ Zaradi prenove župnije in za zagotovitev njene večje učinkovitosti je treba spodbujati tudi institucionalne oblike sodelovanja med različnimi župnijami istega področja.

Apostolska naloga v župniji

27. Potrebno je še poglobljeno premisliti o občestvu in deležu krščanskih laikov v življenju župnije. V tem smislu naj se vsi krščanski laiki, možje in žene, pozorno spomnijo tako resnične, pomembne in spodbudne besede koncila: »V cerkvenih skupnostih«, beremo v dekretu o laškem apostolatu, »je njihova dejavnost tako nujna, da brez nje tudi apostolat pastirjev Cerkve večidel ne more imeti pravega uspeha.«¹⁰⁰ To temeljno trditev je samoumevno treba razumeti v luči »občestvene ekleziologije«: različne in dopolnjujoče se službe in karizme so vse potrebne za rast Cerkve, vsaka na svoj način.

Krščanski laiki morajo biti vedno bolj prepričani, kako posebnega pomena je apostolska naloga v njihovi župniji. Tudi koncil to trdi z avtoriteto: »Odličen primer občestvenega apostolata je župnija, ki vse človeške različnosti, kar jih najde v sebi, zbira v enoto in jih vceplja v vesoljno Cerkev. Laiki naj se navadijo delati v župniji v tesni povezavi z duhovniki. V cerkveni skupnosti naj s posvetovanjem pretresajo in rešujejo krajevna in svetovna vprašanja ter vprašanja glede zveličanja ljudi. Po svojih močeh naj pomagajo pri vseh apostolskih in misijonskih delih svoje cerkvene družine.«¹⁰¹

Koncilna smernica za preučevanje in razreševanje pastoralnih problemov »s skupnim posvetovanjem« mora najti svojo odgovarjajočo in opredeljeno uresničitev v odločnem, prepričanem in široko zasnovanem ovrednotenju župnijskih pastoralnih svetov, pri katerih so sinodalni očetje upravičeno vztrajali»¹⁰²

V današnjih okoliščinah morejo in morajo in morajo krščanski laiki kar največ narediti za rast pristnega cerkvenega občestva znotraj njihovih župnij in za prebujenje misijonarskega zagona spričo nevernih in tistih vernih, ki so versko prakso deloma ali popolnoma opustili.

Ker je župnija in s tem Cerkev navzoča med domovi ljudi, zato živi in deluje globoko vraščena v človeško družbo in je intimno solidarna z njo v njenih upanjih in dramah. Družbeni položaj zlasti nekaterih dežel in okolij v znamenju nasilja ljudi razdeljuje in jih razčlovečuje. V njih je človek izgubljen brez usmeritve, toda v srcu mu vedno bolj vstaja želja, da bi zaživel in negoval bolj bratske in bolj človeške medsebojne odnose. Odgovor na to željo lahko odkrije v župniji, če je ta živa zaradi sodelovanja krščanskih laikov in ostaja zvesta svojemu izvirnemu poklicu in poslanstvu: biti na svetu »kraj« občestva vernih in hkrati »znamenje« in »orodje« poklicanosti vseh k občestvu. Z eno besedo: če je odprt dom za vse, v službi vseh, ali, kakor je rad rekel papež Janez XXIII., vodnjak na vasi, h kateremu se vračajo vsi žejni.

OBLIKE DELEŽNOSTI PRI ŽIVLJENJU CERKVE

28. Krščanski laiki tvorijo v edinosti z duhovniki, redovniki in redovnicami eno božje ljudstvo in Kristusovo telo.

To, da smo »udje« Cerkve, nikakor ne zmanjšuje dejstva, daje vsak kristjan »edinstveno in neponovljivo« bitje, pač pa zagotavlja in potrjuje najgloblji smisel njegove edinstvenosti in neponovljivosti, v čemer je izvir različnosti in bogastva celotne Cerkve. V tem smislu kliče Bog v Jezusu Kristusu vsakogar po lastnem, nezamenljivem imenu. Gospodov klic: »Pojdite tudi vi v moj vinograd« prihaja do vsakogar osebno in se glasi: »Pridi tudi ti v moj vinograd!«

Tako daje vsakdo v svoji edinstvenosti in neponovljivosti sebe s svojim bivanjem in delovanjem v službo rasti cerkvenega občestva. S tem sprejema posameznik skupno bogastvo celotne Cerkve za svoje. To »občestvo svetnikov« izpovedujemo v veroizpovedi: dobrina vseh postane dobrina posameznika in dobrina posameznika postane dobrina vseh. Gregor Veliki piše: »V sveti Cerkvi vsakogar podpirajo drugi in on podpira druge«. ¹⁰³

Osebnostne oblike deležnosti

Povsem potrebno je, da ima vsak krščanski laik vedno živo zavest, daje »ud Cerkve«, ki mu je zaupana izvirna, nezamenljiva in neizročljiva naloga, namenjena skupni blaginji. V podobni perspektivi sprejema za svojo pomembno koncilsko trditev glede absolutne potrebnosti apostolata posamezne osebe: »Apostolat, ki naj ga izvršuje vsak posameznik in ki izvira iz studenca resnično krščanskega življenja (prim. Jn 4,14), je počelo in pogoj vsega laiškega apostolata, tudi skupnostnega, in se ne more nadomestiti z ničemer. Za takšen apostolat, kije vedno in povesod plodovit, v nekaterih okoliščinah pa edino primeren in mogoč, so poklicani in obvezni vsi laiki, kateregakoli stanu, čeprav nimajo priložnosti ah možnosti sodelovanja v združenjih«. ¹⁰⁴

Osebni apostolat obsega veliko bogastvo, ki ga razkriva vedno bolj intenzivna misijonska razgibanost posameznega krščanskega laika. S to obliko apostolata lahko evangelij pronica kapilarno v tistih krajih in okoljih, kjer ti posamezniki živijo svoje vsakdanje konkretno laiško življenje. Če je to pronicanje stalno, prihaja iz stalne povezanosti osebnega življenja z vero. S tem je zagotovljeno posebej globoko delujoče pronicanje, kajti kadar krščanski laiki delijo s svojimi brati in sestrami njihove življenjske in delovne pogoje, boje in upanja, prodrejo s tem do src svojih sosedov, prijateljev in tovarišev, in jim lahko odpro pogled na ves horizont polnega smisla njihovega življenja: na občestvo z Bogom in med ljudmi.

Občestvene oblike deležnosti

29. Cerkevno občestvo, kije navzoče in deluje v delovanju posamezne osebe, najde svoj specifičen izraz v skupnem delovanju krščanskih laikov, torej v njihovem solidarnem delovanju, s katerim se odgovorno udeležujejo življenja in poslanstva Cerkev.

V zadnjih časih si pojav združevanja krščanskih laikov med seboj privzema značaj posebne raznolikosti in življenjskosti. V vsej zgodovini Cerkev so se verniki združevali, kar na razne načine kaže stalno usmeritev, o čemer do danes pričajo razne bratovščine, tretji redovi in podobna združenja. Posebno spodbudo je to dogajanje dobilo v modernih časih, ko so nastale številne oblike združevanja: skupine, občestva, gibanja. Govorimo lahko o novi stopnji združevanja krščanskih laikov. Dejansko so »poleg tradicionalnih« združenj in prav iz njihovih korenin zrasla nova gibanja in združenja, ki imajo svojstven značaj in cilj. Tako veliko je bogastvo in mnogovrstnost darov, ki jih Duh v Cerkvu vzdržuje pri življenju in s tem tudi voljo naših krščanskih laikov do iniciative in velikodušnosti«. ¹⁰⁵

Ta laiška združenja kažejo pod številnimi vidiki zelo različno svojo zunanjo podobo, vzgojne poti, metode in delovna področja. V cilju, ki jih navdihuje, pa se njihove usmeritve zlivajo v globoko sovpadanje: k odgovorni soudeležbi pri poslanstvu Cerkev, ki prinaša Kristusov evangelij kot izvir upanja za človeka in za družbeno prenavo.

Duhovno in apostolsko motivirana združenja krščanskih laikov prihajajo iz več izvirov in odgovarjajo različnim zahtevam: izražajo družbeno naravo osebe in odgovarjajo na potrebe večjega in obsežnejšega delovanja. »Kulturni« vplivi kot temelj in motivacija, pa tudi sad in znamenje drugih družbenih sprememb, ne more biti posledica delovanja zgolj posameznika, pač pa samo skupine, občestva, združenja, gibanja, torej »socialnega subjekta«. Ta resnica se posebej pokaže v kontekstu pluralistične in razdepane družbe — kakršna obstaja danes v tolikih delih sveta — in spričo problemov, ki so postali izredno kompleksni in težki. Po drugi strani pa lahko pomenijo predvsem v sekulariziranem svetu različne oblike združenj za mnoge dragoceno pomoč, da lahko živijo krščansko, z evangelijem združljivo življenje in se misijonsko in apostolsko angažirajo.

Globok razlog, ki glede na te motive opravičuje in zahteva združevanje krščanskih laikov, je teološkega reda: gre za ekleziološki razlog, kar odprto priznava drugi vatičanski koncil, ki vidi v skupnostnem apostolatu »znamenje občestva edinosti Cerkev v Kristusu«. ¹⁰⁶

To »znamenje« se mora izražati v odnosih »občestva«, bodisi navznoter, bodisi navzven v različnih oblikah združevanja v najbolj širokem kontekstu krščanskega občestva. Ravno navedeni ekleziološki razlog opozarja z ene strani na »pravico« krščanskih laikov do posebnega zbiranja, z druge strani pa na potrebo po »kriterijih« razločevanja eklezialne avtentičnosti njihovih oblik združevanja.

Predvsem je treba priznati skupnostno svobodo krščanskih laikov v Cerkvu. Ta svoboda je resnična in posebna pravica, ki ne izvira iz nekakšnega »dovoljenja« s strani oblasti, ampak izhaja iz krsta, zakramenta, ki krščanske laike kliče, naj se aktivno udeležujejo občestva in poslanstva Cerkev. V tem pogleduje koncil popolnoma jasen: »Laiki imajo pravico ustanavljati združenja, jih voditi in vstopati vanje, da le ohranijo pravilen odnos do cerkvene avtoritete«. ¹⁰⁷ In novi zakonik izrecno zatrjuje: »Verniki imajo neokrnjeno pravico svobodno ustanavljati in voditi združenja, katerih namen je ali krščanska dobrotelost ali pobožnost ali pospeševanje krščanske poklicanosti v svetu, in smejo za skupno uresničevanje teh namenov prirejati shode«. ¹⁰⁸

Gre torej za svobodo, ki jo priznava in zagotavlja cerkvena oblast. Izvajati jo je mogoče vedno in samo v občestvu Cerkev. V tem smislu je pravica krščanskih laikov do združevanja bistveno naravnana na odnos do življenja občestva in na poslanstvo Cerkev same.

Eklezialni kriteriji laških združenj

30. Znotraj občestva in poslanstva Cerkve in nikakor ne v nasprotju s skupnostno svobodo, razumemo potrebnost jasnih in preciznih kriterijev razločevanja in priznanja laških združenj, ki jim pravimo tudi »kriteriji eklezialnosti«.

Temeljni kriteriji za razločevanje vsakega in kateregakoli združenja krščanskih laikov v Cerkvi, na katere lahko gledamo enotno, so naslednji:

— Prvo mesto daje poklicanosti vsakega kristjana k svetosti, ki se razodeva »v sadovih milosti in jih Sveti Duh povzroča v vernikih«¹⁰⁹ kot rast k polnosti krščanskega življenja in popolnosti ljubezni.¹¹⁰

V tem smislu je vsako in katerokoli združenje krščanskih laikov poklicano, da vedno bolj postaja orodje svetosti v Cerkvi, ko spodbuja in daje pogum za »tesnejšo zvezo med praktičnim življenjem svojih članov in njihovim verovanjem«.¹¹¹

— Goji odgovornost za izpovedovanje katoliške vere, da avtentično razlaga, sprejema in oznanja resnico o Kristusu, Cerkvi in človeku v poslušnosti cerkvenemu učiteljstvu. Zato mora biti vsako združenje krščanskih laikov kraj oznanjevanja in izročanja vere ter vzgoje k njej v njeni celostni vsebini.

— Pričuje kot globoko in prepričano občestvo v sinovskem odnosu do papeža, ki je stalno in vidno središče edinosti vesoljne Cerkve,¹¹² in do škofa, kije »vidno počelo in temelj edinosti«¹¹³ krajevne Cerkve, in v tem, »da se vse vrste apostolata v Cerkvi med seboj spoštujejo in primerno usklajajo«.¹¹⁴

Občestvo s papežem in škofom se izraža v pripravljenosti, sprejemati njihovo učenje nauka in pastoralne smernice. Cerkevno občestvo tudi zahteva priznavanje legitimnosti pluralnosti oblik združevanja krščanskih laikov v Cerkvi in istočasno pripravljenost za medsebojno sodelovanje.

— Prilagoditi in udeležuje se apostolskega smotra Cerkva, »ljudem oznanjati evangelij in jih posvečevati ter njihovo krščansko vest tako oblikovati, da morejo prežeti z evangeljskim duhom različne skupnosti in razna okolja«.¹¹⁵

V tej perspektivi imajo vse oblike združenj krščanskih laikov in vsako od njih dolžnost misijonskega poslanstva, zaradi česar so vedno bolj subjekti nove evangelizacije.

— Izpolnjuje dolžnost navzočnosti v človeški družbi v luči socialnega nauka Cerkve, v službi celostnemu dostojanstvu človeka.

V tem smislu morajo združenja krščanskih laikov postati živi vrelci soudeležnosti in solidarnosti pri graditvi bolj pravičnih in bolj bratskih pogojev znotraj družbe.

Podani temeljni kriteriji se uresničujejo v konkretnih sadovih, ki spremljajo življenje in dela različnih skupnostnih oblik: Taki sadovi so: resnična prenova po poti molitve, kontemplacije, bogoslužnega in zakramentalnega življenja; oživljanje pospeševanja poklicev za krščanski zakon, za službeno duhovništvo, za posvečeno življenje; pripravljenost sodelovati pri programih in dejavnostih Cerkve, bodisi na krajevni bodisi na narodni ali mednarodni ravni; katehetsko delo in pedagoška zmožnost vzgajanja kristjanov; spodbujanje navzočnosti kristjanov v različnih okoljih družbenega življenja ter organiziranje in navdihovanje karitativnega, kulturnega in duhovnega delovanja; duh evangeljske odločnosti in ubošva v vedno bolj velikodušni ljubezni do vseh; spreobračanje h krščanskemu življenju ali vračanje tistih krščenih, ki so na robu Cerkve, nazaj v občestvo.

Služenje pastirjev občestvu

31. Spričo možnih in razumljivih težav z nekaterimi oblikami združenj in z mogočim razraščanjem novih oblik se pastirji v Cerkvi zaradi njene koristi in tudi zaradi koristi združenj krščanskih laikov samih ne smejo odpovedovati svoji službi izvajanja cerkvene oblasti. V tem smislu morajo spremljati, razločevati, voditi in predvsem opogumljati rast združenj krščanskih laikov v občestvu in poslanstvu Cerkve.

Zato je primerno, da si razna nova združenja in gibanja, ki so se razvila na narodni ali mednarodni ravni, pridobijo uradno potrditev, izrecno priznanje s strani pristojne cerkvene oblasti. V tem smislu že koncil poudarja: »Laiški apostolat seveda dopušča razne vrste odnosov do hierarhije v skladu z njegovimi različnimi oblikami in predmeti (...). Nekatero oblike laiškega apostolata hierarhija izrecno priznava kot take, čeprav na različne načine. Vrh tega more cerkvena avtoriteta, če terja splošna korist Cerkve, izbrati nekatera izmed apostolskih združenj in ustanov, ki imajo neposreden duhovni namen, jih prav na poseben način podpreti ter prevzeti zanje posebno odgovornost«. ¹¹⁶

Med različnimi oblikami laiškega apostolata, ki imajo s hierarhijo poseben odnos, so sinodalni očetje izrecno omenili različna gibanja in združenja katoliške akcije. V njej so krščanski »laiki svobodno združeni v trdni in organski obliki pod vodstvom Svetega Duha v občestvu s škofom in duhovniki, da morejo po svoji poklicanosti po posebni metodi služiti krepitvi celotnega krščanskega občestva pri njegovih pastoralnih načrtih in pri evangelijskem oživiljanju vseh življenjskih okolij v zvestem in učinkovitem delovanju«. ¹¹⁷

Papeški svet za laike ima pooblastilo, da pripravi spisek združenj, ki so si pridobila uradno potrditev Svetega sedeža, in da v sodelovanju s Tajništvom za zedinjenje kristjanov opredeli pogoje, na podlagi katerih bi bilo lahko potrjeno ekumensko združenje; v njem bi bila večina katoliška in manjšina nekatoliška. Naj tudi določi, v katerih primerih ni mogoče dati pozitivne sodbe. ¹¹⁸

Vsi, pastirji in krščanski laiki, smo dolžni stalno spodbujati in negovati bratske vezi in odnose spoštovanja, prisrčnosti, sodelovanja med različnimi oblikami laiških združenj. Samo tako bo moglo bogastvo darov in karizem, ki so Gospodov dar, dati svoj plodovit in stalni doprinos h graditvi skupnega doma: »Za trdno gradnjo skupnega doma je potrebno odstraniti vsakega duha nasprotovanja in oporekanja. Potrebno seje spodbujati med seboj (prim. Rim 12,10) v ljubeznivi naklonjenosti, pripravljenosti za žrtev, ki jo je tolikokrat potrebno vzeti nase«. ¹¹⁹

Vrnimo se še enkrat k Jezusovim besedam: »Jaz sem trta, vi mladike« (Jn 15,5), in se zahvalimo Bogu za veliki dar cerkvenega občestva, ki je v času žarek večnega in neizrekljivega občestva ljubezni enega in troedinega Boga. Zavest obdarovanosti naj spremlja močna zavest odgovornosti. Ta dar je kot evangelijski talent, ki mora biti vnovčen v življenje rastočega občestva.

To, da smo odgovorni za dar občestva, predvsem pomeni, da smo dolžni premagati vsako skušnjava razdeljevanja in nasprotovanja, ki kvarita življenje in apostolsko poslanstvo kristjanov. Apostol Pavel boleče in pretresljivo vzklikne: »V mislih imam, da ta ali oni izmed vas govori: 'Jaz sem Pavlov, jaz Apolov, jaz Kefov, jaz pa Kristusov.' Mar je Kristus razdeljen?« (1 Kor 1,12–13). Namesto tega naj zazveni bolj prepričljiv vzklik apostola z drugimi besedami: »Bratje, kljub temu vas opominjam v imenu našega Gospoda Jezusa Kristusa: v govorjenju bodite vsi enih misli in naj ne bo med vami razprtij! Med seboj bodite povezani v istem duhu in istem mišljenju!« (1 Kor 1,10).

Tako postaja življenje cerkvenega občestva znamenje za svet in privlačna moč, ki nagiba k veri v Kristusa: »Kakor si ti, Oče, v meni in jaz v tebi, naj bodo tudi oni v nama, da bo svet veroval, da si me ti poslal« (Jn 17,21). Na ta način se občestvo odpre poslanstvu in samo deluje misijonsko.

III. POSLANI STE, DA POJDETE IN OBRODITE SAD

Soodgovornost krščanskih laikov v Cerkvi kot občestvu

MISIJONARSKO OBČESTVO

32. Znova si oglejmo svetopisemsko podobo o trti in mladikah. Na neposreden in naraven način nam odpre pot k premišljevanju o plodnosti in življenju. Mladike, vraščene v trto, ki jih oživlja, so poklicane, da obrodijo sad: »Jaz sem trta, vi mladike. Kdor ostane v meni in jaz v njem, obrodi obilo sadu« (Jn 15,5). Bistvena zahteva krščanskega in cerkvenega življenja je, da prinašamo sad. Kdor ne rodi sadu, ne ostane v občestvu: »Vsako mladiko na meni, ki ne rodi sadu, (moj Oče) odstrani« (Jn 15,2).

Občestvo z Jezusom, iz katerega prihaja občestvo kristjanov med seboj, je popolnoma neopustljiv pogoj za to, da obrodimo sad: »Brez mene ne morete ničesar storiti« (Jn 15,5). In občestvo z drugimi je najlepši sad, ki ga lahko mladike obrodijo. To je dar Kristusa in njegovega Duha.

Torej občestvo rodi občestvo in se bistveno oblikuje kot misijonarsko občestvo. Jezus namreč pravi svojim apostolom: »Niste vi mene izvolili, temveč sem jaz izvolil vas in postavil, da greste in obrodite sad in da vaš sad ostane« (Jn 15,16).

Občestvo in poslanstvo sta med seboj globoko povezana. Preši njata se in se med seboj pogojujeta. Tako je občestvo izvir in hkrati sad poslanstva. Občestvo je misijonarsko in poslanstvo je namenjeno občestvu. Eden in isti Duh zbira in zedinja Cerkev ter ji naroča, naj oznanja evangelij »do skrajnih mej sveta« (Apd 1,8). Cerkev ve, da je njen prejeti dar občestva po namenu vesoljen. Zaveda se, da je dolžna ta dar predajati vsemu človeštvu in vsakemu človeku, kije prejel Duha, ki vliva v srca vernih ljudi ljubezen Jezusa Kristusa kot razgibano moč, ki občestvo navznoter združuje in navzven razširja. Poslanstvo Cerkve izvira iz same njene narave, kajti Kristus je hotel, da je »znamenje in orodje (...) za edinost vsega človeškega rodu«. ¹²⁰ To poslanstvo ima nalogo, da pomaga vsem spoznati in zaživeti »novo« občestvo v božjem Sinu, kije postal človek in stopil v zgodovino sveta. Pričevanje evangelista Janeza v tem smislu opredeli na nepreklicni način zveličavni končni cilj, na katerega je poslanstvo Cerkve naravnano: »Kar smo torej gledali in slišali, oznanjamo tudi vam, da bi bili tudi vi v občestvu z nami, ki smo v občestvu z Očetom in njegovim Sinom Jezusom Kristusom« (1 Jn 1,3).

V kontekstu poslanstva Cerkve torej zaupa Gospod krščanskim laikom v občestvu z vsemi drugimi udi božjega ljudstva velik del odgovornosti. Očetje na 2. vatikanskem koncilu so se tega dobro zavedali: »Dušni pastirji se namreč dobro zavedajo, koliko laiki prispevajo k blagru celotne Cerkve. Dobro namreč vedo, da niso od Kristusa postavljeni, da bi vse zveličavno poslanstvo Cerkve v odnosu do sveta prevzeli samo nase, namreč da je njihova vzvišena naloga tako voditi vernike in tako priznavati njihove naloge in karizme, da na svoj način vsi složno sodelujejo za skupno stvar«. ¹²¹ Ta zavest je z obnovljeno jasnostjo in še bolj razumljivo prišla na dan v celotnem delu sinode.

OZNAJATI EVANGELIJ

33. Ker so krščanski laiki udje Cerkve, imajo poklic in poslanstvo oznanjati evangelij. Zakramenti krščanske iniciacije in darovi Svetega Duha so jih za to delo usposobili in zadolžili.

V enournem in zgoščenem tekstu 2. vatikanskega koncila beremo: »Laiki so deležni službe Kristusa duhovnika, preroka in kralja. Zato imajo v življenju in delovanju Cerkve svojo dejavno vlogo (...). Hranjeni z dejavno udeležbo pri liturgičnem življenju svoje skupnosti, skrbno sodelujejo pri njenih apostolskih delih.

Tiste, ki so morda še daleč od Cerkve, vodijo k njej. Vneto sodelujejo pri oznanjevanju božje besede, zlasti pri poučevanju krščanskega nauka. S svojim izkustvom uspešno pomagajo tako pri dušnem pastirstvu kot tudi pri upravljanju cerkvenega premoženja.¹²²

Poslanstvo Cerkve se kristalizira in razvija v evangelizaciji, katere zgodovina se začne z milostjo in zapovedjo Jezusa Kristusa: »Pojdite po vsem svetu in oznanjujte evangelij vsemu stvarstvu« (Mk 16,15); »Jaz sem z vami vse dni do dovršitve sveta« (Mt 28,20). »Evangelizirati«, piše Pavel VI., »je milost in poseben poklic Cerkve, njena najgloblja identiteta«.¹²³

Evangelizacijo Cerkev gradi in hrani kot občestvo vere: še bolj natančno, občestvo, ki izpoveduje vero v sprejemanju božje besede, v obhajanju zakramentov, v ljubezni kot duša krščanskega moralnega življenja. »Vesela novica« prebujata v srcu in življenju človeka spreobrnjenje, da osebno sprejema Odrešenika in Gospoda Jezusa Kristusa; odpira srce za krst in evharistijo in se utrjuje v sprejemanju in uresničevanju novega življenja po Duhu.

Jezus natančno poziva: »Pojdite in oznanjujte evangelij,« kar ima svoj pomen in svojo neodstranljivo nujnost. Vsekakor današnji položaj ne samo v svetu, ampak tudi na tolikih krajih Cerkve absolutno zahteva, da je treba Kristusovo besedo sprejemati z neposredno in velikodušno ubogljivostjo. Vsak učenec je osebno poklican. Nihče se ne more izogniti dolžnosti osebnega odgovora: »Gorje meni, če evangelija ne bi oznanjal!« (1 Kor 9,16).

Prišla je ura, da začnemo z novo evangelizacijo

34. Mnoge dežele in narodi, kjer sta bila vera in krščansko življenje določen čas kar najbolj cvetoča in sposobna nuditi občestvu temelj žive in dejavne vere, so se danes znašli v hudi preizkušnji. Korenito so se preoblikovali, ker jih stalno ogrožajo indiferentizem, sekularizem in ateizem. To so predvsem dežele tako imenovanega prvega sveta, v katerem preobilje in potrošništvo, ki pa ju spremljajo tudi položaji skrajne revščine in stiske, navajata in spodbujata ljudi k takemu življenju, »kakor da ni Boga«. Verska brezbriznost in skoraj izginula verska praksa, nista ob obstoječih težkih problemih človeškega bivanja nič manj zaskrbljujoči in razdiralni kot pa izrecni ateizem. Čeprav se krščanska vera vzdržuje še naprej v nekaterih tradicionalnih in bogoslužnih izraznih oblikah, je vendar vedno bolj in bolj izključena iz pomembnih življenjskih dogodkov, kot so rojstvo, trpljenje in smrt. Iz tega rastejo silne uganke in vprašanja, na katera ni odgovora, in postavljajo modernega človeka pred brezupna razočaranja ali celo pred skušnjava uničenja lastnega življenja, ki probleme prinaša.

V drugih pokrajinah in narodih pa se ohranjajo zelo živa izročila pobožnosti in ljudske krščanske vernosti, vendar pa grozi temu moralnemu in duhovnemu zakladu razdejanje pod pritiskom mnogovrstnih procesov, ki povzročajo sekularizacijo in razširjanje sekt. Samo nova evangelizacija lahko zagotovi rast trdne in globoke vere, ki je zmožna izročila prežeti z močjo pristne svobode.

Gotovo je potrebno vsepovsod obnoviti krščansko jedro človeške družbe. Pogoj za to pa je, obnoviti krščansko jedro samih cerkvenih občestev, ki živijo v teh deželah in narodih.

Krščanski laiki so torej v moči svoje deležnosti Kristusove preroške službe polno pritegnjeni v to nalogo Cerkve. Posebna njihova dolžnost je, da pričujejo, kako pomeni krščanska vera edini popolnoma veljaven odgovor, ki ga vsi bolj ali manj spoznavajo in priznavajo, na probleme in upanja, ki jih življenje prinaša vsakemu človeku in vsaki družbi. Zato je mogoče, da znajo krščanski laiki v samih sebi preseči razkol med evangelijem in življenjem, in doseči pri svoji vsakdanji dejavnosti v družini, pri delovanju v družbi edinost življenja, ki v evangeliju najde navdih in moč za svojo polno uresničitev.

Vsem današnjim ljudem še enkrat ponavljam svoj strastni vzklik, s katerim sem začel svojo pastoralno službo: »Bodite brez strahu! Odprite torej na široko Kristusu vrata! Njegovi odrešitjski moči odprite meje držav, gospodarskih kot političnih sistemov, obširna področja kulture, civilizacije,

razvoja. Ne bojte se! Kristus ve, 'kaj je v človeku'. Samo on ve to! Človek danes pogosto ne ve, kaj nosi v globini svoje duše, svojega srca. Zato je pogosto negotov glede smisla svojega življenja na tej zemlji. Pada v dvom, ki pelje v obup. Dovolite, torej — prosim vas, rotim vas s ponižnostjo in zaupanjem — dovolite, da bo Kristus govoril človeku. Samo On ima besede življenja. Da, večnega življenja«. ¹²⁴

Kristusu na široko odpreti vrata, ga sprejeti v prostor lastne človeškosti, ni za človeka izguba, ampak edina pot k spoznanju v vsej njegovi resnici in priznanju njegove vrednosti.

Krščanski laiki imajo nalogo, ustvariti življenjsko sintezo med evangelijem in svojimi vsakdanjimi življenjskimi dolžnostmi. To postane najsvetlejše in najprepričljivejše pričevanje za to, da za človekovo življenje in rast ni odločilen strah, ampak iskanje Kristusa in povezanost z njim. To je pomembno tudi za izoblikovanje novih načinov življenja, primernih človekovemu dostojanstvu.

Bog ljubi človeka! To je preprosto in pretresljivo oznanilo, katerega mu je Cerkev dolžna oznanjati. Beseda in življenje vsakega kristjana lahko izražata in morata izražati to oznanilo: Bog te ljubi, Kristus je zate prišel, zate je Kristus »pot, resnica in življenje« (Jn 14,6).

Ta nova evangelizacija, namenjena ne samo posameznim osebam, ampak vsem prebivalcem v njihovih različnih položajih, okoljih in kulturah, oblikuje zrelo cerkveno občestvo. V njem lahko vera uresničuje izviren pomen v združitvi s Kristusovo osebo in njegovim evangelijem, v srečevanju in zakramentalnem zedinjanju z njim, v bivanju v ljubezni in služenju.

Krščanski laiki imajo dolžnost s svoje strani oblikovati podobna cerkvena občestva, ne samo z dejavno in odgovorno udeležbo v občestvenem življenju, pač pa prav tako s svojim nenadomestljivim pričevanjem in tudi z misijskim ognjem in delovanjem, namenjenim tistim, ki še ne verujejo, ali pa vere, ki sojo s krstom prejeli, ne živijo več.

V odnosu do mladih generacij je še kako potrebno, da krščanski laiki darujejo svoj dragocen doprinos s sistematičnim katehetskim delom. Sinodalni očetje so jim hvaležno priznali, da so s katehetskim delom »izvršili važno nalogo poživljanja cerkvenih občestev«. ¹²⁵ Gotovo so krščanski starši prvi in nenadomestljivi veroučitelji svojih otrok, za kar jih usposablja zakrament zakona. Istočasno se moramo vsi zavedati, da ima vsak krščanec »pravico« do pouka, vzgoje in spremljanja v veri in v krščanskem življenju.

Pojdite po vsem svetu

35. Cerkev opozarja in živi današnjo nujnost nove evangelizacije. Pri tem pa ne sme opustiti svojega rednega poslanstva pri prinašanju evangelija tolikim, saj so še milijoni in milijoni mož in žena, ki še ne poznajo Kristusa, človekovega Odrešenika. In to je najbolj svojska misijonarska naloga, ki jo je Kristus zaupal in jo vsak dan znova zaupa svoji Cerkvi.

Sodelovanje krščanskih laikov na tem področju ni bilo nikoli odsotno. Danes pa je vedno bolj potrebno in dragocenejše. Jezusov poziv »Pojdite po vsem svetu« neprestano znova najde mnoge velikodušne laike, ki so pripravljene zapustiti svoje življenjsko okolje, svoje delo, svojo deželo ali domovino in vsaj za določen čas oditi v misijone. Tudi nekateri krščanski zakonci posnemajo Akvila in Priscilo (prim. Apd 18; Rim 16,3s) in s svojo navzočnostjo in delovanjem na misijskih področjih opogumljajoče pričujejo gorečo ljubezen do Kristusa in Cerkve. Pristna misijonarska navzočnost je tudi v tem, da nekateri iz različnih motivov živijo v deželah in okoljih, kjer Cerkev še ni ukoreninjena, in pričujejo svojo vero.

Misijonarski problem v Cerkvi pa se danes postavlja v taki širini in teži, da morejo dati pravi odgovor nanj samo vsi udje Cerkve z resnično solidarno soodgovornostjo posameznikov in občestev.

Povabilo, ki ga je 2. vatikanski koncil naslovil na krajevne Cerkev, ohranja vso svojo veljavo in gaje treba v celotnem obsegu in odločno sprejeti: »Ker mora delna Cerkev kar najpopolneje

ponavzočevati vesoljno Cerkev, naj se dobro zaveda, da je poslana tudi k tistim, ki ne verujejo v Kristusa«. ¹²⁶

Cerkev mora danes napraviti velik korak naprej v svoji evangelizaciji, stopiti mora v novo zgodovinsko etapo svoje misijonarske razgibanosti. V svetu, ki z zmanjševanjem razdalj postaja vedno manjši, morajo cerkvena občestva skrbeti za medsebojno prijateljstvo, za izmenjavo moči in sredstev, za skupno izvrševanje enega in skupnega poslanstva oznanjevanja in življenja evangelija. Sinodalni očetje so rekli: »Tako imenovane mlade Cerkve potrebujejo pomoč starejših Cerkev, te pa potrebujejo pričevanja in zagnanosti mladih Cerkev, tako da posamezne Cerkve črpajo od bogastva drugih«. ¹²⁷

V tej novi dobi je za mlade Cerkve bistveni in neopustljivi element vzgoja ne samo domačih duhovnikov, ampak tudi zrelih in odgovornih laikov. ¹²⁸ Tako se evangelizirana občestva sama posvečajo drugim delom sveta, da bi uresničila poslanstvo oznanjevanja Kristusovega evangelija.

Krščanski laiki lahko spodbujajo z zgledom svojega življenja in z lastnim delovanjem izboljševanje odnosov med pripadniki različnih ver. K temu so sinodalni očetje rekli: »Danes vsekakor Cerkev živi sredi med ljudmi različnih ver (...). Vsi verniki, zlasti krščanski laiki, ki živijo med ljudmi različnih ver, bodisi v domačih, bodisi v deželah, kamor so se izselili, morajo biti zanje znamenje Gospoda in njegove Cerkve na način, primeren okoliščinam življenja posameznega kraja. Dialog med religijami je izredno pomemben, ker vodi k ljubezni in medsebojnemu spoštovanju, odstranja ali vsaj omiljuje predsodke med pripadniki različnih ver in uveljavlja edinstvo in prijateljstvo med ljudstvi«. ¹²⁹

Za evangelizacijo sveta so predvsem potrebni evangelizatorji. Zato moramo vsi, zlasti krščanske družine, čutiti odgovornost za vznikanje in dozorevanje poklicev, posebej misijonarskih, bodisi duhovniških in redovniških, bodisi laičnih. Posluževati se je treba vseh primernih sredstev. Zlasti ne smemo opuščati prednostnega sredstva, to je molitve, kakor sam Gospod pravi: »Žetev je velika, delavcev pa malo. Prosite torej Gospoda žetve, naj pošlje delavcev na svojo žetev« (Mt 9,38—38).

ŽIVETI EVANGELIJ V SLUŽENJU OSEBI IN DRUŽBI

36. Ko Cerkev v moči Duha sprejema evangelij in ga oznanja, postaja evangelizirano in evangelizirajoče občestvo in prav na ta način služi ljudem. Tudi krščanski laiki v njej sodelujejo pri poslanstvu služenja osebi in družbi. Cerkev ima za najvišji cilj božje kraljestvo, katerega je »na zemlji kal in začetek«, ¹³⁰ in je zato popolnoma posvečena proslavljanju Očeta. Kraljestvo je izvir polne osvoboditve in popolnega odrešenja ljudi. Z njimi Cerkev potuje in živi, resnično in notranje solidarna z njihovo zgodovino.

Cerkev, ki je zadržana, da pred svetom pričuje za skrivnost Boga, ki žari v Jezusu Kristusu, razkriva človeka človeku, ga seznanja s smislom njegovega življenja, ga odpira notranji resnici o njem samem in o njegovem namenu. ¹³¹ V tem pogledu je Cerkev poklicana, da v moči svojega lastnega evangelizacijskega poslanstva služi človeku. To služenje se utemeljuje v nerazložljivem in pretresljivem dejstvu, da se »z učlovečenjem božji Sin na določen način združil z vsakim človekom«. ¹³²

Zato je človek »prva pot, po kateri mora Cerkev potovati, da bo izpolnila svoje poslanstvo. To je prva temeljna pot Cerkve, po kateri je potoval Kristus sam, pot, ki gre nespremenjena skozi skrivnost učlovečenja in odrešenja«. ¹³³

Prav v tem smislu je 2. vatikanski koncil ponovno in s posebno jasnostjo in poudarkom govoril v svojih različnih dokumentih. Navajamo posebej razsvetljeni tekst iz konstitucije o Cerkvi v sedanjem svetu: »Cerkev torej pri uresničevanju svojega odrešenjskega cilja ne le posreduje človeku delež božjega življenja, ampak na neki način tudi razliva na ves svet tisto luč, ki jo izžareva božje življenje. To drugo izvršuje Cerkev najbolj s tem, da ozdravlja in dviga dostojanstvo človeške osebe, da utrjuje

povezanost človeške družbe in da vsakdanjo dejavnost ljudi prepaja z globljim smislom in pomenom. Cerkev veruje, da more po svojih udih in po svojem celotnem občestvu prispevati k temu, da bi družina ljudi in zgodovina te družine postali bolj človečnostni«. ¹³⁴

V tem doprinosu k človeški družini, za katerega je odgovorna celotna Cerkev, pripada posebna vloga krščanskim laikom v smislu njihovega »svetnega značaja«, ki jim na poseben in nenadomestljiv način daje nalogo krščanske animacije časnega reda.

Pospeševati dostojanstvo osebe

37. Odkrivati in omogočati odkrivanje nedotakljivega dostojanstva vsake človeške osebe je bistvena naloga, v določenem smislu osrednja in zedinjujoča naloga služenja, s katerim naj se Cerkev in krščanski laiki v njej obračajo k človeški družini.

Med vsemi zemeljskimi stvarmi je samo človek »oseba«, zavesten in svoboden subjekt, in prav zato »središče in vrh« vsega, kar obstaja na zemlji. ¹³⁵

Osebno dostojanstvo je najdragocenejša dobrina, ki jo človek ima in zaradi nje po vrednosti presega ves materialni svet. Jezus pravi: »Kaj pomaga človeku, če si ves svet pridobi, svoje življenje pa pogubi?« (Mr 8,36). V tej besedi je vključena presvetljena in spodbudna antropološka trditev: človekova vrednost se ne meri po tem, kar »ima« — četudi si ves svet pridobi —, ampak po tem, kar »je«. Ne štejejo toliko dobrine sveta kot dobrine osebe, dobrina, ki je oseba sama.

Presvetljeno moč človekovega dostojanstva polno izražata njen izvor in cilj: Bog je človeka ustvaril po svoji podobi in sličnosti in ga odrešil s predragoceno Kristusovo krvjo. Človek mora biti »sin v Sinu« in živo svetišče Svetega Duha. Namenjen je za večno življenje v blaženem občestvu z Bogom. Zato vpije vsako nasilje nad osebnim dostojanstvom slehernega človeškega bitja pred božjim obličjem po maščevanju in pomeni žalitev človekovega Stvarnika.

V moči svojega osebnega dostojanstva je človeško bitje vedno vrednota v sebi in po sebi. Kot o takem je treba o njem razmišljati in ga kot takega obravnavati, kajti možno je o njem razmišljati in ga obravnavati tudi le kot koristen predmet, orodje, reč.

Osebno dostojanstvo pomeni temelj enakosti vseh ljudi med seboj. Zato so popolnoma nesprejemljive vse najrazličnejše oblike diskriminacije, ki kar naprej razdeljujejo in ponižujejo človeška družino z rasnim, gospodarskim, družbenim, političnim, geografskim in drugimi razlikovanji. Vsaka diskriminacija je nedopustna krivica, ne toliko zaradi napetosti in konfliktov, ki se lahko rojevajo v družbi, kolikor zaradi zapostavljanja dostojanstva osebe. Ne gre samo za zapostavljanje dostojanstva tistih, ki so žrtve krivice, ampak še bolj tistih, ki krivico povzročajo.

Temelj enakosti vseh ljudi in tudi temelj sodelovanja in solidarnosti ljudi med seboj je osebno dostojanstvo. Dialog in občestvo se končno radikalizirata v dejstvo, da ljudje najprej »so« in šele potem tudi kaj »imajo«.

Osebno dostojanstvo je neodtujljiva lastnost vsakega človeškega bitja. Nezaslišana moč te trditve temelji na edinstvenosti in neponovljivosti sleherni osebe, ki prihaja iz absolutne neizničljivosti posameznika zoper vse tisto, kar ga hoče streti in uničiti v anonimnosti kolektiva, institucije, strukture in sistema. Oseba v svoji posameznosti ni številka, ne člen v verigi, ne del neke družbene ureditve. Najbolj radikalno in čudovito trditev o vrednosti vsakega človeškega bitja je postavil božji Sin s svojim učlovečenjem v naročju žene. Tudi o tem še naprej govori krščanski božič. ¹³⁶

Spoštovati nedotakljivo pravico do življenja

38. Dejansko priznanje osebnega dostojanstva slehernega človeškega bitja zahteva spoštovanje, obrambo in poudarjanje pravic človeške osebe. Naravnih, splošnih in nedotakljivih

prvič ne more spremeniti, še manj odstraniti ne posameznik, ne skupina, ne oblast, ne država, kajti takšne pravice prihajajo od Boga samega.

Nedotakljivost osebe kot odsev absolutne nedotakljivosti Boga samega najde torej svoj prvi in temeljni izraz v nedotakljivosti človeškega življenja. Popolnoma napačen in slepilen je skupni pogovor o človekovih pravicah, do kakršnega dejansko prihaja, — kot npr. o pravici do zdravja, do stanovanja, do dela, do družine in do kulture — če ne brani z največjo odločnostjo pravice do življenja, ki je prva in izvorna pravica in pogoj za vse druge pravice.

Glede na vsa kršenja vsakemu človeku lastne pravice do življenja, pa naj bo kršitelj posameznik ali sama oblast, Cerkev nikoli ne obupa. Nosilec te pravice je človeško bitje v vseh obdobjih svojega razvoja, od spočetja do naravne smrti; in v vseh njegovih pogojih, naj bo zdrav ali bolan, brezhiben ali pohabljen, bogat ali reven.

Drugi vatikanski koncil jasno proglašča: »Vse, kar nasprotuje življenju, kakor raznovrstni uboji, rodomorji, splavi, evtanazija in tudi radovoljni samomor; vse, kar rani neokrnjenost človeške osebe, kakor pohabljenje, telesno ali duševno mučenje, psihično prisiljevanje; vse, kar ponižuje človeško dostojanstvo, kakor npr. življenje v človeka nevrednih razmerah, samovoljno zapiranje, nasilno preseljevanje, suženjstvo, prostitucija, trgovina z ženskami in mladoletniki; tudi sramotne delovne razmere, ko z delavci ravnajo, kakor da so le orodje za dobiček in ne svobodne ter odgovorne osebe — vse to in drugo, kar je še temu podobno, je v resnici sramota; in ko okužuje človeško kulturo, omadežuje bolj tiste, ki se tako vedejo, kakor tiste, ki trpe krivico; hkrati pa kar najhuje nasprotuje Stvarnikovi časti.«¹³⁷

Poslanstvo in odgovornost za priznanje obsega dostojanstva vsakega človeka in za obrambo pravice do življenja je torej zadeva vseh. Nekateri krščanski laiki pa so pri tem deležni še posebnega poklica. To so starši, vzgojitelji, zdravstveni delavci in nosilci gospodarske in politične moči.

V ljubeznivem in velikodušnem sprejemanju vsakega človeškega življenja, predvsem slabotnih in bolnih, doživlja danes Cerkev posebej odločilno vlogo svojega poslanstva, ki je toliko bolj potrebna, kolikor bolj obvladuje prostor »kultura smrti«. »Toda Cerkev je trdno prepričana, da je človeško življenje, čeprav slabotno in trpeče, vedno čudovit dar božje dobrote. Proti pesimizmu in egoizmu, ki zatemnjujeta svet, stoji Cerkev na strani življenja; v vsakem človeškem življenju zna odkriti sijaj tistega »da«, tistega »tako bodi«, kije Kristus sam (prim. 2 Kor 1,19; Raz 3,14). Tistemu »ne«, ki vdira v svet in ga tlači, postavlja nasproti ta živi »da« in brani s tem človeka in svet pred tistimi, ki se bore zoper življenje in ga dušijo.«¹³⁸ Krščanski laiki imajo nalogo, da uresničujejo, ko se po svoji poklicanosti ali poklicu srečujejo neposredno z vprašanjem priznanja življenja, konkretni in učinkoviti »da« Cerkve človeškemu življenju.

Nove možnosti in odgovornosti, ki segajo do meja človeškega življenja, so danes povezane z izrednim razvojem bioloških in medicinskih znanosti, združenega s presenetljivimi tehnološkimi možnostmi. Dejansko je človek danes zmožen ne samo »opazovati« človeško življenje, ampak tudi »manipulirati« z njim v njegovih začetkih in prvih stopnjah razvoja.

Moralna vest človeštva ne more ostati odtujena ali brezbrizna spričo ogromnih korakov tehnološke moči, ki vedno bolj širi svoje gospostvo in pogloblja svoja spoznanja, ki se nanašajo na spočetje in prve stopnje razvoja človeškega življenja. Morda se ni še nikoli tako kot doslej izkazala na tem področju modrost kot edino sidro rešitve, kajti človek v znanstvenem raziskovanju in v njegovi aplikaciji vedno lahko deluje z razumom in z ljubeznijo oziroma s spoštovanjem in skazovanjem časti nedotakljivemu osebnemu dostojanstvu vsakega človeka od prvega trenutka njegovega bivanja. To pride v poštev, ko se znanost in tehnika z legalnimi sredstvi trudita za obrambo življenja in za zdravljenje bolezni od začetka, in se — v imenu dostojanstva raziskovanja samega — izogibajo takšnih posegov, ki spreminjajo genetsko dediščino posameznika ali človeškega rodu.¹³⁹

Krščanski laiki, ki so pod različnimi naslovi in na različnih ravneh vključeni v delo znanosti in tehnike na medicinskem, družbenem, pravnem in gospodarskem področju, se morajo pogumno

spoprijeti z »izzivi« novih problemov bioetike. Sinodalni očetje so rekli, da »morajo kristjani izvrševati svojo odgovornost kot gospodarji znanosti in tehnologije, ne kot njuni hlapci (...). V perspektivi teh moralnih »izzivov«, njihovih izziva nova in neizmerna tehnološka zmožnost in ki spravljajo v nevarnost ne samo temeljne človekove pravice, ampak samo biološko bistvo človeške vrste, je največjega pomena, da krščanski laiki — s pomočjo vse Cerkve — obudijo v sebi zavest odgovornosti za to, da bodo današnja kulturo vrnili na k načelom resničnega humanizma, da bo pospeševanje in obramba človekovih pravic v njihovem lastnem bistvu našla trden in dinamičen temelj v tistem bistvu, ki ga ljudem razodeva evangeljsko oznanjevanje«. ¹⁴⁰

Danes je nujno, da smo vsi kar najbolj budni spričo pojava koncentracije moči, na prvem mestu tehnološke. Ta koncentracija teži k manipuliranju ne samo z biološkim bistvom, ampak s samimi vsebinami človeške zavesti in njihovimi modeli življenja, s čimer povečujejo diskriminacijo celih ljudstev in jih potiskajo na rob družbe.

Svoboda za klicanje Gospodovega imena

39. Spoštovanje osebnega dostojanstva, iz katerega izhaja obramba in priznavanje človekovih pravic, zahteva priznavanje verske razsežnosti človeka. Ta zahteva ni preprosto »konfesionalna«, ampak ima svoje korenine, njihovih ni mogoče izriniti, v sami človekovi resničnosti. Odnos do Boga je namreč tvorna prvina same »biti« in »bivanja« človeka: v Bogu »živimo, se gibljemo in smo« (Apd 17,28). Čeprav v to resnico ne verujejo vsi, pa imajo tisti, ki so vanjo prepričani, pravico do spoštovanja njihove vere in njihovih življenjskih odločitev, ki iz nje izhajajo bodisi na ravni posameznika, bodisi na ravni občestva. Gre za pravico do svobode vesti in do verske svobode, katerih priznavanje je med najvišjimi dobrinami in največjimi dolžnostmi vsakega ljudstva, ki hoče resnično zavarovati dobrino osebe in družbe: »Verska svoboda, nenadkriljiva zahteva dostojanstva vsakega človeka, je vogelni kamen zgradbe človekovih pravic in je zato nenadomestljiv dejavnik dobrine osebe in celotne družbe, kakor tudi samouresničevanja vsakogar. To pomeni, da je svoboda posameznikov in občestev glede izpovedovanja in prakticiranja svoje vere bistvena prvina mirnega sožitja med ljudmi (...). Civilna in družbena pravica do verske svobode, kolikor se dotika najbolj notranjega prostora duha, se razkriva kot stikališče in postane v določenem smislu mera za ostale temeljne pravice«. ¹⁴¹

Sinoda ni zatajila toliko bratov in sester, ki še ne uživajo te pravice in ki se morajo soočiti z nesprejetostjo, potisnjenostjo ob rob, trpljenjem, preganjanjem in tolikokrat tudi s smrtjo, ki jo morajo pretrpeti zaradi izpovedovanja vere. Bratje in sestre krščanskega prepričanja tvorijo večino od teh. Oznanjevanje evangelija in pričevanje krščanskega življenja v trpljenju in mučeništvu je višek apostolata Kristusovih učencev, kakor pomeni ljubezen Gospoda Jezusa kot darovanje lastnega življenja izredno plodovit izvir za graditev Cerkve. Mistična trta tako kaže svojo življenjsko moč, kakor pravi sv. Avguštín: »Kakšna trta, ki so jo že vnaprej naznanili preroki in sam Gospod, ki svoje rodovitne mladike razširja po vsem svetu. Toliko bolj bujno raste, kolikor bolj je bila zalita s krvjo mučencev«. ¹⁴²

Vsa Cerkev je globoko hvaležna za ta zgled in ta dar. Ti njeni sinovi ji pomenijo nagib, da prenavlja svoj zagon za sveto in apostolsko dolžnost, »da se zahvalijo tistim krščanskim laikom, ki živijo kot neutrudne priče vere, v edinosti vere z apostolskim sedežem kljub omejeni svobodi in pomanjkanju posvečenih služabnikov. Vse stavijo na kocko, celo lastno življenje. Krščanski laiki na ta način pričujejo za bistveno lastnost Cerkve: božja Cerkev se rojeva iz božje milosti, kar se najbolj učinkovito izraža v mučeništvu«. ¹⁴³

Kot smo pod vidikom osebnega dostojanstva in priznavanja človeških pravic že rekli, gre nedvomno tu za odgovornost vsakega kristjana, vsakega človeka. Treba pa je neposredno razkriti, kako ta problem danes dobiva svetovno razsežnost. To vprašanje se pojavlja znotraj človeških

skupin, znotraj ljudstev, ki so z nasiljem prikrajšani za njihove temeljne pravice. Od tod prihajajo oblike neenakosti v razvoju med različnimi svetovi, kakor je to odprto razkrila okrožnica O skrbi za socialno vprašanje.

Spoštovanje človeške osebe je zahteva morale posameznika in se postavlja kot temeljni kriterij, kot temeljni steber za izgraditev družbe same, pri čemer je smoter družbe popolnoma usmerjen k osebi.

Tako se odgovornost služiti osebi postavlja kot odgovornost služiti družbi: to je splošna dolžnost krščanskega urejanja časnega reda, kar je na poseben in specifičen način dolžnost krščanskih laikov.

Družina, prvi kraj družbene dejavnosti

40. Človeška oseba ima vrojeno in strukturno družbeno razsežnost, kolikor je iz svoje notranjosti poklicana k občestvu z drugimi in k dajanju drugim: »Bog, ki očetovsko skrbi za vse, je hotel, da bi vsi ljudje sestavljali eno samo družino in ravnali drug z drugim kakor bratje«. ¹⁴⁴ Tako je družba sad in znamenje človekove družbenosti in razkriva svojo polno resnico v bivanju občestva oseb.

Družba je medsebojna odvisnost in medsebojna naravnost med osebami: vse, kar naredimo za osebo, služi družbi, in vse, kar naredimo za družbo, se kaže kot dobrina za osebo. Zato je apostolska dejavnost krščanskih laikov v časnem redu vedno in neločljivo hkrati služba človeku v njegovi enkratnosti in neponovljivosti in služba vsem ljudem.

Družbena razsežnost osebe najde svoj prvi in izvorni izraz v zakonu in družini: »Toda Bog ni ustvaril človeka samega: že od začetka ju je ustvaril moža in ženo (1 Mz 1,27). Njuna medsebojna zveza sestavlja prvo obliko občestva oseb«. ¹⁴⁵ Jezus je vrnil zakonu njegovo dostojanstvo in družini njeno lastno trdnost (prim. Mt 19,3—9); sv. Pavel je pokazal na globok odnos zakona do skrivnosti Kristusa in Cerkve (prim. Ef 5,22—6,4; Kol 3,18—21; 1 Pet 3,1-7).

Zakon in družina tvorita prvi prostor za družbeno dejavnost krščanskih laikov. S to dejavnostjo lahko računamo samo ob prepričanju, daje družina za razvoj družbe in same Cerkve edinstvena in nenadomestljiva vrednota.

Kot zibelka življenja in ljubezni, v kateri se človek »rodi« in »raste« , je družina osnovna celica družbe. Njej je treba posvečati prednostno skrb, zlasti ker človeška sebičnost, kampanje zoper rojevanje, totalitarne politike, kakor tudi revščina in fizično, kulturno in moralno uboštvo ter hedonistično in potrošniško mišljenje uničujejo izvire življenja. Lastno vzgojno delovanje družine pa ogrožajo ideologije in različni sistemi, ki povzročajo otopelost ter nezmožnost ljubezni.

Zato je nujno potrebno široko, globoko in sistematično delo, ki ga bodo podpirali kultura, gospodarska sredstva in pravni inštrumenti. Ti bodo družini zagotovili izvrševanje njene naloge, da bo prvi kraj »humanizacije« osebe in družbe.

Apostolska dejavnost krščanskih laikov ima predvsem nalogo, družini vrniti zavest o njeni identiteti, daje namreč prvo temeljno družbeno jedro, ki ima svojo izvirno vlogo v družbi. Ona sama mora vedno bolj postajati dejavna in odgovorna bojevnica za svojo rast in za posebno udeležbo v družbenem življenju. Na ta način družina more in mora zahtevati od vseh, najprej od javnih oblasti spoštovanje njenih pravic, s čimer bodo z reševanjem družine rešile družbo samo.

Kakor je zapisano v spodbudi Familiaris consortio o sodelovanju pri družbenem razvoju ¹⁴⁶ in kakor je na povabilo škofovske sinode iz leta 1980 Sveti sedež sestavil »listino pravic družine«, gre za popolni in organski delovni program, namenjen vsem tistim krščanskim laikom, ki se pod različnimi naslovi zavzemajo za priznavanje vrednot in zahtev družine. Zahtevati je treba toliko bolj ugodno in odločno uresničitev tega programa, kolikor bolj sta ogroženi stabilnost in rodovitnost družine in kolikor nevarnejši in sistematičnejši so poskusi, družino potisniti na rob in jo označiti kot nadlego za družbo.

Izkustvo izpričuje, da je civiliziranost in trdnost ljudstev odvisna predvsem od človeške kvalitete njihovih družin. Zato ima apostolsko delo za družino neprimerljivo družbeno vrednost. Cerkev je s svoje strani globoko prepričana in dobro razume, da »prihodnost človeštva napreduje po družini«. ¹⁴⁷

Ljubezen navdihuje in podpira solidarnost

41. Služenje družbi se izraža in uresničuje na najrazličnejše načine: od svobodnih in neformiranih do institucionalnih, od pomoči posameznikov do upora raznih skupin in občestev.

Celotna Cerkev kot taka je neposredno poklicana k služenju v ljubezni: »Kakor je sveta Cerkev na svojem začetku evharistični večerji pridružila 'agape' in s tem razodevala, daje z vezjo ljubezni vsa zedinjena okrog Kristusa, tako je to v vsakem času znamenje ljubezni, njeno razpoznavno znamenje. Čeprav je vesela podobnega dela drugih, si dela ljubezni lasti kot svojo dolžnost in pravico, od katere ne more odstopiti. Usmiljenje do ubogih in bolnih, ter tako imenovano karitativno dejavnost in medsebojno pomoč za lajšanje vseh vrst človeških potreb, ima Cerkev zaradi tega v posebno veliki časti«. ¹⁴⁸ Ljubezen do bližnjega v starih in vedno novih oblikah telesnih in duhovnih del usmiljenja predstavlja najbolj neposredno, skupno in običajno vsebino krščanskega navdihovanja časnega reda, ki pomeni svojstveno nalogo krščanskih laikov.

Z ljubeznijo do bližnjega živijo in izpričujejo krščanski laiki svojo deležnost kraljestva Jezusa Kristusa, njegovi moči Sina človekovega, ki »ni prišel, da bi mu stregli, ampak da bi stregel« (Mr 10,45). To kraljestvo živijo in izpričujejo na najbolj preprost način, kije dostopen vsem in vedno, a je hkrati tudi najbolj vzvišen, kajti ljubezen je najvišji dar, ki ga Sveti Duh daruje za graditev Cerkev (prim. 1 Kor 13,13) in za dobro človeštva. Ljubezen navdihuje in podpira dejavno solidarnost, ki se tiče celote potreb človeškega bitja.

Takšna ljubezen, ki je ne bodo izvrševali samo posamezniki, ampak na solidaren način tudi skupine in občestva, je in bo vedno potrebna. Nič in nihče je ne more nadomestiti, tudi ne številne javne ustanove in pobude, ki skušajo odgovarjati na potrebe — danes pogosto tako težke in razširjene — pri nekem ljudstvu. Presenetljivo je, kako je ta ljubezen toliko bolj potrebna, kolikor bolj izginjajo ustanove, ki so postale kompleksne v organizaciji in hočejo obvladati ves prostor, kije na voljo, v tem, da jih pohablja brezosebni funkcionalizem, pretirana birokracija, nepravični privatni interesi, lahka in splošna nezainteresiranost.

Ravno v tej zvezi neprestano nastajajo in rastejo, še zlasti v organizirani družbi, različne vrste prostovoljnih dejavnosti kot mnogovrstna služenja in opravila. Če gre dejansko za nesebično služenje v prid ljudem, zlasti najbolj potrebnim in tistim, katere socialne službe pozabljajo, potem je te prostovoljne napore treba pojmovati kot pomembno obliko apostolata, katerega prednostna naloga pripada krščanskim laikom, možem in ženam.

Vsi so naslovljenci in dejavniki političnega življenja

42. Dobrota, ki ljubi in služi osebi, ne more biti ločena od pravice. Ena in druga, vsaka na svoj način, zahtevata polno dejansko priznavanje osebnih pravic, na katere je naravnana družba z vsemi svojimi strukturami in ustanovami. ¹⁴⁹

Za krščansko navdihnjenje časnega reda v že izrečenem smislu služenja osebi in družbi, se krščanski laiki dejansko ne morejo odreči udeležbi v »politiki«, torej mnogovrstnim oblikam gospodarskega, družbenega, pravnega, administrativnega in kulturnega delovanja, namenjenega organskemu in institucionaliziranemu doseganju skupnega dobrega. Sinodalni očetje so ponovno zatrdili, da imajo vsi in vsak posebej pravico in dolžnost soudeležbe v politiki, v vsej različnosti in

dopolnjevanju oblik, ravni, dolžnosti in odgovornosti. Očitki stremuštva, malikovanja oblasti, sebičnosti, in korupcije, ki so jih neredko deležni oblastniki, poslanci v parlamentu, vladajoči razredi, politične stranke, kakor tudi razširjeno mnenje, daje nujno moralno nevarna, niti najmanj ne opravičujejo kristjanov, da bi skeptično zavračali javno delovanje.

Zato je toliko bolj pomenljiva beseda 2. vatikanskega koncila: »V očeh Cerkve je trud tistih, ki se ljudem v korist žrtvujejo za dobro države in sprejemajo bremena te službe, vreden vse hvale in spoštovanja«. ¹⁵⁰

Politika ima zaradi osebe in zaradi družbe svoje temeljno merilo v zasledovanju skupnega dobrega kot dobrine vseh ljudi in vsakega človeka; je na voljo posameznikom in skupinam, dajo lahko svobodno in odgovorno sprejemajo. V pastoralni konstituciji Veselje in upanje beremo: »Državna skupnost je torej osnovana zaradi skupne blaginje, od nje dobiva svojo popolno upravičenost in svoj smisel, iz nje črpa svoje prvobitno in posebno pravo. Skupna blaginja pa je vsota vseh tistih pogojev za družbeno življenje, ki so potrebni, da morejo posamezniki, družine in združenja čim bolje in čim lažje doseči lastno popolnost«. ¹⁵¹²

Politika najde zaradi osebe in zaradi družbe svojo temeljno smer poti v obrambi in v pospeševanju pravice kot »kreposti«, za katero je treba vse vzgajati, in kot moralne »moči«, ki podpira uveljavljanje pravic in dolžnosti vseh in vsakogar na podlagi osebnega dostojanstva človeškega bitja.

V izvrševanju politične oblasti je osnoven duh služenja. Samo ta lahko ohranja poleg potrebne pooblaščenosti in učinkovitosti politikov to delo »prozorno« in »čisto«, kar ljudstvo upravičeno zahteva. Pogoj za to je premagovanje in odločno obvladovanje določenih skušnjav, kakor so zahrbtnost in laž, razmetavanje družbenih sredstev v korist peščice ljudi s prilaščevalskimi interesi, uporaba dvoumnih in nedovoljenih sredstev za doseg, vzdrževanje in večanje oblasti za vsako ceno.

Krščanski laiki, ki delujejo v politiki, morajo spoštovati avtonomijo zemeljskih resničnosti, kakor beremo v konstituciji Veselje in upanje: »Zelo važno je, posebno v družbah, kijih sestavljajo privrženci različnih nazorov, da pravilno pojmujeemo odnos med državno skupnostjo in Cerkvijo in da jasno razlikujemo to, kar delajo kristjani, bodisi posamezno, bodisi pri združenjih, v svojem imenu kot državljani, ki jih vodi krščanska vest, od tistega, kar delajo v imenu Cerkve skupno s svojimi duhovnimi pastirji. Cerkev, ki je glede njene naloge in pristojnosti nikakor ne smemo zamenjavati z državno skupnostjo in ki ni povezana z nobeno družbeno ureditvijo, je hkrati znamenje in zaščita presežnosti človeške osebe«. ¹⁵² V istem času — in to je mišljeno danes kot zahteva in odgovornost — morajo krščanski laiki pričevati za tiste človeške in evangeljske vrednote, ki so najbolj notranje povezane s samo politično dejavnostjo, kot so svoboda in pravica, solidarnost, zvesto in nesebično delo za dobro vseh, preprost način življenja, večja ljubezen do ubogih in odrinjenih. Zato je nujno, da se krščanski laiki vedno močneje navdihujejo z resničnim udeleževanjem življenja Cerkve in da se razsvetlujejo z njenim družbenim naukom. Pri tem jih morajo iz bližine spremljati in jim pomagati krščansko občestvo in njegovi pastirji. ¹⁵³

Stil in sredstvo za uresničitev take politike, ki bo zasledovala resničen človeški razvoj, je solidarnost. Ta pomeni dejavno in odgovorno udeleževanje vseh v političnem življenju, od posameznih občanov do raznih skupin, od sindikatov do strank. Skupaj, vsi in vsakdo, smo naslovljenci in ustvarjalci politike. Na tem področju, kakor sem pisal v okrožnici O skrbi za socialno vprašanje, solidarnost »ni nedoločen občutek sočutja ali površnega ganotja zaradi vsega, kar mora hudega trpeti toliko bližnjih in daljnjih ljudi. Nasprotno, to je trdna in nepreklicna odločitev, da bomo delali za občo blaginjo; se pravi za blagor vseh in vsakega, zakaj v resnici smo vsi odgovorni za vse«. ¹⁵⁴

Politično solidarnost je danes nujno treba udejanjati v obzorju, ki se vzpenja nad posamezen narod ali posamezen blok narodov in se oblikuje kot celinska ali svetovna.

Sad solidarne politične dejavnosti je mir, ki ga vsi želimo, vendar pa še ni dozorel. Krščanski laiki ne morejo ostati brezbrizni, odmaknjeni in neprizadeti spričo vsega, kar zanika ali ogroža mir: nasilje in vojna, mučenje in terorizem, koncentracijska taborišča, militarizacija politike, oboroževanje, ogroženost z jedrskim orožjem. Nasprotno, kot učenci Jezusa Kristusa, »Kneza miru« (Iz 9,5) in »našega Miru« (Ef 2,14), morajo krščanski laiki sprejeti dolžnost biti »tisti, ki delajo za mir« (Mt 5,9), bodisi s spreobrnjenjem . »srca«, bodisi z delom v prid resnice, svobode, pravice in ljubezni, ki so neopustljivi temelji miru.¹⁵⁵

Krščanski laiki naj sodelujejo z vsemi, ki resnično iščejo mir in naj v ta namen služijo posebnim narodnim in mednarodnim organizmom in institucijam. Pospešujejo naj kapilarno vzgojno delovanje, ki bo zatiralo kulturo sebičnosti, sovraštva, maščevalnosti in mržnje ter razvijalo kulturo solidarnosti na vseh ravneh. Taka solidarnost je dejanska »pot k miru in hkrati k razvoju«. ¹⁵⁶ V tej perspektivi so sinodalni očetje povabili kristjane, naj odklanjajo nesprejemljive oblike nasilja, naj negujejo dialog in mir in naj si prizadevajo za vzpostavitev pravičnega družbenega in mednarodnega reda.¹⁵⁷

Postaviti človeka v središče gospodarsko-družbenega življenja

43. Bistvena točka služenja krščanskih laikov družbi je gospodarsko družbeno vprašanje, katerega ključ je organizacija dela.

Današnja težavnost takih problemov glede na panoramo razvoja in glede na predlog rešitve, ki ga daje družbeni nauk Cerkve, je nedavno omenjala okrožnica O skrbi za socialno vprašanje, na kar vroče želim opomniti vse, zlasti krščanske laike.

Med vogelne stebre družbenega nauka Cerkve je postavljeno načelo, da so dobrine splošno namenjene vsem. Bog je po svoji odločitvi daroval dobrine zemlje vsem ljudem in vsakemu človeku kot sredstvo za razvoj pristnega človeškega življenja. Temu namenu služi privatna lastnina, ki — prav zato — vsebuje notranjo družbeno funkcijo. Delo moža in žene konkretno pomeni najbolj skupno in neposredno orodje za razvoj gospodarskega življenja, sredstvo, ki hkrati pomeni pravico in dolžnost vsakega človeka.

Vse to se na poseben način obrača k poslanstvu krščanskih laikov. Cilj in kriterij njihove navzočnosti in dejavnosti v splošnih pojmih opredeli 2. vatikanski koncil: »Tudi v gospodarsko družbenem življenju moramo spoštovati in pospeševati dostojanstvo človeške osebe in njeno celotno poklicnost, pa tudi blagor vse družbe. Človek je namreč začetnik, središče in cilj vsega gospodarsko družbenega življenja«. ¹⁵⁸

Glede na zastrašujoče spremembe v svetu gospodarstva in dela so se krščanski laiki dolžni v prvi vrsti prizadevati za razrešitev najtežjih problemov naraščajoče brezposelnosti, številnih nepravilnosti zaradi slabe razporeditve dela, za to, da bo delovno mesto postalo kraj občestva med osebami, osebnega spoštovanja med njimi in njihove pravice do sodelovanja pri razvoju nove solidarnosti med tistimi, ki sodelujejo pri skupnem delu, za ustvarjanje novih oblik podjetništva, za preverjanje komercialnih in finančnih sistemov ter izmenjav tehnologij.

Za ta cilj morajo krščanski laiki delovati s strokovno pristojnostjo, s človeško poštenostjo, s krščanskim duhom kot življenjem lastnega posvečevanja,¹⁵⁹ k čemur jih izrečno vabi koncil: »S svojim delom človek navadno vzdržuje svoje življenje in življenje svojih domačih, se povezuje s svojimi brati in jim služi; izvrševati more resnično ljubezen in sodelovati pri spopolnjevanju božjega stvarstva. Se več, iz vere vemo, da se človek z delom, darovanim Bogu, združuje s samim odrešilnim delom Jezusa Kristusa, ki je dal delu vzvišeno dostojanstvo, ko je v Nazaretu delal s svojimi lastnimi rokami«. ¹⁶⁰

V odnosu do gospodarsko družbenega življenja in do dela postavljamo danes vedno bolj nujno tako imenovano »ekološko« vprašanje. Gotovo je, daje sam Bog dal človeku nalogo »gospodovati«

nad ustvarjenimi rečmi in »obdelovati vrt« sveta. Vendar mora človek to nalogo izpolnjevati v spoštovanju do božje podobe, ki jo je prejel, in sicer z razumom in ljubeznijo. Čutiti se mora odgovornega za darove, ki mu jih je Bog podaril in mu jih neprestano podarja. Človek ima v rokah dar, ki ga mora — če mogoče, izboljšanega — izročiti prihodnjemu rodu, kajti tudi ta je prejemnik Gospodovega daru: »Gospodstvo, ki gaje Stvarnik izročil človeku (...), ni neomejena oblast in ne moremo govoriti o svobodi 'uporabljanja ali zlorabljanja' ali razpolaganja s stvarmi po mili volji. Omejitev, ki jo je Stvarnik sam od začetka naložil in je simbolično izražena v prepovedi 'jesti od sadu drevesa« (prim. 1 Mz 2,16—17), dovolj jasno kaže, da smo v okviru vidne narave (...) podrejeni ne samo biološkemu, temveč tudi moralnemu zakonu, kojih ne moremo prestopati brez kazni. Pravo pojmovanje razvoja ne more molče mimo razmišljanja o uporabi naravnih prvin, o obnovi sredstev in o posledicah neurejene industrializacije — kar vse naši vesti še enkrat postavlja pred oči moralno razsežnost, s katero je treba presojati razvoj«. ¹⁶¹

Evangelizirati človeško kulturo in kulture

44. Službo človeški osebi in družbi izraža in udejanja ustvarjanje in posredovanje kulture, ki zlasti v naših dneh pomeni najtežjo nalogo človeškega sožitja in družbenega razvoja. V luči koncila opredeljujemo »kulturo« kot »vse tisto, s čimer človek spopolnjuje in razvija mnogovrstne duševne in telesne sposobnosti; skuša s svojim spoznanjem in delom ves svet podvreči svoji oblasti; napravlja socialno življenje tako v družini kakor tudi v celotni družbi z napredkom nravi in ustanov bolj človeško; končno spada h kulturi tisto, s čimer človek v teku časov izraža, posreduje drugim in ohranja v svojih delih velika duhovna izkustva in napore, da tako služijo napredku mnogih, še več: v blagoslov vsega človeškega rodu«. ¹⁶² V tem smislu je treba pojmovati kulturo kot skupno dobrino vsakega ljudstva, kot izraz njegovega dostojanstva, svobode in ustvarjalnosti; kot pričevanje njegove zgodovinske poti. Samo znotraj in prek kulture postaja krščanska vera zgodovinska in ustvarjalna zgodovina.

Glede na razvoj neke kulture, ki se odreja ne samo krščanski veri, ampak tudi človeškim vrednotam, ¹⁶³ ter znanstvene in tehnološke kulture, ki ni zmožna odgovoriti na žgoče iskanje resnice in dobrote, ki gori danes v srcu človeka, se Cerkev zaveda pastoralne nujnosti, da je treba kulturi posvetiti posebno pozornost.

Zato Cerkev spodbuja krščanske laike, naj bodo navzoči v spodbujanju poguma in intelektualne ustvarjalnosti na privilegiranih mestih kulture, kot je svet šolstva in univerze, na krajih znanstvenega in tehničnega raziskovanja, na krajih umetniške ustvarjalnosti in humanističnega razmišljanja. Ta navzočnost je namenjena ne samo spoznavanju in morda še kritičnemu presojanju in očiščevanju elementov obstoječe kulture, ampak tudi kulturnemu dvigu s pomočjo izvornih bogastev evangelija in krščanske vere. Ko 2. vatikanski koncil piše o odnosu med evangelijem in kulturo, pokaže na stalno zgodovinsko dejstvo in hkrati na najbolj aktualen in potreben cilj. Ta program zavezuje k pastoralni odgovornosti celotno Cerkev, v njej pa krščanske laike k posebni odgovornosti: »Veselo Kristusovo oznanilo neprestano prenavlja življenje in kulturo padlega človeka ter pobija in odstranja zmote in zlo, ki izvira iz vedno preteče zapeljivosti greha. Nenehno očiščuje in dviga nravi narodov (...). Tako Cerkev že s samim spolnjevanjem svojega lastnega poslanstva daje spodbudo in prispevek k napredku človeške in družbene kulture, in s svojim delovanjem, tudi liturgičnim, vzgaja človeka k notranji svobodi«. ¹⁶⁴

Premisleka so vredne nekatere posebej značilne izjave Pavla VI. v apost. spodbudi o evangelizaciji: »Cerkev evangelizira tedaj, če se trudi, da bi s samo močjo oznanila, ki ga razglašča (prim. Rim 1,16; 1 Kor 1,18; 2,4), preoblikovala osebno in obenem skupno zavest ljudi, dejavnost, katero opravljajo, njihovo določeno življenje in vsakokratno okolje. Katera področja človeštva je treba preoblikovati? Cerkvi ne gre samo za to, da oznanja evangelij na vedno širših zemljepisnih

področjih ali med vedno bolj razkropljenimi ljudstvi, temveč tudi, da doseže in z močjo evangelija preoblikuje kriterije presojanja, prevladujoče vrednote, interesna področja, miselne smeri, vire navdihnenj in življenjske vzore človeštva, ki so v nasprotju z božjo besedo in odrešenjskim načrtom. Vse to bi lahko izrazili takole: treba je evangelizirati — ne za okras, kakor če kaj po vrhu prebarvamo, marveč po notranje, življenjsko, v globino in do korenin — kulturo in kulture človeka (...). Prelom med kulturo in evangelijem je brez dvoma drama naše dobe, kakor je to bilo tudi v preteklih dobah. Zato pa je treba vse storiti, da bi kulturo, bolje rečeno kulture, zavzeto evangelizirali«. ¹⁶⁵

Pot za ustvarjanje in posredovanje kulture, kije danes privilegirana, so sredstva družbenega obveščanja. ¹⁶⁶ Tudi v svetu družbenih občil, v hitrem dvigu razvoja prenove, ob njihovem planetarnem in kapilarnem vplivu na oblikovanje miselnosti in navad srečujemo novo področje poslanstva Cerkve. Profesionalno odgovornost krščanskih laikov na tem področju, ki se tiče posameznika ali pa občestvenih pobud in ustanov, morajo ti priznavati v vsej njeni veljavi in jo podpirati z najbolj primernimi materialnimi, intelektualnimi in pastoralnimi sredstvi.

Uporaba in sprejemanje sredstev družbenega obveščanja zahtevata bodisi vzgojo h kritičnemu čutu, ki ga navdihuje trpljenje za resnico, bodisi dejavno obrambo svobode, spoštovanje osebnega dostojanstva, pristnega kulturnega dviga ljudstev s trdnim in pogumnim odstranjevanjem vseh oblik monopolizacije in manipulacije.

Pastoralna odgovornost krščanskih laikov pa se ne zapira samo v to obrambno delo. Po vseh poteh sveta, tudi prek tiska, kina, radia, televizije in gledališča je potrebno oznanjati evangelij, ki odrešuje.

IV. DELAVCI V GOSPODOVEM VINOGRADU

Dobri oskrbniki mnogovrstne božje milosti

RAZLIČNOST POKLICEV

45. V evangeljski priliki kliče »hišni gospodar« delavce v svoj vinograd v različnih dnevni urah: nekatere ob jutranjem svitu, druge proti deveti dopoldne, druge šele proti poldnevu in ob treh, zadnje pa ob petih (prim. Mt 20,1 sl.). V komentarju k temu evangeljskemu odlomku razlaga sv. Gregor Veliki različne ure poklicanosti tako, da jih primerja življenjskim obdobjem: »Različne ure je mogoče nanašati«, piše, »na različne starosti človeka. Jutro po tej naši razlagi prav gotovo predstavlja detinstvo. Tretjo uro lahko primerjamo z otroštvom. Sonce se pomika proti vrhu neba, to pomeni, da raste žareče obdobje. Šesta ura je mladost. Sonce stoji na sredi neba, torej se v tem obdobju razvije polnost moči. Starost predstavlja deveta ura, kajti kakor se sonce pomika z najvišjega mesta, tako to obdobje začinja izgubljati žar mladosti. Enajsta ura je obdobje poznih let (...). Delavci so torej poklicani v vinograd ob različnih urah, kar hkrati pomeni, daje kdo poklican k svetemu življenju že v detinstvu, drugi v mladosti, drugi v starosti in zadnji v najbolj poznih letih«. ¹⁶⁷

Komentar sv. Gregorja Velikega lahko začnemo razširjati na izredno različne navzočnosti v Cerkvi. Vse in vsaka so poklicane k delu za prihod božjega kraljestva glede na različne poklice in položaje, karizme in službe. Različnost ni vezana samo na starost, ampak tudi na razliko spola in na različnost darov, kakor tudi na poklice in pogoje življenja. Ta različnost kaže živo in konkretno bogastvo Cerkve.

MLADI, OTROCI, STARI

Mladi, upanje Cerkve

46. Sinoda je hotela posvetiti posebno pozornost mladim. Upravičeno. V tolikih deželah po svetu predstavljajo polovico celotnega prebivalstva, kar pomeni polovico števila božjega ljudstva samega, ki živi v tistih deželah. Že pod tem vidikom so mladi izredna moč in velik izziv za prihodnost Cerkve. V mladih Cerkev dejansko gleda svoje potovanje v prihodnost, ki jo pričakuje. V njih najde podobo in spomin na blaženo mladost, s katero jo Kristusov duh vedno bogati. V tem smislu je koncil opredelil mladost kot »upanje Cerkve«.¹⁶⁸

V pismu, napisanem sveta, 31. marca 1985, beremo: »Cerkev gleda mlade; torej, Cerkev na poseben način samo sebe gleda v mladih, v vseh vas in v vsaki in vsakem od vas. Tako je že od začetka, od apostolskih časov. Besede sv. Janeza v njegovem 1. pismu lahko o tem posebej pričajo: »Pišem vam, mladi: premagali ste hudiča. Vam, otroci, sem napisal, da poznate Očeta (...). Vam, mladi, sem napisal, da ste močni in je božja beseda v vas« (1 Jn 2,13 sl.) (...). V naši generaciji ob koncu drugega tisočletja po Kristusu tudi Cerkev samo sebe gleda v mladih«.¹⁶⁹

O mladih ne smemo enostavno razmišljati kot o predmetu pastoralne vneme Cerkve. Dejansko so in morajo imeti za to pogum, da so dejavne osebe, dejavniki evangelizacije in umetniki družbene prenove.¹⁷⁰ Mladost je čas posebej intenzivnega odkrivanja lastnega »jaza« in lastnega »načrta življenja«, ter čas rasti, ki mora napredovati »v modrosti in starosti in priljubljenosti pri Bogu in pri ljudeh« (Lk 2,52).

Kakor so rekli sinodalni očetje, »imajo mladi občutek za globoko sprejemanje vrednot: pravice, nenasilja in miru. Njihovo srce je odprto za bratstvo, prijateljstvo in solidarnost. Kar najbolj se zavzemajo za kakovost življenja in ohranitev narave. Vendar so tudi polni vprašanj, razočaranj, stisk in strahov pred svetom kakor tudi pred skušnjavami, ki so zanje značilne«.¹⁷¹

Cerkev mora znova oživeti posebno ljubezen, kakršno je v evangeliju Jezus skazal mlademu človeku: »Jezus se je ozrl vanj in ga vzljubil« (Mr 10,21). Zato Cerkev neutrudno oznanja Jezusa Kristusa, oznanja njegov evangelij kot edinstven in nenadkriljiv odgovor na najbolj radikalna teženja mladih, kot enoumen in privlačen poziv k osebni hoji za Njim (»Pridi in hodi za menoj«, Mr 10,21), kar pomeni soudeležbo pri Jezusovi sinovski ljubezni do Očeta in udeležbo pri njegovem odrešenjskem poslanstvu za človeštvo.

Cerkev ima veliko povedati mladim in mladi imajo veliko povedati Cerkvi. Ta medsebojni dialog je treba udejaniti z veliko prisrčnostjo, jasnostjo in pogumom, prirejati srečanja in izmenjavo med generacijami. V tem bo za Cerkev in za civilno družbo izvir bogastva in mladosti. V svoji poslanici mladim pravi koncil: »Cerkev vam zaupa in vas ljubi (...), je resnična mladost sveta (...). Glejte jo in odkrili boste v njej obraz Kristusa.«¹⁷²

Otroci in nebeško kraljestvo

47. Gotovo je, da Jezus ljubi otroke nežno in velikodušno. Zanje ohranja svoj blagoslov, še več: zagotavlja jim nebeško kraljestvo (prim. Mt 19,13—15; Mr 10,14). Posebej slavi Jezus dejavno vlogo, ki jo imajo mali v božjem kraljestvu. So zgovoren simbol in čudovita podoba, katere moralni in duhovni pogoji so bistveni za vstop v božje kraljestvo in za življenje po logiki popolnega zaupanja Gospodu: »Resnično vam povem: če se ne spreobrnete in ne postanete kakor otroci, ne pojdete v nebeško kraljestvo! Kdor se torej poniža, da bo kakor ta otrok, bo največji v nebeškem kraljestvu, in kdor sprejme takega otroka v mojem imenu, mene sprejme« (Mt 18,3—5; prim. Lk 9,48).

Otroci nas spominjajo, da misijonska rodovitnost Cerkev nima svoje oživljajoče korenine v človeških sredstvih in zaslugah, ampak v popolnem zastojnem božjem daru. Otroško življenje v nedolžnosti in milosti, kakor tudi trpljenje in zatiranje, ki so ga po krivici deležni, v moči Kristusovega križa prinaša njim in vsej Cerkvi duhovno obogatitev. Vsi moramo iz tega zaklada črpati z bolj živo in hvaležno zavestjo.

Potrebno je priznati, da so že v detinstvu in otroštvu dane dragocene možnosti za delo, tako graditve Cerkev kakor počlovečenja družbe. Zato koncil pravi o dobroteljni in konstruktivni navzočnosti otrok v družini kot »domači Cerkev«: »Otroci kot živi udje družine na svoj način prispevajo k posvečenju staršev.«¹⁷³ Isto vlogo imajo otroci v odnosu do krajevne in vesoljne Cerkev. To razkriva že Janez Gerson, teolog in vzgojitelj iz 15. stoletja, ki pravi, da »otroci in mladi niso zanemarljiv del Cerkev«.¹⁷⁴

Ostareli in dar modrosti

48. Stare ljudi, na katere mnogi gledajo kot na nekoristne ali celo kot na neznosno breme, bi rad spomnil na to, da jih Cerkev prosi in od njih pričakuje, da nadaljuje s svojim misijonskim in apostolskim poslanstvom. Ne samo, daje v njihovih letih to možno in da so to dolžni, ampak je to na določen način njihova posebna in izvirna značilnost.

Sveto pismo rado predstavlja starega človeka kot simbol osebe, kije bogata v modrosti in božjem strahu (prim. Sir 25,4—6). V tem pogledu je mogoče »dar« starosti oceniti v smislu: biti v Cerkev in družbi kot priča verskega izročila (prim. Ps 44,2; 2 Mz 12,26—27), mojster življenja (prim. Sir 6,34; 8,11—12), izvrševalec dobrote.

Dejstvo, da v raznih deželah po svetu število starih oseb narašča in da se prej upokojijo od svojih poklicnih in delovnih obveznosti, ustvarja nov prostor za apostolsko delovanje ostarelih. Odločno naj se mu posvetijo. Premagajo naj skušnjava čustvenega vračanja v preteklost, ki se ne bo vrnila. Naj zaradi težav, kijih imajo z neprestanimi novostmi sveta, ne bežijo od svojih sedanjih dolžnosti. Stari ljudje se morajo vedno znova osveščati, da njihova starost ne pomeni nikakršne prekinitve njihove naloge v Cerkev in družbi, pač pa mora najti nov izraz. Psalmist pravi: »Se v starosti bodo dajali sad, bodo sočni in zeleni, da bodo oznanjali, kako pravičen je Gospod« (Ps 92,15—16). Ponavljam, kar sem rekel med jubilejnim bogoslužjem za ostarele: »Vstop v tretje obdobje je treba pojmovati kot prednost. Ne samo zato, ker niso vsi deležni sreče, da bi ta cilj dosegli, ampak tudi in predvsem zato, ker daje to obdobje konkretno možnost za premislek nad preteklostjo, za globlje spoznanje in zaživetje velikonočne skrivnosti, za dajanje zgleda vsemu božjemu ljudstvu v Cerkev (...). Kljub kompleksnosti vaših problemov, ki jim še niste našli rešitve, počasnega pojemanja moči, pomanjkanja socialnih organizacij, pomanjkljivostim uradne zakonodaje, nerazumevanju sebične družbe niste na robu življenja Cerkev in ne smete misliti, da ste v preveč razgibanem svetu pasivne prvine.

Mnogo bolj ste v teku svojega bivanja dejavne osebe človeško in duhovno plodovitega časa. Še je potrebno, da izvršite svojo nalogo in daste svoj prispevek. Po božjem načrtu je vsak človek od prvega trenutka svojega bivanja do zadnjega diha v rasti življenja.«¹⁷⁵

ŽENE IN MOŽJE

49. Sinodalni očetje so posebno pozornost posvetili položaju in vlogi žene z dvojnimi namenoma. Priznati moramo in še enkrat je treba vse povabiti, da priznajo nenadomestljiv prispevek žene h graditvi Cerkev in k družbenemu razvoju. Napraviti je treba posebno analizo o udeležbi žene v življenju in poslanstvu Cerkev.

Pridružujemo se Janezu XXIII., ki vidi v ženski zavesti posebno dostojanstvo ter v vstopu žene v javno življenje znamenje današnjih časov.¹⁷⁶ Sinodalni očetje so spričo najrazličnejših diskriminacij in marginalizacij, ki zatirajo ženo zgolj zaradi njenega spola, ponovno in krepko potrdili zahtevo po obrambi in priznanju osebnega dostojanstva žene in njene enakosti z moškim.

To je naloga vseh v Cerkvi in družbi in še posebej žena samih, ki naj se čutijo odgovorne na tem področju. Marsikje po svetu in v mnogih okoljih je treba premagati nepravilno in škodljivo miselnost, ki človeka pojmuje kot reč, kot predmet, kot orodje sebičnih interesov ali uživanja, ki gaje mogoče kupiti ali prodati. Prva žrtev takšne miselnosti je prav žena. Ravno odprto priznanje osebnega dostojanstva žene pomeni prvi korak izpolnitve in potrditve njenega polnega sodelovanja tako v cerkvenem kakor v družbenem in javnem življenju. Treba je dati še obsežnejši in odločnejši odgovor na izziv, ki gaje dalo apostolsko pismo O družini glede mnogovrstnih diskriminacij, katerih žrtve so žene: »Prosimo vse, naj si s svojim pastoralnim delom krepkeje in bolj smotrno prizadevajo za dokončno odstranitev diskriminacij, da bo božja podoba, ki odseva v vseh ljudeh brez izjeme, v polnosti upoštevana«.¹⁷⁷ Na isti črti so sinodalni očetje trdili: »Cerkev naj izraža svoje poslanstvo s trdnim nasprotovanjem vsem oblikam diskriminacije in zlorabe žene«.¹⁷⁸ In še: »V javnem mnenju zelo prizadeto dostojanstvo žene je treba znova ovrednotiti z dejanskim spoštovanjem pravic človeške osebe ter s prakso nauka Cerkve«.¹⁷⁹

Že 2. vatikanski koncil je izrecno priporočil dejavno in odgovorno udeležbo žene v življenju in poslanstvu Cerkve: »Ker v naših dneh ženske vedno bolj dejavno posegajo v celotno družbeno življenje, je zelo važno, da se obilneje udeležujejo tudi cerkvenega apostolata na raznih področjih«.¹⁸⁰

Zavest, da ima žena s svojimi posebnimi darovi in nalogami svojevrstno poklicanost, je v pokoncilskem obdobju naraščala in se poglobljala. Najbolj izvirno navdihnjenje je našla v evangeliju in cerkveni zgodovini. Za vernika ostaja evangelij, zlasti beseda in zgled Jezusa Kristusa, potrebno in odločilno središče, ki je v vsakem zgodovinskem trenutku znova rodovitno prenavljajoče.

Mnoge žene, ne da bi bile poklicane k posebnemu apostolatu dvanajsterih in k službenemu duhovništvu, so spremljale Jezusa v njegovi službi in pomagale skupini apostolov (prim. Lk 8,2—3). Bile so navzoče pod Križem (prim. Lk 23,49); pomagale so pri Jezusovem pokopu (prim. Lk 23,55) in so na veliko noč zjutraj sprejele in razširjale novico o vstajenju (prim. Lk 24,1—10); v dvorani zadnje večerje so z apostoli molile v pričakovanju binkošti (prim. Apd 1.14).

Po sledeh evangelija se je Cerkev ogradila od kulture svojega časa in poklicala ženo k nalogam, povezanim z evangelizacijo. Apostol Pavel navaja v svojih pismih celo po imenu številne žene in njihove različne službe znotraj prvega cerkvenega občestva (prim. Rim 16,1—15; Fil 4,2—3; Kol 4,15 in 1 Kor 11,5; 1 Tim 5,16). »Pričevanje apostolov utemeljuje Cerkev«, je rekel Pavel VI., »žene pa odločilno prispevajo k nahranjevanju vere krščanski občestev«.¹⁸¹

Kakor na začetku, tako je Cerkev skozi ves svoj razvoj vedno, čeprav na različne načine in z različnimi naglasi, poznala žene, ki so velikokrat igrale odločilno vlogo in izvrševale pomembne naloge za Cerkev samo. To je zgodovina velikih dejavnosti, katere so opravljale največkrat ponižno in skrito, toda prav zato nič manj odločujoče za rast in svetost Cerkve. Potrebno je, da se to dogajanje nadaljuje, razširi in vsebinsko okrepi spričo rastoče in splošno razširjene zavesti o osebnem dostojanstvu žene in njene poklicanosti kot nujnosti »nove evangelizacije« in večje »počlovečenosti« družbenih odnosov.

Sinodalni očetje so sprejeli naročilo 2. vatikanskega koncila, ki odseva nauk evangelija in zgodovine Cerkve, in so med drugimi izrazili tole jasno »naročilo«: »Potrebno je, da Cerkev v prid svojega življenja in svojega poslanstva prizna vse darove žena in mož in jih prevede v prakso«.¹⁸² In še: »Ta sinoda razglašča, da zahteva Cerkev priznanje uporabe vseh teh darov, izkustev in drž mož in žena, da bo njeno poslanstvo bolj učinkovito (prim. kongregacija za verski nauk, Navodilo o krščanski svobodi in osvoboditvi, 72)«.¹⁸³

Antropološki in teološki temelji

50. Pogoj za zagotovitev pravične navzočnosti žene v Cerkvi in v družbi je bolj prodorno razmišljanje in upoštevanje antropoloških osnov položaja moža in žene. Namenjeno je opredelitvi osebne identitete žene v njenem odnosu z možem v različnosti in dopolnjujoči se medsebojnosti, ne samo glede na vloge, ki jih sprejema in naloge, ki naj jih izpolni, ampak še z globljega pogleda: na njeno strukturo in njen osebni pomen. Sinodalni očetje so živo čutili to zahtevo s trditvijo, da zahtevajo »antropološki in teološki temelji poglobljen študij za razrešitev problemov glede resničnega pomena in dostojanstva obeh spolov«. ¹⁸⁴

Cerkev je dolžna razmišljati o antropoloških in teoloških temeljih položaja žene. Zato se podaja v zgodovinski razvoj različnih gibanj za uveljavitev žena. Ko prodira do samih korenin osebne ženske biti, prinaša s tem svetu zelo dragocen prispevek. Vendar na ta način Cerkev najprej in predvsem uboga Boga, kije ustvaril človeka »po svoji podobi«, »moža in ženo ju je ustvaril« (1 Mz 1,27). Hoče sprejeti božji klic, spoznati njegov načrt, ga občudovati in živeti. Ta načrt je bil »od začetka« neizbrisno vtisnjen v samo bitje človeške osebe — moža in žene — in zato v njegove značilne strukture in njegove globoke vzgone. Ta modri načrt ljubezni je treba razkriti v polnini bogastva njegove vsebine. To bogastvo »od začetka« se je razodevalo postopoma v odrešitveni zgodovini, se aktualiziralo in »v polnosti časov« našlo svoj višek, ko je Bog poslal svojega Sina, »rojenega iz žene« ((Tal 4,4). Ta »polnost« se v zgodovini nadaljuje. Vera Cerkve je božji načrt o ženi vedno spoznavala in ga spoznava, k čemur je tudi pripomogel življenjski zgled mnogih krščanskih žena. Ne pozabimo, da nam k temu lahko veliko pripomorejo različne znanosti o človeku in različne kulture. Te nam lahko s pomočjo skrbnega razlikovanja pomagajo razločiti vrednote in pravice, ki spadajo k nespremenljivemu bistvu žene, od tistih, ki jih je prinesel zgodovinski razvoj raznih kultur. Drugi vatikanski koncil nas opozarja: »Cerkev vrh tega zatrjuje, da pod vsemi spremembami obstoji marsikaj takega, kar se ne spreminja; in to ima svoj zadnji temelj v Kristusu, kije isti včeraj, danes in na veke« (prim. Hbr 13,8). ¹⁸⁵

O antropoloških in teoloških osnovah osebne dostojanstva žene razpravlja apostolsko pismo O dostojanstvu in poklicanosti žene. Dokument sprejema, nadaljuje in natančneje opredeljuje misli katehez ob sredah, ki so bile dolgo časa posvečene »teologiji telesa«. Hoče izpolniti obljubo okrožnice Odrešenikova Mati ¹⁸⁶ in hkrati odgovoriti na vprašanje sinodalnih očetov.

Študij apostol, pisma O dostojanstvu žene 1988) lahko že samo zaradi svojega značaja svetopisemsko-teološke meditacije spodbudi vse, može in žene, in še strokovnjake humanističnih znanosti ter teoloških disciplin, da bodo nadaljevali s kritičnim študijem, kakor tudi vedno bolj poglobljali na podlagi osebne dostojanstva moža in žene in njunega medsebojnega odnosa specifične vrednote in darove ženskosti in moškosti, ne samo na področju družbenega življenja, ampak tudi in predvsem krščanskega in cerkvenega.

Meditacija o antropoloških in teoloških osnovah žene mora osvetljevati in pripravljati h krščanskemu odgovoru na tako pogosto in tolikokrat tako nujno vprašanje glede »mesta«, ki ga žena lahko ima in ga mora imeti v Cerkvi in družbi.

Iz Kristusove besede in zadržanja, ki sta vodilo za Cerkev, izhaja z veliko jasnostjo, da na ravni odnosa s Kristusom ni nikakršne diskriminacije, »ni več moškega ne ženske: zakaj vsi ste eno v Kristusu Jezusu« (Gal 3,28). Tudi na ravni udeležbe pri življenju in svetosti Cerkve je ni, kakor čudovito pričuje Joelova prerokba, ki se uresničuje v binokostih: »Potem bom izlil svojega Duha na vse človeštvo; in vaši sinovi in vaše hčere bodo prerokovali« (Joel 3,1; prim. Apd 2,17ss). V apostol, pismu O dostojanstvu in poklicanosti žene beremo, da sta »oba — žena kakor mož — (...) v enaki meri sprejemljiva za dar božje resnice in ljubezni v Svetem Duhu. Oba sprejemata svoje »obiske«, kiju odrešujejo in posvečujejo«. ¹⁸⁷

Poslanstvo v Cerkvi in svetu

51. V zvezi z udeležbo pri apostolskem poslanstvu Cerkve ni dvoma, daje žena — kakor mož — v moči krsta in birme deležna trojne službe Jezusa Kristusa: duhovnika, preroka in kralja. Zato je usposobljena in zadolžena za temeljni apostolat Cerkve, za evangelizacijo. V izpolnjevanju tega apostolata mora žena uporabiti svoje posebne »darove«, predvsem dar samega osebnega dostojanstva s pomočjo besede in pričevanja življenja in darove, ki so povezani z njeno žensko poklicanostjo.

Pri udeleževanju v življenju in poslanstvu Cerkve pa žena ne more prejeti zakramenta svetega reda. Zato ne more izvrševati posebnih funkcij službenega duhovništva. To uredbo je Cerkev vedno utemeljevala v izrecni, svobodni in suvereni volji Jezusa Kristusa, ki je za svoje apostole poklical samo može.¹⁸⁸ Ta uredba lahko najde osvetlitev v odnosu med Kristusom Ženinom in Cerkvijo Nevesto.¹⁸⁹ Tu gre za področje funkcije in ne nedostojanstva ali svetosti. Treba je zatrditi: »Ker ima Cerkev 'hierarhično' strukturo, je ta struktura popolnoma naravnana na svetost udov Cerkve.«¹⁹⁰

Že Pavel VI. je rekel, da »ne moremo spremeniti zadržanja našega Gospoda in poklicanosti, ki jo je namenil ženam. Pač pa moramo potrditi in pospeševati vlogo žene v evangeljskem poslanstvu v življenju krščanskega občestva.«¹⁹¹

Od teoretičnega priznanja dejavne in odgovorne navzočnosti žene v Cerkvi je popolnoma nujno preiti tudi k njegovi praktični uresničitvi. V tem določnem pomenu je treba brati pričujočo spodbudo, ki se obrača na krščanske laike, ki jih ponovno in odločno opredeljuje z izrazom »možje in žene«. Novi Zakonik cerkvenega prava vsebuje mnogovrstne uredbe glede udeležbe žene v življenju in poslanstvu Cerkve. Uredbe zahtevajo splošno priznanje in ozir na različno kulturno senzibilnost in pastoralno primernost. Uresničiti jih je treba neposredno in z največjo doslednostjo.

Mislimo na primer na sodelovanje žena v župnijskih in škofijskih pastoralnih svetih, škofijskih sinodah in pokrajinskih cerkvenih zborih. Glede tega so sinodalni očetje zapisali: »Žene naj se udeležujejo življenja Cerkve brez vsake diskriminacije tudi pri posvetovanjih in pripravi odločitev.«¹⁹² In še: Žene, ki imajo že velike zasluge pri posredovanju vere in pri mnogih vrstah služenja v življenju Cerkve, je treba pritegniti v pripravo pastoralnih dokumentov in misijskih iniciativ. Potrditi je treba njihovo sodelovanje pri poslanstvu Cerkve v družini, v poklicu in v civilni skupnosti.«¹⁹³

Na bolj specifičnem področju evangelizacije in kateheze je treba močno pospeševati posebno nalogo žene v posredovanju vere, ne samo v družini, ampak na najrazličnejših področjih vzgoje: v vsem, kar zadeva sprejemanje božje besede, njeno razumevanje in izročanje, tudi s pomočjo študija, znanstvenega raziskovanja in poučevanja teologije, je treba ovrednotiti specifični prispevek žene.

Ko žena sama izvršuje nalogo evangelizacije, čuti veliko potrebo po tem, da bi bila evangelizirana tudi sama. S pogledom, razsvetljenim z vero (prim. Ef 1,18), lahko žena razločuje, kaj resnično odgovarja njenemu osebnemu dostojanstvu in njenemu poklicu. To zna razločevati od vsega tistega, kar jo hoče — morda pod pretvezo »dostojanstva« in v imenu »svobode« ter »napredka« — pahniti v odgovornost za moralno razvrednotenje ljudi in družbe. Takšno razlikovanje je neodtujljiva zgodovinska zahteva in istočasno možnost in zahteva, ki izhajata iz udeležbe krščanske žene pri preroški službi in službi njegove Cerkve. »Razlikovanje«, o katerem večkrat govori apostol Pavel, ni samo ovrednotenje resničnosti in dogodkov v luči vere, ampak je tudi konkretna odločitev in delovna naloga, ne samo na področju Cerkve, ampak tudi človeške družbe.

Lahko rečemo, da vsebujejo vsi problemi današnjega sveta, o katerih je govorila že koncilna pastoralna konstitucija *Veselje in upanje* in jih čas ni popolnoma ne razrešil ne izvedel, navzočnost in angažiranost žena z njihovim tipičnim in nenadomestljivim prispevkom.

Posebej dve veliki nalogi, ki sta zaupani ženi, zaslužita, da vse nanju znova opozorimo.

Predvsem gre za nalogo, dati polno dostojanstvo zakonskemu življenju in materinstvu. Nove možnosti odpira danes globlje razumevanje in bogatejše uresničevanje človeških in krščanskih vrednot v zakonskem življenju in v izkustvu materinstva. Moški — kot zakonski mož in oče — lahko premaga razne oblike odsotnosti ali le občasne in delne prisotnosti. Lahko začne gojiti nove in pomembne odnose medosebnega občestva prav s pametno, ljubečo in odločno pomočjo žene.

Druga naloga pa je, zagotoviti moralno razsežnost kulture, torej razsežnost človeka vredne kulture v njegovem osebnem in družbenem življenju. Drugi vatikanski koncil skuša moralno razsežnost kulture povezati z udeležbo laikov pri Kristusovem vodstvenem poslanstvu: »Naj laiki, tudi z združenimi močmi, uredbe in razmere sveta, če so kje take, da zavajajo v greh, tako ozdravljajo, da bo vse to postalo skladno z vodili pravičnosti in da bo bolj pospeševalo krepostno življenje, kakor pa mu škodovalo. Če bodo tako ravnali, bodo z resničnimi moralnimi vrednotami preželi kulturo in človeška dela.«¹⁹⁴

V tisti meri, v kakršni se žena dejavno in odgovorno udeležuje funkcij v ustanovah, od katerih je odvisna veljava primata človeških vrednot v življenju političnih skupnosti, naznačujejo citirane besede koncila pomembno področje apostolata žene. V vseh razsežnostih življenja te skupnosti, od družbeno-gospodarske razsežnosti do družbeno-politične, je treba spoštovati in pospeševati osebno dostojanstvo žene in njene posebne poklicnosti ne samo na področju posameznika, ampak tudi skupnosti; ne samo v oblikah odgovorne osebne svobode, ampak tudi v oblikah, kijih štiti pravičen civilni zakon.

»Ni dobro človeku samemu biti; naredim naj mu pomočnico, njemu primerno« (1 Mz 2,18). Bog Stvarnik je ženi zaupal človeka. Pravzaprav je človek zaupan vsakemu človeku, vendar pa ženi še prav posebej. Prav žena je deležna posebne občutljivosti, katero ji daje posebno izkustvo materinstva, za človeka in za vse, kar je zanj resnično dobro, začeni s temeljno vrednoto, kije življenje. Koliko večje so možnosti in odgovornosti žene na tem področju v času, v katerem razvoja znanosti in tehnike ne navdihuje in ga ne vodi zdrava pamet, kar vključuje neizogibno tveganje »razčlovečenja« človeškega življenja, zlasti tedaj, kadar bi potrebovali še večjo ljubezen in še velikodušnejšo sprejetost.

Soudeležba žene v življenju Cerkve in družbe z njenimi darovi vred pomeni potrebno pot za njeno osebno uresničenje — katero danes upravičeno tako poudarjamo — in njen izviren prispevek k obogatitvi cerkvenega občestva in k apostolski razgibanosti božjega ljudstva.

Pod tem vidikom je treba razmišljati prav tako o možu skupaj z ženo.

Sobivanje in sodelovanje mož in žena

52. V sinodalni avli ni manjkal glas strahu, češ da prevelik poudarek mesta in naloge žene lahko pripelje do nesprejemljivega dejstva pozabljanja na moške. Cerkev mora dejansko obžalovati, da so v različnih cerkvenih situacijah moški odsotni ali pa le pičlo prisotni. Nekateri od njih se odrekajo lastnih odgovornosti v Cerkvi in jo potem sprejemajo samo žene. Tako je na primer z udeležbo pri liturgični molitvi Cerkve, pri vzgoji in še zlasti pri katehezi lastnih otrok, pa tudi drugih, pri navzočnosti na verskih in kulturnih srečanjih, tako je s sodelovanjem pri dobrodelnih in misijskih pobudah.

Pastoralno nujno je težiti k usklajeni udeležbi mož in žena, da bo udeležba krščanskih laikov pri odrešenjskem poslanstvu Cerkve bolj popolna, usklajena in bogata.

Osnovni razlog, ki zahteva in razlaga skupno navzočnost in sodelovanje mož in žena, ni samo, kakor sem že rekel, večja pričevanjska moč in učinkovitost pastoralnega delovanja Cerkve. Se manj samo sociološka danost človeškega sožitja, ki jo naravno tvorita mož in žena. Gre toliko bolj za Stvarnikov izvorni načrt, kije od »začetka« hotel človeško bitje kot »enoto iz dveh«, moža in ženo kot prvotno občestvo oseb, kar je korenina vsakega drugega občestva, in istočasno kot »znamenje«

tega medosebnega občestva ljubezni, kakršno je navzoče v skrivnostnem notranjem življenju enega in troedinega Boga.

Prav zato je najbolj skupen in kapilaren ter hkrati osnoven način, kako zagotoviti usklajeno in harmonično navzočnost mož in žena v življenju in poslanstvu Cerkev, to, da zakon in krščanska družina izvršujeta naloge in odgovornosti, v katerih prosevata in si posredujeta pestrost različnih oblik ljubezni in življenja: zakonskost, očetovstvo in materinstvo, sinovstvo in bratstvo. V apostolskem pismu o družini beremo: »Če je krščanska družina občestvo, katerega vezi je prenovil Kristus po veri in zakramentih, potem mora njen delež pri poslanstvu Cerkev nositi občestveno oznako. Svoje služenje Cerkvu in svetu morajo torej uresničevati skupno: zakonca kot zakonski par in starši z otroki kot družina (...). Krščanska družina dalje gradi božje kraljestvo v zgodovini s pravitimi vsakdanjimi stvarnostmi, ki zadevajo in označujejo njen poseben življenjski položaj. Tako se udeležba krščanske družine pri preroškem, duhovniškem in kraljevskem poslanstvu Jezusa Kristusa in njegove Cerkev izraža in uresničuje prav v zakonski in družinski ljubezni, z njenim izrednim bogastvom vrednot in z njeno zahtevo po celovitosti, edinosti, zvestobi in rodovitnosti«. ¹⁹⁵

V tej perspektivi so nas sinodalni očetje spomnili, kako pomembno je, da v luči zakonske zveze osvetljujemo in navdihujemo vse odnose med možem in ženo v Cerkvu in družbi. V tem smislu so pribili, »da je nujno potrebno, da vsak kristjan živi in oznanja oznanilo neprestanega upanja v odnosu med možem in ženo. Zakrament zakona, ki posvečuje ta odnos v obliki zakonske zveze in ga razkriva kot znamenje odnosa med Kristusom in njegovo Cerkvu, vsebuje nauk, kije izredno pomemben za življenje Cerkev. Cerkev mora ta nauk prinesiti današnjemu svetu. Vsi odnosi med možem in ženo se morajo navdihovati iz tega duha. Cerkev mora ta bogastva še bolj polno uporabiti«. ¹⁹⁶ Isti očetje so upravičeno opozorili, da »sije treba pridobiti oboje: cenjenje devištva in spoštovanje materinstva«, ¹⁹⁷ da se bodo razvijali različni in dopolnjujoči se poklici v živem kontekstu cerkvenega občestva in v službi njegove neprestane rasti.

BOLNI IN TRPEČI

53. Človek je poklican k veselju, čeprav ga vsak dan v mnogih oblikah stiskajo trpljenje in bolečine. Možem in ženam, kijih nadlegujejo najrazličnejše oblike trpljenja in bolečine, so sinodalni očetje v svoji sklepni poslanici izrekli tele besede: »Vi, ki vas je naša potrošniška družba zapustila in odrinila na rob; vi bolni, invalidi, ubogi, sestradani, izseljenci, pribežniki, zaporniki, nezaposleni, ostareli, zapuščeni otroci in osameli; vi, žrtve vojne in vsakršnega nasilja, ki ga je prinesla naša permisivna družba. Cerkev se udeležuje vašega trpljenja, povezana z Gospodom, ki vas je pridružil svojemu odrešilnemu trpljenju in vam daje živeti v luči njegovega odrešenja. Na vas kažemo, da svet poučimo, kaj je ljubezen. Storimo vse, kar je mogoče, da boste v družbi in Cerkvu našli tisto mesto, do katerega imate pravico«. ¹⁹⁸

V okviru brezmejnega sveta človeškega trpljenja torej posvetimo pozornost tolikim, ki jih je prizadela bolezen v različnih oblikah. Bolniki so dejanski izraz človeškega trpljenja, ki je najbolj pogost in najbolj skupen.

Vsem in vsakomur razodeva Gospod s svojim klicem: tudi bolniki so poslani kot delavci v njegovem vinogradu. Breme, ki jim slabi telo in jemlje notranji mir, jih ne ovira pri delu v vinogradu. Kliče jih, naj živijo svojo človeško in krščansko poklicanost in se udeležujejo rasti božjega kraljestva na nove načine, ki so še bolj dragoceni. Besede apostola Pavla naj postanejo njihov program, še več, postanejo naj jim luč, ki bo osvetljevala njihovim očem njihov lastni položaj kot znamenje milosti: »S svoje strani dopolnujem v svojem mesu, kar primanjkuje Kristusovim bridkostim, in to v prid njegovemu telesu, kije Cerkev« (Kol 1,24). To odkritje napolni apostola z veseljem: »Zdaj se veselim, ko trpim za vas« (Kol 1,24). Podobno mnogi bolniki lahko postanejo nosilci trpljenja »v veliki stiski in z veseljem Svetega Duha« (1 Tes 1,6) in so tako priče Jezusovega vstajenja. V

sinodalni dvorani je neki invalid rekel: »Zelo važno je osvetliti dejstvo, da kristjani, ki živijo v položajih boleznih, bolečine in starosti, niso samo povabljeni s strani Boga, naj zedinijo svoje bolečine s Kristusovim trpljenjem, ampak so poklicani tudi k temu, da že sedaj sprejemajo prenavljajočo moč in veselje vstalega Kristusa in ga darujejo še drugim (prim. 2 Kor 4,10—11; 1 Pet 4,13; Rim 8,18ss)«. ¹⁹⁹

S svoje strani — kakor beremo v apostolskem pismu *Salvifici doloris* — »Cerkev, ki se rojeva iz skrivnosti odrešenja na Kristusovem križu, je dolžna iskati srečanje s človekom še posebej na poti trpljenja. V takšnem srečanju 'postane človek pot Cerkve', kije ena najbolj pomembnih poti«. ²⁰⁰ Torej je trpeči človek pot Cerkve, kije predvsem pot samega Kristusa, dobrega Samarijana, ki ni »šel mimo«, ampak »se mu je zasmilil. Stopil je k njemu (...), njegove rane (...) obvezal (...) in poskrbel zanj« (Lk 10,32—34).

Krščansko občestvo je iz stoletja v stoletje v neizmerni množici bolnikov in trpečih na novo sporočilo evangelijsko priliko o dobrem Samarijanu. Razodevalo in posredovalo je ozdravljajočo in tolažbe polno ljubezen Jezusa Kristusa s pričevanjem Bogu posvečenega življenja v službi bolnikom in z neutrudnim prizadevanjem zdravstvenih delavcev. Danes so krščanski laiki navzoči tudi po katoliških bolnišnicah in klinikah, možje in žene, ki jih je vedno več ali pa so celo samo oni. To so zdravniki, bolničarji, drugi zdravstveni delavci in prostovoljci. Poklicani so, da so živa podoba Kristusa in njegove Cerkve v ljubezni do bolnih in trpečih.

Prenovljena pastoralna dejavnost

54. Potrebno je, da to dragoceno dediščino, ki jo je Cerkev prejela od Jezusa Kristusa, »zdravnika telesa in duše«, ²⁰¹ ne le ne izgubljam, ampak jo vedno bolj uveljavljamo in bogatimo z odločno prenovo pastorale bolnih in trpečih. Ta dejavnost mora biti sposobna podpirati in pospeševati pozornost, bližino, navzočnost, poslušanje, pogovor, medsebojno delitev in konkretno pomoč človeku v trenutkih, v katerih je zaradi boleznih in trpljenja postavljen v trdo preizkušnjo ne samo v svojem zaupanju v življenje, ampak tudi v sami veri v Boga in njegovo očetovsko ljubezen. Ta pastoralni začetek najde svoj najpomembnejši izraz v zakramentalnem slavju z bolniki, ki jim prinaša moč v bolečini in slabosti, upanje v obupu. To je priložnost prazničnega srečanja.

Eden najvažnejših ciljev te prenovljene in bolj intenzivne pastoralne prizadevnosti, ki si prizadeva za koordinirano sodelovanje vseh udov občestva, je v tem, da v bolniku, invalidu in trpečem ne gledamo samo tistega, ki mu je v imenu Cerkve treba skazovati ljubezen in služiti, pač pa dejavno in odgovorno osebo evangelizacijskega in odrešenjskega delovanja. V tem smislu oznanja Cerkev veselo novico, ki odmeva znotraj družbe in kulture, ki si je pokvarila čut za človeško trpljenje in »cenzurira« vsak pogovor o tej trdi življenjski resničnosti. Vesela novica sporoča, da ima trpljenje lahko tudi pozitiven pomen za človeka in za družbo samo, ki sta poklicana k udeležbi pri Kristusovem odrešilnem trpljenju in pri vstajenjskem veselju. V tem je moč posvečevanja in graditve Cerkve.

Oznanjevanje te vesele novice postane verodostojno, kadar ne odmeva samo med našimi ustnicami, ampak pričuje z življenjem, bodisi z vsemi tistimi, ki z ljubeznijo skrbijo za bolnike, invalide in trpeče, bodisi s tistimi, ki se vedno bolj odgovorno zavedajo svojega mesta in naloge v Cerkvi in za Cerkev.

Veliki potrebi je zadoščeno, ko »civilizacija ljubezni« lahko vzcveti in obrodi sadove v neskončnem svetu človeške bolečine. Potrebno je znova premišljovati apostolsko pismo *Salvifici doloris*, na katerega zaključne smernice opozarjamo: »Pod Križem na Kalvariji naj se v duhovnem smislu zberejo vsi trpeči, ki verujejo v Kristusa, predvsem tisti, ki ravno zaradi vere v Križanega in Vstalega trpijo. Daritev njihovega trpljenja naj nam približa uslišanje Odrešenikovih molitev za edinost vseh (prim. Jn 17,11.12—22). Tja naj pridejo vsi ljudje dobre volje, kajti na križu visi

'Odrešenik človeka', mož bolečin, kije vzel nase telesno in moralno trpljenje ljudi vseh časov, da bi v ljubezni mogli najti odrešujoči smisel svoje bolečine in veljavne odgovore na vsa svoja vprašanja. Skupaj z Marijo, Kristusovo Materjo, kije stala pod križem (prim. Jn 19,25), stojimo blizu vsem današnjim človeškim križem (...). Vse vas, ki trpite, prosimo, da nas podpirate. Ravno vas, ki ste oslabei, prosimo, da postanete izvir moči za Cerkev in za človeštvo. V strahotnem boju med močmi dobrega in zlega, ki ga doživlja današnji svet, bo zmagalo vaše trpljenje v edinosti s Kristusovim Križem!«. ²⁰²

ŽIVLJENJSKI STANOVI IN POKLICI

55. Delavci v vinogradu so vsi udje božjega ljudstva; duhovniki, redovniki in redovnice, krščanski laiki. Vsi so za določen čas objekt in subjekt občestva Cerkve in sodelovanja pri njenem odrešenjskem poslanstvu. Vsi in vsakdo delamo v enem in skupnem Gospodovem vinogradu s karizmami ter različnimi in dopolnjujočimi se službami.

Že na ravni biti, še bolj pa na ravni delovanja smo kristjani mladike edine rodovitne trte, kije Kristus. Smo živi udje enega Gospodovega telesa, zgrajenega v moči Duha. Na ravni biti: to ne pomeni samo življenja milosti in svetosti, ki je prvi in najbujnejši vrelec apostolske in misijonarske rodovitnosti svete Matere Cerkve; ampak pomeni tudi poseben položaj duhovnikov, diakonov, redovnikov in redovnic, udov svetnih institutov in krščanskih laikov.

V Cerkvi kot občestvu so življenjski stanovi med seboj tako povezani, da so naravnani drug na drugega. Nekaj skupnega jih globoko označuje: da živijo enakost krščanskega dostojanstva in vesoljne poklicanosti k svetosti v popolnosti ljubezni. Ti načini so hkrati različni in dopolnjujoči se. Vsako bivanje ima svojo izvirno in nezamenljivo podobo in istočasno se vsako bitje postavi v odnos do drugih in v njihovo službo.

Tako ima življenjski stan krščanskih laikov v svetnem značaju svojo posebnost. Cerkvi služi tako, da izpričuje in ponavzočuje vrednost zemeljskih resničnosti v božjem odrešitvenem načrtu duhovnikom, redovnikom in redovnicam. Službeno duhovništvo predstavlja neprestano garancijo zakramentalne navzočnosti Kristusa Odrešenika v različnih časih in na različnih krajih. Redovniški stan pričuje za eshatološki karakter Cerkve, zlasti za njegovo teženje naproti božjemu kraljestvu s preoblikovanjem in na neki način vnaprejšnjim doživljanjem po poti obljub čistosti, ubošva in pokorščine.

Vsi življenjski stanovi, bodisi vsi skupaj, bodisi vsak posebej služijo v odnosu do drugih rasti Cerkve. So različni načini, ki pa se globoko zedinjajo v »skrivnosti občestva« Cerkve in se dinamično koordinirajo v enotno poslanstvo.

Ena in identična skrivnost Cerkve se na ta način razodeva in poživlja v različnosti življenjskih stanov in različnosti poklicev, v neskončnem bogastvu skrivnosti Jezusa Kristusa. Kot očetje radi ponavljajo, je Cerkev kakor polje, na katerem nas prevzame čudovita mnogovrstnost zelišč, sadik, cvetlic in sadežev. Sv. Ambrozij piše: »Polje rodi številne sadove. Toda neko na sadežih in cvetlicah bogato polje je boljše. Polje svete Cerkve je bogato na enih in drugih. Lahko vidiš bisere devištva, ki nosijo cvetlice. Tam je kraljestvo vdov, strogo kakor gozdovi na ravninah. Spet dalje je bogata žetev zakonov, ki jih je Cerkev blagoslovila in ki prostore sveta napolnjujejo z obilnimi sadovi. Stiskalnica Jezusa Kristusa prekipeva, napolnjena s sadovi življenjsko močnega vinograda, s sadovi, s katerimi so krščanski zakoni bogato blagoslovljeni«. ²⁰³

Različni laiški poklici

56. Bogata raznolikost Cerkve se nadalje izraža znotraj vsakega življenjskega stanu. Tako so navzoči v laškem življenjskem stanu različni »poklici«. Posamezni krščanski laiki hodijo po različnih duhovnih in apostolskih poteh. Iz ene »skupine« poklicanosti krščanskih laikov vzcvetajo »posamezni« laiški poklici. V tem smislu se lahko spomnimo na duhovno izkustvo, ki je v Cerkvi pred kratkim dozorelo z razcvetom različnih oblik svetnih inštitutov. Ti odpirajo krščanskim laikom, pa celo samim duhovnikom, možnost, da oznanjajo evangeljske svete uboštva, čistosti in pokorščine, za kar napravijo zaobljube, vendar pri tem v polnosti ohranijo svoj laiški ali kleriški položaj. Kakor so rekli sinodalni očetje, »Sveti Duh prebuja tudi druge oblike darovanja samega sebe, katerim se izročijo osebe, ki v polnosti ostanejo v laškem življenju«. ²⁰⁵

Lahko zaključimo s ponovnim branjem lepe strani iz sv. Frančiška Šaleškega, ki je prav tako pospeševal laiško duhovnost. ²⁰⁶ Govoril je o »pobožnosti« oziroma o krščanski popolnosti ali o »življenju po Duhu«. V preprosti in čudoviti obliki predstavlja poklicanost vseh kristjanov k svetosti in hkrati posebno obliko, s katero jo posamezni kristjani lahko uresničujejo: »Bog je ob stvarjenju ukazal rastlinam, naj vsaka rodi sad 'po svoji vrsti'(1 Mz 1,11). Enako je zapovedal kristjanom, ki so žive rastline njegove Cerkve, naj vsak po svojem stanu in po svojem poklicu prinaša sad pobožnosti. Drugače se mora vaditi v pobožnosti plemenitaš, obrtnik, drugače hlapec, knez, drugače mlada deklica, omožena, vdova. Pa ne le to, dela pobožnosti morajo biti tudi primerna močem, opravičilo in dolžnostim slehernega posebej (...). Zmota je in celo krivoverstvo, če hoče kdo odpraviti pobožno življenje iz družbe vojakov, iz delavnice rokodelcev, z dvorov kraljev, iz hiš zakoncev. Res je, Filoteja, da zgolj premišljevalna, samostanska in redovniška pobožnost ni izvedljiva v teh stanovih, vendar je razen teh pobožnosti še mnogo drugih, ki morejo k popolnosti privedi tiste, ki žive med svetom«. ²⁰⁷

V istem smislu piše 2. vatikanski koncil: »Laiška duhovnost mora dobiti posebno značilnost v zakonskem stanu in v družini, v samstvu ali vdovstvu, v bolezenskem stanju, v poklicni in družbeni dejavnosti. Vztrajno naj torej spopolnjujejo svojim razmeram ustrezne, sebi podeljene lastnosti in sposobnosti, ter uporabljajo posebne darove, ki so jih prejeli od Svetega Duha«. ²

To, kar velja o duhovnih poklicih, velja prav tako v določenem smislu in še z večjim razlogom o neskončno različnih načinih, s katerimi vsi in posamezni udje Cerkve kot delavci delajo v Gospodovem vinogradu, ko gradijo Kristusovo skrivnostno telo. Resnično, vsak je poklican po imenu v edinstvenosti in neponovljivosti njegove osebne zgodovine, da bi daroval svoj lastni prispevek za prihod božjega kraljestva. Noben talent, še tako majhen, ne sme ostati neuporabljen (prim. Mt 25,24—27).

Apostol Peter opominja: »Kot dobri gospodarji mnogotere božje milosti postrezite drug drugemu z milostjo, kakor jo je kdo prejel« (1 Pt 4,10).

V. DA BI OBRODILI VEČ SADOV

Vzgoja krščanskih laikov

NEPRESTANO DOZOREVATI

57. Evangeljska podoba trte in mladik razkriva še drug temeljni vidik življenja in poslanstva krščanskih laikov: poklicanost k rasti, k neprestanemu zorenju, da bi obrodili vedno več sadov.

Kot buden vinogradnik skrbi Oče za svoj vinograd. Izrael je goreče prosil za skrbno božjo navzočnost takole: »Bog nad vojskami, povrni se, ozri se z nebes in glej, in obišči to trto! Varuj njo, ki jo je zasadila tvoja desnica, sadiko, katero si si okrepil« (Ps 80,15—16). Sam Jezus govori o Očetovih delih: »Jaz sem prava vinska trta in moj Oče je vinogradnik. Vsako mladiko na meni, ki ne rodi sadu, odstrani, in vsako, ki rodi sad, otrebi, da rodi še več sadu« (Jn 15,1—2).

Življenjska moč mladik je odvisna od njihove neprestane vkoreninjenosti v trti, ki je Jezus Kristus. »Kdor živi v meni in jaz v njem, rodi obilo sadu, kajti brez mene ne morete ničesar storiti« (Jn 15,5).

Človeka v njegovi svobodi vabi božji klic k rasti, zorenju, k obroditvi sadov. Ne more molčati. Ne more odkloniti svojo osebno odgovornost. To spoštljivo in veličastno odgovornost ima v mislih Jezus, ko govori težke besede: »Če kdo ne živi v meni, ga vržejo proč kakor mladiko in se posuši. Take poberejo, vržejo v ogenj in zgorijo« (Jn 15,6).

V tem dialogu med Bogom, ki kliče, in poklicano osebo v njeni odgovornosti, nastaja možnost oziroma potreba celotne in stalne vzgoje krščanskih laikov, kateri so sinodalni očetje upravičeno posvetili pomemben del svojega dela. Krščansko vzgojo so opredelili kot »neprestan osebni proces zorenja v veri in upodabljanju po Kristusu po volji Očeta pod vodstvom Svetega Duha«. Jasno so zatrdili, daje »vzgoji krščanskih laikov v škofiji treba dati prednost in jo je treba pritegniti k pogovorom o programih pastoralne dejavnosti na tak način, da se bodo vse moči občestva (duhovniki, krščanski laiki in redovniki) osredotočali k temu cilju«.²⁰⁹

ODKRITI IN ŽIVETI LASTNO POKLICANOST IN POSLANSTVO

58. Temeljni cilj vzgoje krščanskih laikov je vedno bolj jasno odkrivanje posebne poklicanosti in vedno večje pripravljenosti živeti v izpolnjevanju lastnega poslanstva.

Bog me kliče in pooblašča kot delavca v svojem vinogradu. Kliče in pooblašča me za delo za prihod njegovega kraljestva v zgodovini. Iz te osebne poklicanosti in poslanstva izhaja dostojanstvo in odgovornost slehernega krščanskega laika in pomenita kristalizacijsko točko celotne vzgoje. Ta pa je spet usmerjena na razveseljivo spoznanje dostojanstva in na zvest ter velikodušen odgovor, primeren tej odgovornosti.

Bog je od vekomaj mislil na nas in nas je ljubil kot edinstvene in neponovljive osebnosti. Vsakega od nas je poklical po njegovem lastnem imenu kot dobri Pastir, ki »svoje kliče po imenu« (Jn 10,3). Toda večni božji načrt se vsakemu od nas razodeva samo v zgodovinskem razvoju našega življenja in njegovih dogodkov le postopoma, v določenem smislu, iz dneva v dan.

Da bi mogli razbrati konkretno Gospodovo voljo glede našega življenja, moramo pozorno, poslušno in s pripravljenostjo prisluhniti božji besedi in Cerkvi, otroško in redno moliti, se predati modremu in ljubeznivemu duhovnemu vodstvu, v duhu vere razlagati prejete darove in talente in hkrati različne družbene in zgodovinske položaje, v katerih se nahajamo.

V življenju vsakega krščanskega laika nastopajo posebej pomembni in odločilni trenutki za razločevanje božjega klica in izvrševanje od Boga zaupanega poslanstva. Med njimi sta doba odraščanja in mladost. Ne smemo pa pozabiti, da kliče Gospod kot gospodar vinograda, kliče — v smislu konkretnega in točnega izražanja njegove svete volje — vse ure življenja. Zato naj bo budnost in vneta pozornost do božjega glasu temeljna in stalna apostolska drža.

Vendar ne gre samo za to, kaj hoče Bog od nas, od vsakogar od nas v različnih življenjskih položajih. Gre zato, da to, kar Bog hoče, izvršujemo. Na to nas spominja beseda Marije, Jezusove Matere, ki jo je rekla služabnikom v Kani: »Kar vam poreče, storite« (Jn 2,5). Biti moramo sposobni in vedno bolj sposobni delati v zvestobi božji volji. Za to je gotovo potrebna Gospodova milost, kakor pravi sveti Leon Veliki: »Ta, kije podelil dostojanstvo, bo podelil tudi moč!«;²¹⁰ vendar s svobodnim in odgovornim sodelovanjem vsakega od nas.

To je čudovita in obvezna naloga, ki zadeva vse krščanske laike, vse kristjane brez izjeme: vedno bolj spoznavati bogastvo vere in krsta in ju vedno bolj polno živeti. Ko govori apostol Peter o rojstvu in rasti kot dveh stopnjah krščanskega življenja, se izrazi: »Ker ste torej pravkar rojeni otroci, zakoprnite po pristnem duhovnem mleku, da boste z njegovo pomočjo rasli v zveličanje« (1 Pt 2,2).

CELOSTNA VZGOJA ZA ŽIVLJENJE V EDINOSTI

59. Da bodo krščanski laiki odkrili in živeli svoj poklic in poslanstvo, morajo graditi tisto edinstvo, s katero je zaznamovano njihovo lastno bitje, ker so udje Cerkve in prebivalci človeške družbe.

V svojem bivanju ne morejo živeti dveh vzporednih življenj: z ene strani tako imenovano »duhovno« življenje z njegovimi vrednotami in izkustvi; z druge strani pa tako imenovano »svetno« življenje, torej življenje v družini, na delovnem mestu, v družbenih odnosih, v političnih in kulturnih dolžnostih. Mladika, zakoreninjena v trti, ki je Kristus, prinaša svoje sadeže na vseh območjih dejavnosti in bivanja. Vsa različna področja laiškega življenja se vključujejo v božji načrt. Tega hoče Bog kot »zgodovinski kraj« razodevanja in uresničevanja ljubezni Jezusa Kristusa v slavo Očeta in v službi bratom. Vsaka dejavnost, vsak položaj, vsaka konkretna dolžnost — kot na primer pooblaščenost in solidarnost pri delu, ljubezen in predanost v družini in pri vzgoji otrok, družbeno in politično služenje, podajanje resnice na področju kulture — so previdnostne priložnosti za »neprestano življenje vere, upanja in ljubezni«. ²¹¹

K tej življenjski edinstvi je 2. vatikanski koncil povabil vse krščanske laike. Močno je opozoril na težo razkola med vero in življenjem, evangelijem in kulturo. »Koncil spodbuja kristjane, državljane obeh družb, naj se vneto trudijo za vestno spolnjevanje svojih zemeljskih dolžnosti in naj se v tem dajo voditi duhu evangelija. Motijo se tisti, ki spričo dejstva, da nimamo tukaj stalnega mesta, marveč da iščemo prihodnjega, menijo, da zato svoje zemeljske dolžnosti lahko zanemarjajo, in se ne zavedajo, daje po veri sami spolnjevanje teh dolžnosti v skladu s poklicanostjo, v katero je vsak poklican, še bolj stroga obveza (...). Pri mnogih nastopajočo razklanost med vero, ki jo izpovedujejo, in njihovim vsakdanjim življenjem, je treba prištevati med največje zablode našega časa«. ²¹² Zato sem trdil, da vere, ki ne postane kultura, človek »ni sprejel v polnosti, je ni notranje domislil in ne razkril«. ²¹³

Vidiki vzgoje

60. Znotraj te življenjske sinteze se nahajajo številni in usklajeni vidiki celostne vzgoje krščanskih laikov.

Duhovna vzgoja mora brez dvoma zavzeti privilegirano mesto v življenju vsakogar, kije poklican k neprestani rasti v zaupnosti z Jezusom Kristusom, v sprejemanju Očetove volje, v predanosti bratom v ljubezni in pravici. Koncil piše: »Temu življenju najtesnejše združitve s Kristusom v Cerkvi dajejo hrano duhovni pripomočki, ki so vsem vernikom skupni, zlasti dejavna udeležba pri svetem bogoslužju. Te pripomočke naj laiki tako uporabljajo, da bodo službo v svetu spolnjevali v vsakdanjih življenjskih razmerah, kakor je prav. Zedinjenja s Kristusom naj ne ločujejo od svojega življenja, ampak naj v tem edinstvu rastejo tako, da izvršujejo svoje delo v skladu z božjo voljo«. ²¹⁴

Danes postaja vedno bolj nujno izobraževanje krščanskih laikov v verskem nauku. Ne samo v prid naravne razgibanosti in poglobitve njihove vere, ampak tudi zato, da bi izkusili »izročanje razloga upanja«, ki ga imajo, svetu z njegovimi težkimi in zapletenimi problemi. Zato je nadvse potrebno sistematično delo kateheze. Pri njej je treba gledati na starost, na različne življenjske položaje. Z njo kristjani najbolj odločno pospešujemo kulturo, ker odgovarjamo na večna vprašanja, ki zadevajo današnjega človeka in družbo.

Predvsem so krščanski laiki z različnimi zadolžitvami na družbenem in političnem področju neoprostljivo dolžni natančno poznati družbeni nauk Cerkve. Sinodalni očetje so to ponovno poudarjali v svojih nastopih. Ko so govorili o udeležbi krščanskih laikov v politiki, so se takole izrazili: »Da bi laiki lahko dejavno uresničili odlično dolžnost v politiki (zlasti dolžnost doseči priznanje in spoštovanje človeških in krščanskih vrednot), niso dovolj spodbude, ampak je

potrebno, da jim posvetimo dolžno vzgojo, da bodo družbeno zavestni in še posebej, da bodo spoznali družbeni nauk Cerkve, ki obsega načela za razmišljanje, kriterije za razsojo in praktične smernice (prim. kongregacija za nauk vere, Navodilo o krščanski svobodi in osvoboditvi, 72). Ta nauk mora biti že navzoč v splošnem katehetskem pouku, na posebnih srečanjih, na šolah in na univerzah. Ta družbeni nauk Cerkve je vsekakor razgiban. To pomeni, da ga lahko nanašamo na okoliščine časov in krajev. Pravica in naloga pastirjev je posredovati moralna načela tudi glede družbenega reda. Potrebno je, da bi se vsi kristjani posvetili obrambi človeških pravic. Dejavno sodelovanje v političnih strankah je primerno le za laike«. ²¹⁵

In končno je v okviru celostne in enotne vzgoje krščanskih laikov posebej pomembno njihovo misijonsko in apostolsko delovanje in osebna rast v človeških vrednotah. Ravno v tem smislu je koncil zapisal: Laiki naj zelo »cenijo strokovno znanje, družinski in državljanski čut in tiste kreposti, ki so pomembne v družbenem življenju: poštenost, čut za pravičnost, odkritosrčnost, vljudnost, pogumnost; saj brez teh kreposti ne more biti pravega krščanskega življenja«. ²¹⁶

Ko v krščanskih laikih dozoreva organska sinteza njihovega življenja, kije hkrati izraz edinosti njihovega bitja in položaja, ko učinkovito izvršujejo svoje poslanstvo, jih notranje vodi in podpira Sveti Duh, Duh edinosti in polnosti življenja.

SODELAVCI BOGA, KI VZGAJA

61. Kateri so kraji in katera so sredstva vzgoje krščanskih laikov? Katere osebe in katera občestva so poklicana, da sprejmejo dolžnost celotne in enotne vzgoje krščanskih laikov?

Kakor je človeško vzgojno delo najbolj notranje povezano z očetovstvom in materinstvom, tako krščanska vzgoja najde svojo korenino in moč v Bogu, Očetu, ki ljubi in vzgaja svoje otroke. Da, Bog je prvi in veliki vzgojitelj svojega ljudstva, kakor pravi čudoviti odlomek Mojzesovega Speva: »Našel gaje v deželi puščave, v pustinji, kjer tuli samota; obdal gaje in nanj pazil, varoval kot punčico svojega očesa. Kakor orel čuva nad svojim gnezdrom, kroži nad svojimi mladiči, je razprostiral svoje peruti, ga sprejemal, ga nosil na svojih krilih. Edini Gospod ga je vodil in ni bilo tujega boga z njim« (5 Mz 32,10—12; prim. 8,5).

Bog razodeva in izpolnjuje svoje vzgojno delo v Jezusu, Učeniku. Z razgibano navzočnostjo Svetega Duha doseže notranjost srca vsakega človeka. Mati Cerkev je poklicana k udeležbi pri božjem vzgojnem delu, bodisi sama, bodisi v svojih različnih artikulacijah in izrazih. Tako poteka tudi vzgoja krščanskih laikov s strani Cerkve in v Cerkvi, v medsebojnem občestvu in sodelovanju vseh njenih udov: duhovnikov, redovnikov in krščanskih laikov. Tako cerkveno občestvo v svojih različnih udih prejema rodovitnost Svetega Duha in dejavno z njo sodeluje. V tem smislu je pisal Metod Olimpijski: »Nepopolne (...) nosijo in vzgajajo kakor v naročju matere, popolnejši, da bi bili spočeti in rojeni za veličino in lepoto kreposti«. ²¹⁷ Tako so Pavla popolni prinesli in uvedli v Cerkev (v osebi Ananija), potem je pa samostojno postal popoln in rodoviten za tolike druge.

Predvsem je vzgojiteljica vesoljna Cerkev, v kateri opravlja papež nalogo prvega vzgojitelja krščanskih laikov. Kot Petrov naslednik ima službo »utrjevati brate v veri«. Vse vernike uči bistvene vsebine krščanske in cerkvene poklicanosti in poslanstva. Krščanski laiki naj širokogrudno in ljubeznivo poslušajo ne samo njegovo neposredno besedo, pač pa tudi njegovo besedo v dokumentih različnih ustanov Svetega sedeža.

Ena in vesoljna Cerkev je navzoča v različnih delih sveta v krajevnih Cerkvah. V vsaki od njih je škof osebno odgovoren za krščanske laike. Vzgojati jih mora z oznanjevanjem božje besede, z obhajanjem svete evharistije in zakramentov, z navdihovanjem in vodstvom njihovega krščanskega življenja.

Znotraj krajevne Cerkve ali škofije se nahaja in deluje župnija. Ta ima bistveno dolžnost za bolj neposredno in osebno vzgojo krščanskih laikov. Ker župnija laže pride v odnos s posameznimi

osebami in posameznimi skupinami, mora svoje ude vzgajati k poslušnosti božji besedi, k liturgičnemu in osebnemu dialogu z Bogom, k bratskemu življenju ljubezni, pri čemer je treba v čim bolj neposrednem in konkretnem smislu sprejeti smisel cerkvenega občestva in misijonske odgovornosti.

Znotraj posamezne župnije, zlasti če je obširna in razpršena, so obstoječa mala cerkvena občestva lahko pomembna pomoč pri vzgoji kristjanov. Ta lahko na oprijemljiv in kapilaren način posredujejo zavest ter izkustvo občestva in poslanstva Cerkev. V pomoč je lahko, kakor so rekli sinodalni očetje tudi kateheza na način katehumenata, vendar po krstu s pomočjo uporabe nekaterih prvin »obrednika krščanske iniciacije za odrasle«. Te kateheze imajo namen pomagati črpati in živeti neizmerna in izredna bogastva in odgovornosti iz že prejetega krsta.²¹⁸

V vzgoji, ki jo krščanski laiki sprejemajo v škofiji in v župniji, še posebej v smislu občestva in poslanstva, je posebno pomembna pomoč, ki si jo nudijo med seboj različni udje Cerkev. Gre za pomoč, ki hkrati razkriva in uresničuje skrivnost Cerkev, matere in vzgojiteljice. Duhovniki in redovniki morajo pomagati krščanskim laikom pri njihovi vzgoji. V tem smislu so sinodalni očetje povabili duhovnike in kandidate za sveti red, nas se »skrbno pripravijo, da bodo zmožni pospeševati poklicanost in poslanstvo laikov«.²¹⁹ Krščanski laiki pa morajo pomagati duhovnikom in redovnikom na njihovi duhovni in pastoralni poti.

Druga področja vzgoje

62. Krščanska družina kot »domača Cerkev« je naravno dana in temeljna šola za vzgojo vere. Oče in mati prejemata iz zakramenta svetega zakona milost in službo krščanske vzgoje otrok; pričujeta jim in hkrati izročata človeške in verske vrednote. Ko začno otroci izgovarjati prve besede, začno hkrati slaviti Boga, ki ga čutijo blizu kot Očeta, polnega ljubezni in previdnosti. Ko začno izražati ljubezen v prvih kretnjah, tedaj začno tudi čutiti z drugimi. Ko darujejo sebe, dobijo čut za človečnost življenja. Družina, kije pristno krščanska, pomeni prvo »izkustvo Cerkev«, ki prinaša trdnost in stopnjevat razvoj dejavnega in odgovornega vraščanja otrok v širše cerkveno občestvo in v civilno družbo. Kolikor bolj rastejo krščanski zakonci in starši v zavesti, daje njihova »domača Cerkev« soudeležena pri življenju in poslanstvu vesoljne Cerkev, toliko bolj so lahko otroci vzgojeni za »smisel Cerkev« in čutijo vso lepoto posvetitve svojih moči za služenje božjega kraljestva.

Pomembni kraji za vzgojo so tudi katoliške šole in univerze, kakor tudi središča za duhovno prenavo, ki jih je danes vedno več. Sinodalni očetje so rekli, da v današnjem družbenem in zgodovinskem okviru, ki ga označuje globok kulturni razvoj, ne zadostuje več sodelovanje krščanskih staršev z življenjem šole, kar je sicer vedno potrebno in nenadomestljivo. Treba je namreč pripravljati krščanske laike, da se bodo posvečali vzgojnemu delu kot resničnemu in posebnemu cerkvenostnemu poslanstvu. Treba je graditi in razvijati »vzgojna občestva« skupaj s starši, učitelji, duhovniki, redovniki, redovnicami in predstavniki mladih. Da bi mogla šola dostojanstveno razvijati svojo vzgojno funkcijo, morajo krščanski laiki to sprejeti kot nalogo, da bodo zahtevali od vseh in pospeševali z vsemi resnično svobodo izobraževanja, podprto z naklonjeno civilno zakonodajo.²²⁰

Sinodalni očetje so izrazili besede spoštovanja in opogumljenja vsem krščanskim laikom, možem in ženam, ki v civilnem in krščanskem duhu razvijajo vzgojno nalogo v šoli in v vzgojnih ustanovah. Poudarili so nujno potrebo, da bi krščanski laiki, učitelji in profesorji na različnih katoliških ali drugih šolah, bili resnične evangeljske priče, ki bodo drugim posredovale življenjski zgled, tudi s poklicno strokovnostjo in sposobnostjo, s krščansko navdihnjenim poukom, ne da bi s tem ogrozili avtonomijo različnih znanosti in disciplin. Posebej pomembno je, da krščanski laiki z raziskovanjem spodbujajo znanstveno tehnični razvoj po kriteriju služenja človeku glede na celoto njegovih vrednot in izkustev. Tem krščanskim laikom zaupa Cerkev dolžnost pomagati vsem k

boljšemu razumevanju notranje vezi, ki obstoji med vero in znanostjo, med evangelijem in človeško kulturo.²²¹

V enem od sinodalnih predlogov beremo: »Ta sinoda se obrača na preroško vlogo katoliških šol in univerz in hvali predanost učiteljev in profesorjev, ki so po večini laiki, kajti na katoliških vzgojnih inštitutih lahko vzgajajo moške in žene, pri čemer utelešajo »novo zapoved«. Hkratna navzočnost duhovnikov, laikov, redovnikov in redovnic ustvarja pred učenci živo podobo Cerkve in jim laže prinaša v zavest njena bogastva (prim. kongregacija za katoliško vzgojo, Laik — vzgojitelj, priča vere v šoli)«. ²²²

Tudi skupine, združenja in gibanja imajo svoje mesto pri vzgoji krščanskih laikov. Vsako ima po svoji metodi možnost izvajati vzgojo, ki je globoko zakoreninjena v samem izkustvu apostolskega življenja. Primerno je, da pri tem integrirajo, konkretizirajo in specificirajo vzgojo, ki jo njihovi člani prejemajo s strani drugih oseb in občestev.

VZGOJA, KI JO DAJEMO DRUG DRUGEMU IN PREJEMAMO DRUG OD DRUGEGA

63. Vzgoja ni privilegij nekaterih, ampak je pravica ter naloga vseh. Tako so sinodalni očetje rekli: »Vsem je odprta možnost vzgoje, predvsem ubogim, ki so lahko sami izvir vzgoje za vse«. Nadaljevali so: »Za vzgojo je treba uporabljati sredstva, ki vsakomur pomagajo izpolniti človeško in krščansko poklicanost«. ²²³

Za resnično vplivno in učinkovito pastoralo je treba naprej razvijati vzgojo vzgojiteljev tudi s pomočjo utečenih tečajev in posebnih šol. Tistim, ki so odgovorni za vzgojo krščanskih laikov, se postavlja osnovna zahteva, da zagotovijo tako splošno kakor kapilarno vzgojo vseh krščanskih laikov.

Pri vzgojnem delu je treba posebno pozornost posvetiti krajevni kulturi. K temu izrecno vabijo sinodalni očetje: »Vzgoja krščanskih laikov mora vrhunsko spoštovati kulturo posameznega kraja. Ta namreč pri vzgoji pomaga presojati vrednote tradicionalne in moderne kulture. Spoštovati je treba tudi sonavzočnost različnih kultur med istim ljudstvom ali v isti deželi. Cerkev, mati in učiteljica ljudstev, se mora truditi za obrambo kulture manjšin, ki živijo sredi velikih narodov«. ²²⁴

Pri vzgojnem delu so nekatera prepričanja posebej potrebna in plodovita. Zlasti prepričanje, da ni resnične in učinkovite vzgoje, če se vsak sam ne zavzame in se ne razvija k odgovornosti zanj. Kajti vzgoja je v bistvu »samovzgoja«.

Nadaljnje tako prepričanje pravi, daje vsak od nas hkrati cilj in izvor vzgoje. Čim bolj smo vzgojeni, tem bolj čutimo zahtevo po nadaljevanju in poglobljanju vzgoje. Čim bolj smo vzgojeni, tem bolj smo sposobni vzgajati druge.

Posebnega pomena je zavest, daje vzgojno delo, ki se pametno poslužuje sredstev in metod človeške znanosti, toliko bolj učinkovito, kolikor bolj je odprto za božje delovanje. Samo mladika, ki se ne boji, dajo bo vinogradnik odrezal, lahko rodi veliko sadov zase in za druge.

POZIV IN MOLITEV

64. Ob sklepu tega posinodalnega dokumenta se znova vračam k povabilu »hišnega gospodarja«, o katerem govori evangelij: Pojdite tudi vi v moj vinograd. Lahko rečemo, da je pomen sinode o poklicanosti in poslanstvu laikov prav v tem pozivu, ki ga Gospod Jezus namenja vsem, še posebej krščanskim laikom, možem in ženam.

Delo sinode je vsem udeležencem pomenilo veliko duhovno izkustvo delavne Cerkve, ki more v luči in v moči Duha odprto poslušati in razločevati. Cerkev sprejema ponoven klic svojega Gospoda, naj posreduje današnjemu svetu skrivnost svojega občestva in razgibanost svojega odrešenjskega poslanstva. Posebej sprejema poseben položaj in vlogo krščanskih laikov. Sad sinode, ki ga skuša doseči pričujoča Spodbuda v najobilnejši meri za vse Cerkve, razpršene po svetu, bo dan s tem, da bo vse božje ljudstvo in v njem posebej krščanski laiki učinkovito sprejeli Gospodov poziv.

Zato se obračam na vse in na vsakogar, pastirji in verniki, z živo spodbudo, da bi ostali neutrudno budni v svoji zavesti, da pripadate Cerkvi, da ste udje Cerkve Jezusa Kristusa, deležni njene občestvene skrivnosti in njene apostolske in misijonarske moči.

Posebnega pomena je, da bi se vsi kristjani zavedali tega izrednega dostojanstva, ki so ga prejeli pri svetem krstu. Po milosti smo poklicani, da bi bili ljubljene Očetovi otroci, udje, vraščeni v Jezusa Kristusa in v njegovo Cerkev, živa in sveta svetišča Duha. Ganjeni in hvaležni premišljujemo besede Janeza Evangelista: »Poglejte, kakšno ljubezen nam je podaril Oče! Celo božji otroci se imenujemo in to tudi smo« (1 Jn 3,1).

Ta »krščanska novost«, kije dana vsem udom Cerkve, pomeni korenino njihove udeležbe pri Kristusovi duhovniški, učiteljski in vodstveni službi in poklicanost k svetosti v ljubezni. Krščanski laiki jo izražajo in udejanjajo po svojem »svetnem značaju«, kije zanje »poseben in lasten«.

Cerkvenostna zavest, zedinjena s smislom skupnega krščanskega dostojanstva, prinaša smisel pripadnosti skrivnosti Cerkve kot občestva. To je temeljni in odločilni vidik življenja in poslanstva Cerkve. Vsem in vsakomur mora Jezusova goreča molitev pri zadnji večerji: »Da bi bili eno!« postati za vsak dan zahteven in neodpušljivi načrt življenja in delovanja.

Živi smisel za občestvo Cerkve, za darove Duha, ki zahteva naš skupni odgovor, bo prinašal dragocene sadove v vrednotenju

bogate mnogovrstnosti poklicev in življenjskih položajev, karizem, služb, nalog in odgovornosti. Prav tako pa tudi prepričano in odločno sodelovanje med skupinami, združenji in gibanji krščanskih laikov v solidarnem izpolnjevanju skupnega odrešenjskega poslanstva Cerkve same. To občestvo je že samo v sebi prvi veliko znamenje navzočnosti Kristusa Odrešenika v svetu. Istočasno pa pospešuje in spodbuja apostolsko in misijonsko delovanje Cerkve.

Na pragu tretjega tisočletja mora vsa Cerkev, pastirji in krščanski laiki, močneje čutiti svojo odgovornost, da bo ubogala Kristusovo zapoved: »Pojdite po vsem svetu in oznanjujte evangelij vsemu stvarstvu« (Mr 16,15). S tem bo prenovila svoje misijonsko poslanstvo. Cerkvi je zaupana velika, odgovorna in čudovita skrb nove evangelizacije, ki jo današnji svet brezmejno potrebuje. Krščanski laiki naj čutijo svoj del te žive in odgovorne skrbi. Kajti poklicani so, da oznanjajo in živijo evangelij v služenju vrednotam in potrebam osebe in družbe.

Škofovska sinoda, kije zasedala v mesecu oktobru v Marijinem letuje svoje delo na prav poseben način zaupala posredovanju najsvetejše Odrešenikove Matere Marije. In sedaj zaupam njenemu posredovanju duhovno rodovitnost sadov sinode. K Devici kličem ob koncu tega posinodalnega dokumenta v edinosti s sinodalnimi očeti in krščanskimi laiki, ki so bili navzoči na sinodi, in z vsemi drugimi udi božjega ljudstva. Ta klic je molitev.

O, najsvetejša Devica, Mati Kristusa in Mati Cerkve, z veseljem in z občudovanjem se zedinjamo s tvojim Magnificat, s tvojo pesmijo hvaležni ljubezni.

S Teboj se zahvaljujemo Bogu, ker »od rodu do rodu traja njegovo usmiljenje« po čudoviti poklicanosti in po mnogovrstnem poslanstvu krščanskih laikov, ki jih je Bog po imenu poklical, da bi živeli v občestvu ljubezni in svetosti z Njim in bi bili bratsko zedinjeni v veliki družini božjih otrok, poslani, da izžarevajo Kristusovo luč in posredujejo žar Duha s svojim evangeljskim življenjem vsemu svetu.

Devica pesmi Magnificat, napolni njihova srca s hvaležnostjo in navdušenjem za to poklicanost in to poslanstvo.

Ti, ki si bila ponižno in velikodušno »dekla Gospodova«, ko si se sama dala na razpolago služenju Bogu in za odrešenje sveta, odpri naša srca neizmernim načrtom božjega kraljestva in oznanjevanja evangelija vsemu stvarstvu.

V tvojem materinskem srcu so vedno navzoče številne nevarnosti in številno zlo, ki muči moške in žene našega časa. Toda navzoče so tudi tolikere pobude dobrega, veliko navdušenje za vrednote, za napredek k obilnim sadovom odrešenja.

Pogumna Devica, navdihni nam duhovno moč in zaupanje v Boga, da bomo znali premagati vse ovire, ki jih srečujemo pri izpolnjevanju našega poslanstva.

Uči nas zemeljske stvarnosti motriti z živim čutom krščanske odgovornosti v veselem upanju prihoda božjega kraljestva, novih nebes in nove zemlje.

Ti, ki si skupaj z apostoli molila v dvorani zadnje večerje v pričakovanju prihoda binkoštnega Duha, prikliči njegovo ponovno izlitje na vse krščanske laike, moške in žene, da bodo polno odgovarjali na njihovo poklicanost in poslanstvo kakor mladike resnične trte, poklicani, da obrodijo veliko sadov za življenje sveta.

Devica Mati, vodi in podpiraj nas, da bomo vedno živeli kot pristni sinovi in hčere Cerkve in tvojega Sina in bomo mogli prispevati na zemlji k utrditvi civilizacije resnice in ljubezni, kakor to želi Bog in bo to v njegovo slavo. Amen.

Dano v Rimu pri sv. Petru, 30. decembra, leta 1988, na praznik Sv. Družine Jezusa, Marije in Jožefa, v enajstem letu mojega pontifikata.

Janez Pavel II.

OPOMBE

¹ C 48.

² Sv. Gregorij Veliki, Hom. in Evang. I, XIX, 2: PL 76, 1155.

³ L 33.

⁴ Janez Pavel II., homilija na slovesni koncelebraciji ob sklepu 7. rednega zasedanja škofovske sinode (30. 10. 1987): AAS 80 (1988) 598.

⁵ Prim. Predlog (Propositio) 1.

⁶ CS 11.

⁷ Ko so očetje izredne škofovske sinode (1985) potrdili »pomembnost in aktualnost pastoralne konstitucije o Cerkvi v sedanjem svetu«, nadaljujejo: »Vendar pa istočasno spoznavamo, da so znamenja našega časa delno različna od znamenj v času koncila, da se porajajo težja vprašanja in

večje stiske. V svetu namreč povsod narašča lakota, zatiranje, krivica in vojne, trpljenje, terorizem in druge oblike nasilja vseh vrst« (Ecclesia sub Verbo Dei mysteria Christi celebrans pro salute mundi, Relatio finalis, II, D, 1).

⁸ CS 7.

⁹ Sv. Avguštin, Izpovedi, I, 1: CCL 27, 1.

¹⁰ Prim. Instrumentum laboris: Poklicanost in poslanstvo laikov v Cerkvi in svetu dvajset let po koncilu, 5—10.

" C 1.

¹² C 6.

¹³ Prim. Propositio 3.

¹⁴ C 31.

¹⁵ Prav tam.

¹⁶ Pij XII., nagovor novim kardinalom (20. 2. 1946): AAS 38 (1946) 149.

¹⁷ Firentinški cerkveni zbor, Decretum pro Armeniis, DS 1314.

¹⁸ C 10.

¹⁹ Sv. Avguštin, Enarr. in Ps., XXVI, II, 2: CCL 38, 154 s.

²⁰ Janez Pavel II., homilija ob nastopu papeške službe (20. 10. 1978): AAS 70 (1978) 946.

²² Prim. nasprotni predlog o tem učenju v Instrumentum laboris: Poklicanost in poslanstvo laikov v Cerkvi in svetu, 25.

²³ C 34.

²⁴ Prav tam 35.

²⁵ Prav tam 12.

²⁶ Prav tam 35.

²⁷ Sv. Avguštin, De Civitate Dei, XX, 10: CCL 48, 720.

²⁸ C 32.

³⁰ Pavel VI., nagovor članom svetnih ustanov (2. 2. 1972): AAS 64 (1972) 2.

³¹ L 5.

³² C 31.

³³ Prav tam.

³⁴ Prav tam.

³⁵ Prim. prav tam 48.

³⁶ CS 32.

³⁷ C 31.

³⁸ Prav tam.

³⁹ Propositio 4.

⁴⁰ »Laiki kot polnokrvni člani božjega naroda in mističnega telesa, po krstu deležni trojne duhovniške, preroške in kraljevske Kristusove službe, izražajo in opravljajo bogastvo tega dostojanstva s tem, da živijo v svetu. To, kar je za člane službenega duhovništva lahko pridana in posebna naloga, je za laike njim lastna naloga. Laiki imajo po posebnem poklicu »nalogo iskati božje kraljestvo s tem, da se ukvarjajo s časnimi rečmi in jih urejajo v skladu z božjo voljo, (C 31)« (Janez Pavel II., Angelus /15. 3. 1987/: Insegnamenti, X, 1 /1987/ 561).

⁴¹ Prim; posebej V. poglavje dogmatične konstitucije o Cerkvi, 39—42, ki govori o 'poklicanosti vseh k svetosti v Cerkvi'.

⁴² Drugo splošno zasedanje škofovske sinode (1985): Relatio finalis, II, A, 4.

⁴³ C 40.

⁴⁴ Prav tam 42. Te slovesne in nedvoumne trditve koncila poudarjajo temeljno resnico krščanstva. Tako Pij XI., v okrožnici Časti connubi, namenjeni krščanskim zakoncem, piše: »Vsi, katerem koli stanu pripadajo ali kateri koli časn poklic so si izbrali, morejo in morajo slediti čudovit zgled svetosti Jezusa Kristusa, ki gaje ljudem poslal BOG, in morejo tako z božjo pomočjo doseči

tudi najvišjo svetost v kraščanstvu, kakor nam to potrjujejo mnogi zgledi svetnikov»: AAS 22 (1930) 548.

⁴⁵ L 4.

⁴⁶ Propositio 5.

⁴⁷ Propositio 8.

⁴⁸ Sv. Leon Veliki, Sermo XXI, 3: S. Ch. 22bis, 72.

⁴⁹ Sv. Maksim, Tract. III de Baptismo: PL 57, 779.

⁵⁰ Sv. Avguštin, In Ioann. Evang. tract., 28, 8: CCL 36, 216.

⁵¹ C 33.

⁵² C 4.

⁵³ Drugo splošno zasedanje škofovske sinode (1985): Relatio finalis, II, C, 1.

⁵⁴ Pavel VI., nagovor ob sredah (8. 6. 1966): Insegnamenti, IV (1966) 794.

⁵⁵ Prim. C 6.

⁵⁶ Prim. prav tam 7 in mestoma.

⁵⁷ Prav tam 9.

⁵⁸ Prav tam 1.

⁵⁹ Prav tam 9.

⁶⁰ Prav tam 7.

⁶¹ Prav tam.

⁶² Prav tam 4.

⁶³ Janez Pavel II., homilija na slovenski koncelebraciji ob sklepu 7. rednega zasedanja škofovske sinode (30. 10. 1987): AAS 80 (1988) 600.

⁶⁴ Prim. C 4.

⁶⁵ Prim. M 5.

⁶⁶ D 2; prim. C 10.

⁶⁷ C 10.

⁶⁸ Prim. Janez Pavel II., Pismo duhovnikom Cerkve za Veliki četrtek 1979 (9.4. 1979) 3—4: Insegnamenti, II, 1 (1979) 844—847.

⁶⁹ ZCP kan. 230 § 3.

⁷⁰ Prim. D 2 in 5.

⁷¹ L 24.

⁷² ZCP našteva vrsto vlog in dolžnosti, lastnih duhovnikom, ki pa jih lahko zaradi posebnih in težkih okoliščin, na primer zaradi pomanjkanja duhovnikov ali diakonov, začasno opravljajo laiki, ko so predhodno dobili pravno dovoljenje in poslanstvo s strani pristojne cerkvene oblasti: prim. kan. 230 § 3; 517 § 2; 776; 861 § 2; 910 §2; 943; 1112; itd.

⁷³ Prim. B 28; ZCP kan. 230 § 2, ki pravi: »Laiki morejo občasno opravljati službo bravca pri liturgičnih opravilih; prav tako morejo vsi laiki opravljati službo razlagavca, pevca ali kaj drugega, kakor določa pravo«.

⁷⁴ ZCP našteva razne naloge in dolžnosti, kijih lahko laiki opravljajo v organizativnih strukturah Cerkve: prim. kan. 228; 229 §3; 317 § 3; 463 § 1 n. 5 in § 3; 483; 494; 537; 759; 776; 784; 785; 1282; 1421 § 2; 1424; 1428 § 2; 1435; itd.

⁷⁵ Prim. Propositio 18.

⁷⁶ Pavel VI., apostolska spodbuda O evangelizaciji 70.

⁷⁷ Prim. ZCP kan. 230 § 1.

⁷⁸ Propositio 18.

⁷⁹ L 3.

⁸⁰ »S tem, da so prejeli karizme, tudi najbolj preproste, laiki prejemajo pravico in dolžnost, da jih opravljajo v blagor ljudi in za rast Cerkve, tako v Cerkvi kot v svetu, v svobodi Svetega Duha, 'ki veje, kjer hoče' (Jn 3,8), in hkrati v edinosti z brati v Kristusu, zlasti z lastnimi pastirji« (prav tam).

⁸¹ Propositio 9.

⁸² C 12.

⁸³ Prim. prav tam 30.

⁸⁴ Š 11.

⁸⁵ C 23.

⁸⁶ L 10.

⁸⁷ Prim. Propositio 10.

⁸⁸ Prim. ZCP kan 443 § 4; 463 § 1 in 2.

⁸⁹ Prim. Propositio 10.

⁹⁰ Koncil pravi: »Ker škof v svoji Cerkvi ne more osebno vedno in povsod predsedovati vsej čredi, mora urediti občestva vernikov, med katerimi so najvažnejše župnije, krajevno urejene pod vodstvom župnika, škofovega namestnika; v nekem oziru namreč te predstavljajo po vesoljnem svetu razširjeno vidno Cerkev« (B 42).

⁹¹ C 28.

⁹² Janez Pavel II., apostolska spodbuda O katehezi 67.

⁹³ ZCP kan. 515 § 1.

⁹⁴ Prim. Propositio 10.

⁹⁵ Prim. B 42.

⁹⁶ Prim. kan. 555 § 1, 1.

⁹⁷ Prim. kan. 383 § 1.

⁹⁸ Pavel VI., nagovor rimskemu kleru (24. 6. 1963): AAS 55 (1963) 674.

⁹⁹ Propositio 11.

¹⁰⁰ L 10.

ⁱ ⁱ ^o ^r ^a ^v ^t ^a ^m

¹⁰² Propositio 10.

¹⁰³ Sv. Gregorij Veliki, Hom. in Ez., II, I, 5: CCL 142, 211.

¹⁰⁴ L 16.

¹⁰⁵ Janez Pavel II., Angelus (23. 8. 1987): Insegnamenti, X, 3 (1987) 24.

¹⁰⁶ L 18.

¹⁰⁷ Prav tam 19; prim. tudi 15; C 37.

¹⁰⁸ ZCP kan. 215.

¹⁰⁹ C 39.

¹¹⁰ Prim. 40.

¹¹¹ L 19.

¹¹² Prim. C 23.

¹¹³ Prav tam.

¹¹⁴ L 23.

¹¹⁵ Prav tam 20.

¹¹⁶ Prav tam 24.

¹¹⁷ Propositio 13.

¹¹⁸ Prim. Propositio 15.

¹¹⁹ Janez Pavel II., govor na zboru italijanske Cerkve v Loretu (10.4.1985): AAS 77 (1985) 964.

¹²⁰ C 1.

¹²¹ Prav tam 30.

¹²² L 10.

¹²³ Pavel VI., apostolska spodbuda O evangelizaciji 14.

¹²⁴ Janez Pavel II., homilija ob nastopu papeške službe (22. 10. 1978): AAS 70 (1978) 947.

¹²⁵ Propositio 10.

¹²⁶ M 20. Prim. tudi 37.

- ¹²⁷ Propositio 29.
¹²⁸ M 21.
¹²⁹ Propositio 30 bis.
¹³⁰ C 5.
¹³¹ Prim. CS 22.
¹³² Prav tam.
¹³³ Janez Pavel II., okrožnica Človekov Odrešenik 14.
¹³⁴ CS 40.
¹³⁵ Prim. prav tam 12.
¹³⁴ »Če tako slovesno obhajamo praznik Kristusovega rojstva, to storimo zaradi pričevanja, daje vsak posamezni človek enkrat in neponovljiv. Če človeške statistike, katalogizacije, politični, socialni in ekonomski sistemi in preproste človeške možnosti ne zagotovijo, da se človek lahko rodi, biva in deluje kot enkrat in neponovljiv, mu vse to zagotavlja Bog. Zanj in pred njim je človek vedno enkrat in neponovljiv; je bitje, kije od vekomaj zamišljeno in izvoljeno; je poklican in imenovan z lastnim imenom« (Janez Pavel II., prvi radijski nagovor svetu: AAS 71/1979/66).
¹³⁷ CS 27.
¹³⁸ Janez Pavel II., apostolska spodbuda O družini 30 (CD 16).
¹³⁹ Prim. Kongregacija za nauk vere: Navodilo o daru življenja (CD 36).
¹⁴⁰ Propositio 36.
¹⁴¹ Janez Pavel II., sporočilo za 21. svetovni dan miru (8.12.1987): AAS 80 (1988) 278 in 280.
¹⁴² Sv. Avguštin, De Catech. rud., XXIV, 44; CCL 46, 168.
¹⁴³ Propositio 32.
¹⁴⁴ CS 24.
¹⁴⁵ Prav tam 12.
¹⁴⁶ Prim. Janez Pavel II., apostolska spodbuda O družini 42—48.
¹⁴⁷ Prav tam 85;
¹⁴⁸ L 8.
¹⁴⁹ O razmerju med pravičnostjo in usmiljenjem prim. okrožnico O božjem usmiljenju (CD 10) 12.
¹⁵⁰ CS 75.
¹⁵¹ Prav tam 74.
¹⁵² Prav tam 76.
¹⁵³ Prim. Propositio 28.
¹⁵⁴ Janez Pavel II., okrožnica O skrbi za socialno vprašanje (CD 37) 38.
¹⁵⁵ Prim. Janez XXIII., okrožnica Pacem in terris: AAS 55 (1963) 265—266.
¹⁵⁶ Janez Pavel II., okrožnica O skrbi za socialno vprašanje 39.
¹⁵⁷ Prim. Propositio 26.
¹⁵⁸ CS 63.
¹⁵⁹ Prim. Propositio 24.
¹⁶⁰ CS 67. Prim. Janez Pavel II., okrožnica O človeškem delu (CD 13) 24—27.
¹⁶¹ Janez Pavel II., okrožnica O skrbi za socialno vprašanje 34.
¹⁶² CS 53.
¹⁶³ Prim. Propositio 35.
¹⁶⁴ CS 58.
¹⁶⁵ Pavel VI., apostolska spodbuda O evangelizaciji 18—20.
¹⁶⁶ Prim. Propositio 37.
¹⁶⁷ Sv. Gregorij Veliki, Hom. in Evang. I, XIX, 2: PL 76, 1155.
¹⁶⁸ ^{KV} 2.
¹⁶⁹ Janez Pavel II., Apostolsko pismo vsem mladim sveta (CD 26) 15.
¹⁷⁰ Prim. Propositio 52.

¹⁷¹ Propositio 51.

¹⁷² 2. vatikanski cerkveni zbor: poslanica mladim (8.12.1965): AAS 58 (1965) 18.

¹⁷³ CS 48.

¹⁷⁴ J. Gerson, *De parvulis ad Christum trahendis: Oeuvres complètes*, Desclée, Paris 1973, IX, 669.

¹⁷⁵ Janez Pavel II., nagovor skupinam tretje dobe italijanskih škofij (23.3.1984): *Insegnamenti*, VII, I (1984) 744.

¹⁷⁶ Prim. Janez XXIII., okrožnica *Pacem in terris*: AAS (1963) 267—268.

¹⁷⁷ Janez Pavel II., apostolska spodbuda O družini 24.

¹⁷⁸ Propositio 46.

¹⁷⁹ Propositio 47.

¹⁸⁰ L 9.

¹⁸¹ Pavel VI., nagovor komiteju za mednarodno leto o ženi (18. 4. 1975): AAS 67 (1975) 266.

¹⁸² Propositio 46.

¹⁸³ Propositio 47.

¹⁸⁴ Prav tam.

¹⁸⁵ CS 10.

¹⁸⁶ Okrožnica O Odrešenikovi Materi poudarja »marijansko razsežnost krščanskega življenja, ki ima posebno vrednost v razmerju do žene in njenega položaja« ter pravi: »Ženskost namreč vsebuje edinstveno povezavo z Odrešenikovo Materjo. To je tema, ki jo bo mogoče poglobiti ob drugi priložnosti. Tukaj želimo samo naglasiti, da lik Marije iz Nazareta ožarja ženo kot takšno, in sicer zato, ker je Bog sam sebe v vzvišenem dogodku učlovečenja Sina zaupal svobodni in dejavni službi določene žene. Zato je mogoče trditi, da žena ob gledanju na Marijo odkrije tam skrivnost, kako je mogoče dostojno živeti svojo ženskost in udejanjiti ter razvijati svoje resnično dostojanstvo. V Marijini luči bere Cerkev na obličju žene sij takšne lepote, ki odseva naj višja čustva, kar jih je sposobno človeško srce: Celostno predanost ljubezni; moč, ki se zna ustavljati najhujšim bolečinam; neomajno zvestobo in neutrudljivo delavnost; zmožnost združevati prodorno intuicijo z besedo tolažbe in spodbude« (46).

¹⁸⁷ Janez Pavel II., apostolsko pismo *Mulieris dignitatem* (CD 40) 16.

¹⁸⁸ Prim. Kongregacija za nauk vere: Izjava o ženskem duhovništvu *Inter insigniores* (15. 10. 1976): AAS 69 (1977) 98—116.

Prim. Janez Pavel II., apostolsko pismo *Mulieris dignitatem* 26.

¹⁹⁰ Prav tam 27; »Cerkev je razvejana ustanova (telo), v kateri ima vsak svojo vlogo; naloge so različne in jih ni mogoče mešati. Tudi ne dajejo pravice, da bi eni bili nad drugimi; ne dajejo izgovora za ljubosumnost. Ljubezen je edina višja karizma, ki jo smemo in moramo želeti (prim. 1 Kor 12—13). Naj višji v božjem kraljestvu so svetniki, ne služabniki« (Kongregacija za nauk vere: Izjava o ženskem duhovništvu *Inter insigniores*: AAS 69 /1977/ 115).

¹⁹¹ Pavel VI., govor komiteju za mednarodno leto žene (18. 4. 1975): AAS 67 (1975) 266.

¹⁹² Propositio 47.

¹⁹³ Prav tam.

¹⁹⁴ C 36.

^{1,5} Janez Pavel II., apostolska spodbuda O družini 50.

¹⁹⁶ Propositio 46.

¹⁹⁷ Propositio 47.

¹⁹⁸ 7. splošno zasedanje škofovske sinode (1987), *Per Concilii semitas ad Populum Dei Nuntius* 12.

¹⁹⁹ Propositio 53.

²⁰⁰ Janez Pavel II., apostolsko pismo *Salvifici doloris* 3: AAS 76 (1984) 203.

²⁰¹ Sv. Ignacij Antiohijski, *Ad Ephesios*, VII, 2: S. Ch. 10, 64.

²⁰² Janez Pavel II., apostolsko pismo Salvifici doloris 31.

²⁰³ Sv. Ambrož, De virginitate, VI, 34: PL 16, 288. Prim. sv. Avguštin, Sermo CCCIV, III, 2; PL 38, 1396.

²⁰⁴ Prim. Pij XII., apostolska konstitucija Provida Mater (2. 2. 1947): AAS 39 (1947) 114—124; ZCP kan. 573.

²⁰⁵ Propositio 6.

²⁰⁶ Prim. Pavel VI., apostolsko pismo Sabaudiae gemma (29. 1. 1967): AAS 59 (1967) 113—123.

²⁰⁷ Sv. Frančišek Šaleški, Introduction à la vie Dévote, I, III: Oeuvres complètes, Monastère de la Visitation, Annecy 1893, III, 19—21.

²⁰⁸ L 4.

²⁰⁹ Propositio 40.

²¹⁰ »Ta, kije podelil dostojanstvo, bo naklonil tudi moč« (Serm. II, 1 : S. Ch. 200, 248).

²¹¹ L 4.

²¹² CS 43. Prim. še M 21; Pavel VI., apostolska spodbuda O evangelizaciji 20.

²¹³ Janez Pavel II., govor udeležencem narodnega kongresa cerkvenega gibanja za kulturno dejavnost (MEIC), (16.1.1982)2: Insegnamenti; V, 1 (1982) 131. Prim. tudi pismo kardinalu Agostinu Casaroliju, državnemu tajniku, s katerim je ustanovljen Papeški svet za kulturo (20.5.1982): AAS 74 (1982) 685; govor univerzitetni skupnosti iz Louvena (20. 5. 1985) 2: Insegnamenti, VIII, 1 (1985) 1591.

²¹⁴ L 4.

²¹⁵ Propositio 22. Prim. še Janez Pavel II., okrožnica O skrbi za socialno vprašanje 41.

216 L 4

²¹⁷ Sv. Metod Olimpijski, Symposion III, 8; S. Ch. 95, 110.

²¹⁸ Prim. Propositio 11.

²¹⁹ Propositio 40.

²²⁰ Prim. Propositio 44.

²²¹ Prim. Propositio 45.

²²² Propositio 44.

²²³ Propositio 41.

²²⁴ Propositio 42.

ZALOŽNIK

Časopis Cerkevni dokumenti izdajajo slovenske rimskokatoliške škofije. Naslov: Ciril-Metodov trg 4, 61000 Ljubljana.

Časopis izhaja občasno. Ureja ga uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik: Rafko Valenčič.
Lektor: Vida Capuder.

Uredništvo: Cerkevni dokumenti, Trubarjeva 80, 61000 Ljubljana. Uprava: Družina — verski list, Cankarjevo nabrežje 3/1, 61000 Ljubljana, YU.

Razmnožila: Družina — verski list, Trubarjeva 82, 61000 Ljubljana, sept. 1989.